

HØGSKOLEN I OSLO
OG AKERSHUS

Digital mobbing blant barn og unge

**En litteraturgjennomgang av eksisterende forskning på
årsaker til digital mobbing blant barn og unge**

Elise Ødegård

Masteroppgave i sosialfag, studieretning sosialt arbeid

Høgskolen i Oslo og Akershus, Fakultet for Samfunnsfag

Jente på videregående:

«Du må tenke grundig og med god grunn, med tanke på hvor mange som vil se på profilen din og andres besettelse over den. Du må vite at alt du legger ut på nett vil bli gjennomgått veldig nøye. Det gjør det nødvendig for deg å være bevisst hvordan du skildrer deg selv». (Sitert i Turkle 2011, 184).

«Dette med falske identiteter er et gjentakende problem. De sier det er gøy og greit så lenge det ikke blir brukt negativt. De forstår ikke konsekvensene av sine handlinger». (Sitert i Berggrav og Hegg 2014, 8).

Høgskolen i Oslo og Akershus, Fakultet for samfunnsfag,

Oslo, November 2017

Sammendrag

Med framveksten av digitale kommunikasjonsmidler har mobbingen inntatt den digital arena. I Elevundersøkelsen, gjennomført i 2016, rapporterte hele 69,3 prosent barn at de blir kalt stygge ting og ertet på nett. Denne oppgaven har som mål å undersøke hva forskningslitteraturen beskriver som mulige teknologiske-, individuelle- og demografiske årsaker til at digital mobbing oppstår blant barn og unge. **Metode:** Jeg har identifisert relevant litteratur fra 2002 til 2016 og gitt en samlet fremstilling og gjennomgang av eksisterende forskning på årsaker til digital mobbing. **Resultater:** Forskningen viser at årsakene til at digital mobbing oppstår er knyttet til teknologiske funksjoner, karakteristikker hos mobber og offer, og gjennom demografiske variabler. *Teknologiske funksjoner:* Barn og unges motivasjon til digital mobbingen kan stimuleres gjennom teknologiske funksjoner. Opplevd anonymitet og avstand fremmer en fristelseeffekt og medfører en lavere terskel til å utøve negative handlinger på nett. «Likes-knappen» bidrar også til sosiale ekskluderingsmekanismer og mobbehandling. *Individuelle årsaker:* Digitale mobbeofre kan kjennetegnes med karakteristikker som usikker fremtreden, passivitet, depresjon og angst. Karakteristikker som kjennetegner digitale mobbeutøvere er blant annet lav skoleforpliktelse, manipulativ adferd, dårlige hjemmeforhold, aggressivitet og lav empatisk respons. Foreldrenes innsikt, kunnskap, overvåkning og engasjement i barns aktiviteter på nett kan også ha innflytelse på om barna mobber eller blir mobbet på digitale medier. *Demografiske variabler:* Studiene som har sett på årsakssammenhenger knyttet til kjønn, alder, rase og digital mobbing viser varierende resultater og kun noen få studier gir en indikasjon på at demografiske variabler kan forutsi digitale mobbeofre og / eller digitale mobbeutøvere. Studier som har undersøkt kjønnsforskjeller viser varierende resultater. Forskningstendensen viser imidlertid at det er gutter som hyppigest mobber andre digitalt, jenter er hyppigest ofre for digital mobbing, flere barn og unge med høyere sosioøkonomisk status mobber andre digitalt. Jenter og barn med lavere sosioøkonomisk status er oftere ofre. **Veien videre:** Framtidig forskning bør skille mellom ulike handlinger og typer aggressiv adferd. Dette kan avgrense digital mobbing og gi en mer spesifikk kunnskap om årsaker til fenomenet. Det er behov for mer helhetlige, sosialpsykologiske og interaksjonistiske tilnæringer som ser på gruppeprosesser og gjensidig påvirkning i interaksjonen. Videre forskning bør inkludere mer kvalitative design i sine studier.

Abstract

With the rise of digital means of communication, bullying has taken on the digital arena. The pupil survey conducted in 2016 reported a total of 69.3 percent of children being called bad things by peers online. This main goal for this thesis is to investigate what research literature describes as possible technological, individual and demographic reasons for cyberspace bullying among children and young people. **Method:** I have identified relevant literature from 2002 to 2016 and provided a collected presentation and review of existing research on the causes of cyberspace bullying. **Results:** Research shows that the causes of cyberspace bullying arise from aspects relating to technology, individual characteristics of bullies and victims and demographic variables. *Technological aspects:* The motivation of children and young people for bullying online can be stimulated through technological functions. A sense of anonymity and distance creates a lower threshold for exercising negative actions online. "Likes" also contributes to mechanisms of social exclusion and acts of bullying. *Individual Causes:* Victims of cyberspace bullying may have characteristics such as low appearing uncertain, and by passivity, depression and anxiety. Cyberspace bullies may have characteristics such as low school commitment, manipulative behavior, bad family life, aggressiveness and low empathic response. Parents' knowledge, monitoring and involvement in their children's activities online can influence whether the children bully or are bullied on digital media. *Demographic variables:* Studies that have considered causation related to gender, age, race and cyberspace bullying show varying results, and only a few studies indicate that demographic variables can predict predict victimization of cyberspace bullying and / or cyberbullies. Studies that have examined gender differences show varying results. However, the research trend shows that boys are the most frequent bullies online, girls are the most frequent digital victims, more children and young people with higher socioeconomic status bully others digitally, and those with lower socioeconomic status are more often victimized. **Further research:** Further research should distinguish between different actions and types of aggressive behavior. This can limit cyberspace bullying and provide more specific knowledge about the causes of cyberspace bullying. There is a need for a more holistic, social-psychological and interactional approaches that look at group-processes and mutual interaction approaches that look at group processes. Upcoming research should moreover include more qualitative design in its studies.

Forord

Mitt ønske er at denne oppgaven vil formidle en del eksisterende forskning og kunnskap om et forholdsvis nytt samfunnsfenomen på en oversiktlig måte.

Forhåpentligvis vil oppgaven være en nyttig lesing for de som arbeider med barn og unge, de som selv har barn og andre som har interesse for temaet. Jeg håper den vil spre enda mer bevisstgjøring om digital mobbing, og kan bidra til at færre barn og unge blir utsatt for mobbing i framtiden.

Arbeid med denne oppgaven har vært både spennende, kunnskapsgivende og en krevende prosess. Det er en erfaring at en litteraturgjennomgang er mer tidkrevende enn ventet. Jeg kom i mål, takket være flere personer. Først og fremst vil jeg takke min veileder forsker ved NOVA, Høyskolen i Oslo og Akershus, Ingunn Eriksen. Gjennom gode vinklinger, oppmuntrende ord og interesse for studien har du hjulpet meg å holde pågangsmotet oppe helt frem til mål.

Videre vil jeg takke min familie og venner for støtte og oppmuntring. Takk, min kjære samboer og sønn, dere har sørget for å dra meg ut av studiebobla. En takk, også til min Mamma, søster, svogere og bonusbestefar Per Sturla. Dere har inspirert meg til å studere og til å fortsette å stå på videre, selv om veien av og til har vært vanskelig. Uten hjelp fra dere hadde jeg ikke kommet i havn med masterprosjektet. Tusen Takk! Nå kommer jeg snart ut fra «studiebobla» og skal ta mer del i de huslige og familiære aktiviteter igjen- noe jeg gleder meg veldig til.

Hamar, November 2017

Elise Ødegård

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	3
Abstract	4
Forord	5
1 Introduksjon	9
1.1 Innledning	9
1.2 Problemstilling	10
1.3 Begrepsavklaring	10
1.4 Avgrensning	12
1.5 Oppgavens videre struktur	13
1.6 Tidligere forskning på tradisjonell- og digital mobbing blant barn og unge	14
1.6.1 Definisjoner på tradisjonell mobbing.....	14
1.6.2 Forståelser og definisjoner av digital mobbing	15
1.6.3 Ulike former for digital mobbing.....	18
1.7 Årsaker til tradisjonell mobbing	19
1.7.1 Personkarakteristikker ved mobbeoffer	19
1.7.2 Personkarakteristikker ved mobbeutøver	19
1.7.3 Aggresjonsteori og mobbeadferd.....	19
1.8 Forekomst av digital mobbing i Norge og internasjonalt	21
1.9 Negative helsevirkninger relatert til digital mobbing	24
1.10 Oppsummering	25
2 Metode	27
2.1 Valg av metoder	27
2.2 Utvalg av forskningsartikler	27
2.3 Koding av datamaterialet	29
2.4 Sammenfatning av forskningsfunnene	30
3 Internett- teknologiske årsaker til involvering i digital mobbing	32
3.1 Innledning	32
3.2 Funksjoner ved teknologien som motiverer til digitale mobbebehandlinger	32

4 Individuelle årsaker til involvering i digital mobbing.....	37
4.1 Innledning	37
4.2 Emosjonelle motiver til digital mobbeutøvelse	37
4.3 Personkarakteristikker hos digitale mobbeofre	40
4.3.1 Mobbeofferets måter å håndtere den digitale mobbingen på	41
4.3.2 Ofre for tradisjonell mobbing har større risiko for å bli digitalt mobbet	42
4.3.3 Risikofull oppførsel og hyppig internettbruk en årsak til å bli digital mobbet	43
4.4 Personkarakteristikker ved digitale mobbeutøvere	44
4.4.1 Empatisk respons hos digitale mobbeutøvere	45
4.4.2 Aggresjonsfunksjoner hos digitale mobbeutøvere.....	48
4.4.3 Teknologiskkompetanse, hyppig tilgang og internettbruk hos digitale mobbeutøvere	52
4.5 Foreldrestøtte og kontroll av barnas aktiviteter på digitale medier	53
4.6 Jevnaldrende som er deltagende til digital mobbing.....	54
5 Demografiske årsaker til involvering i digital mobbing.....	57
5.1 Innledning	57
5.2 Usatte grupper og digital mobbing.....	57
5.3 Demografiske faktorer.....	58
5.3.1 Digital mobbing og kjønnsforskjeller	58
5.3.2 Digital mobbing og alder.....	59
5.3.3 Rase, etnisitet og sosioøkonomiske status.....	60
6 KONKLUSJON	63
6.1 Innledning	63
6.2 Teknologiske funksjoner som stimulerer til mobbeadferd	63
6.3 Individuelle årsaksforklaringer til digital mobbing blant barn og unge	65
6.3.1 Emosjonelle grunner til digital mobbing.....	65
6.3.2 Årsaksforklaringer ved de digitale mobbeofrenes personkarakteristikker.....	66
6.3.3 Årsaksforklaringer ved digitale mobbeutøverenes personkarakteristikker.....	67
6.3.4 Foreldrestøtte og jevnaldrende som er deltagende til digital mobbing.....	69
6.4 Demografiske årsaker til digital mobbing	70
6.5 Implikasjoner for videre forskning.....	72
Litteraturliste	75

1 Introduksjon

1.1 Innledning

Digital mobbing er et relativt nytt fenomen som forskere har studert i over et tiår (Hinduja og Patchin 2012a). Mobbing er et betydelig folkehelseproblem. Til enhver tid mobbes om lag 63 000 barn og unge i Norge (Folkehelseinstitutt 2016). Belastningen medfører betydelig økt risiko for å utvikle psykiske plager og lidelser (Idsøe, Dyregrov og Idsøe 2012). Mobbing mellom barn og unge kan oppstå hvor som helst, men har historisk sett vært knyttet til ansikt-til-ansikt mobbing i skoletiden. Med framveksten av digitale kommunikasjonsmidler har mobbing også inntatt den digitale arena, og digital mobbing har utviklet seg i samspill med de elektroniske kommunikasjonsverktøy (Patchin og Hinduja 2006). Blant barn og unge i alderen 15-16 år i Norge, oppgir 54 prosent av jentene og 34 prosent av guttene at de bruker sosiale medier i to timer eller mer hver dag (Medietilsynet 2016). I tråd med den høye dekningsgraden er det også mange som rapporterer å ha vært involvert i digital mobbing (Hinduja og Patchin 2012a, 2012b; Wendelborg 2017). I Elevundersøkelsen 2016 rapporterte 69,3 prosent barn at de blir kalt stygge ting og ertet på nett, 40,5 prosent rapporterte at noen spredte ting på nettet som såret dem og 38 prosent ble holdt utenfor og baksnakket på nett (Wendelborg 2017). Som ved annen mobbing, har også digital mobbing negative virkninger på de involverte (Beran og Li 2005). Nettet er samtidig en viktig arena hvor mye av den daglige kommunikasjonen og sosiale kontakten mellom barn og unge foregår, og et sted som åpner for eksperimentering blant annet fordi man kan være anonym overfor andre (Staksrud 2013). Anonymitet og avstanden til den man kommuniserer med kan bidra til at barn og ung trår over noen grenser for hva de ellers ville ha gjort. I tillegg kan den skadelige informasjonen overføres til et stort antall personer, samtidig som det er vanskelig for offeret og slippe unna (Feinberg og Robey 2009; Kowalski, Morgan og Limber 2012; Kowalski mfl. 2012). Digital mobbing har mange fellestrekk med tradisjonell mobbing, men har også særtrekk som bringer nye utfordringer for hvordan vi kan hindre at barn og unge utsettes for mobbing (Staksrud 2013; Samnøen 2014). I den norske regjeringens innsats både mot tradisjonell og digital mobbing, blant annet gjennom kampanjen «Manifest mot mobbing» og lovfestelsen av null toleranse mot mobbing i opplæringslova, har regjeringen forpliktet seg til arbeid mot alle former for mobbing.

Med tanke på den teknologiske utviklingen og det ustrakte problemet mobbing på den digitale arena medfører, er det behov for å identifisere og samle eksisterende litteratur på årsaker til at digital mobbing oppstår blant barn og unge. I denne oppgaven er formålet derfor å presentere en kunnskapsoversikt over forskning på årsaker til digital mobbing.

1.2 Problemstilling

Hva beskriver forskningslitteraturen som mulige teknologiske-, individuelle-og demografiske årsaker til at digital mobbing oppstår blant barn og unge?

1.3 Begrepsavklaring

Følgende gis det beskrivelser av relevante begrep i tillegg til benevnelse av ulike termer det veksles mellom i oppgaven.

Digital mobbing er et omdiskutert begrep. Det er bred enighet om at det omhandler intensjonelle, aggressive handlinger eller atferd utført ved bruk av digitale medier (Mareés og Petermann 2012). Definisjoner som beskriver digitale ofre og digitale mobbere og diskusjoner om det digitale mobbegrepet gjennomgås nærmere i kapittel 1.6.2.

Tradisjonell mobbing er det vi utenfor den digitale arenaen til nå har kalt mobbing. Dette er mobbing som skjer ved direkte ansikt-ansikt-kontakt. Tre hovedroller er identifisert innen mobbesyklusen: mobberen, offeret og tilhengerne (Olweus 2012).

Mobbeofre er av Olweus (2002) beskrevet som enten «passive» ofre eller «provoserende» ofre. Passive mobbeofre har en usikker og engstelig fremtreden sammenlignet med andre barn og er relativt hjelpeløse overfor en mobbeutøver. Provoserende mobbeofre i denne sammenheng blir sett som å ha en provoserende væremåte overfor mobberen. Termer det veksles på i oppgaven er digitalt mobbeutsatte og digitale mobbeofre.

Mobbere beskriver Olweus (2002) enten som «passive» eller den «aktive». Den «passive» mobberen betegnes ofte som engstelig, men aggressiv. Vedkommende er ofte en deltaker til mobbingen og er lojal mot den aktive eller aggressive mobberen for å få aksept og sikre seg en posisjon. I tillegg vil ofte den passive mobberen ta på seg ansvaret og skylden for

mobbebehandlingen hvis den blir oppdaget og sanksjonert. Den aktive og aggressive mobberer betegnes som en som er aktiv med trakassering, og er en som starter mobbingen og vedlikeholder den. Mobberer har ofte et positivt syn på seg selv (ibid.) Det veksles mellom følgende termer i oppgaven: digitale mobbeutøvere, digitale mobbere og nettmobbere.

Direkte mobbing skjer under direkte mellommenneskelig kontakt og omfatter atferd som å slå, true, bruke negative kallenavn eller fornærmelse. *Indirekte mobbing* omfatter atferd som ikke behøver å skje direkte mellom den eller de som mobber og den som mobbes.

Eksempelvis å spre rykter og sladder, drive sosial manipulasjon for å bidra til at andre marginaliseres og ekskluderes (Arseneault, Bowes og Shakoor 2010; Boyes mfl. 2014).

Sosiale nettverkstjenester / Sosiale medier er et sekkebegrep uten noen anerkjent definisjon (Enli og Moe 2013). Det vises ofte til to trekk: 1) Det er ikke et klart skille mellom avsender og publikum og de samme menneskene kan både produsere og konsumere. 2) Sosiale medier legger til rette for mange-til-mange-kommunikasjon (Shirky 2008). Felles for kommunikasjonen i sosiale medier er at den ofte foregår i spontane former, der informasjonen blir spredt hurtig til en stor offentlighet (Wessel-Aas 2015, 78). Eksempler på sosiale nettverkstjenester (social network service, SNS, en undersjanger av sosiale medier) er; YouTube, Facebook og Twitter. SNS (sosial nettverkstjeneste) er en nettbasert kommunikasjonstjeneste som må oppfylle tre kriterier. For det første kan brukeren ha sin egen profil med egenlaget innhold, av andre brukere og / eller av systemet. For det andre kan brukeren ha en synlig liste over relasjoner (venner, følger eller lignende) og man kan gå videre til de andre brukernes profiler via listen. For det tredje kan brukeren konsumere, produsere og / eller interagere (likes, kommentarer eller lignende) med nyhetsstrømmer av bruker generert innhold fra koblingene deres på tjenesten (boyd og Ellison 2007). I oppgaven veksles det mellom følgende sekkebegrep: teknologiske- og sosiale kommunikasjonsnettverkstjenester, Internett, mediaverktøy og digitale kommunikasjonsmidler.

Barn er definert i Barnekonvensjonen, artikkel 1, som mennesker under 18 år, med mindre barnet blir myndig tidligere etter den lovgivning som gjelder for landet. I Norge er myndighetsalderen 18 år og sammenfaller med konvensjonens definisjon av hvem som anses

å være barn ¹. Barndommen anses som en sårbar fase i livet, der barn tilegner seg grunnleggende verdier i en sosialiseringssprosess med foreldre og miljø. Barn anses i dag som aktivt selvsosialiserende individer som utvikler seg på ulike arenaer og plan gjennom miljøet det vokser opp i (Frønes 2013).

Ungdom kan forstås å være en fase i livet hvor man står midt i en overgang mellom barndom og voksen (Illeris mfl. 2002). Det er vanskelig å avgrense denne fasen av livet, og det er ulike oppfatninger av hvor lenge ungdomsfasen varer. Den mest utbredte forståelsen er at ungdomsfasen starter i 11- 13 årsalderen (Illeris mfl. 2002), eller når man kommer i puberteten (Larsen 2010). Formelt sett blir man regnet som voksen når man har fylt 18 år (Illeris mfl. 2002), men det kan variere etter som hvilken kontekst ungdommen lever i (Larsen 2010).

Ved *individuelle årsaker* beskrives karakteristikkene ved digitale mobbeofre / mobbeutøvere og deres følelsetilstand (emosjonelle årsaker) som har innvirkning på digital mobbing.

Ved *Internett-teknologiske årsaker* sees det på om teknologiske funksjoner kan være medvirke til at digital mobbing oppstår blant barn og unge.

Demografiske årsaker omhandler variablene kjønn, alder, rase / etnisitet og sosioøkonomisk status (sosial klasse) til involvering i digital mobbing. I tillegg sees det på allerede utsatte grupper som har større risiko for å bli utsatt for digital mobbing. Her barn og unge med funksjonsnedsettelse.

1.4 Avgrensning

På grunn av oppgavens omfang og tidsperspektiv er det ikke gått inn på internasjonale eller nasjonale retningslinjer, antimobbekampanjer og andre tiltak som er utviklet for å forebygge eller stanse utøvelsen av digital mobbing. Det er heller ikke gått inn på strafferammen for å mobbe andre på nett og lovverket som skal forebygge digital mobbing. Jeg ser i liten grad

---

¹ Barneombudet *Barnekonvensjonen- Artikkel 1- Barnealder*. Tilgjengelig fra: <http://barneombudet.no/dine-rettigheter/barnekonvensjonen/artikkel-1-2/> (nedlastet 10.10.17)

dette i sammenheng med ulike årsaker til digital mobbing blant barn og unge, dermed også utenfor oppgavens rekkevidde.

Jeg har registrert at det har tilkommet en del forskning på digital mobbing i 2017. Deler av denne oppgaven er skrevet i starten av 2016. Med noen få unntak, er det derfor ikke inkludert forskning fra disse år. Unntakene er Medietilsynets undersøkelse *Barn og medier* foretatt i 2016 (Medietilsynet 2016), og *Elevundersøkelsen* foretatt i 2016, publisert i 2017 (Wendelborg 2017). Studiene presenteres i hovedsak i Introduksjonskapitlet, for å gi et oppdatert bilde av det utstrakte problemet digital mobbing er.

1.5 Oppgavens videre struktur

Videre i kapitlet blir det gjort rede for hva som menes med digital mobbing. Først gis det en kort beskrivelse av tradisjonelle mobbedefinisjoner for å gi en grunninnsikt i oppgavens valgte tema. Deretter presenteres sentrale definisjoner og forståelser av digital mobbing. Det fremlegges også tidligere forskning på årsaksforklaringer til tradisjonell mobbing. Til sist viser jeg hva forskningen sier om utbredelse av digital mobbing og de skadevirkninger mobbing kan medføre. Introduksjonskapitlet som helhet er bakgrunn for videre lesning av oppgaven.

I metodedelen beskriver jeg den valgte metodiske tilnærmingen. Jeg beskriver her hvilke søkestrategier jeg brukte for å finne eksisterende forskning på årsaker til at digital mobbing oppstår blant barn og unge, utvalg av forskningsartikler, koding av datamaterialet og syntese (sammenfatning) av forskningsfunnene som danner det empiriske materialet for denne studien.

I syntesedelen sammenfatter jeg de identifiserte forskningsfunnene. Syntesen er delt inn i tre kapitler. I kapittel 3 gjennomgår jeg forskning på årsaker ved teknologiens funksjoner. I kapittel 4 ser jeg på forskning på individuelle karakteristikk ved offer og mobber, deriblant emosjonelle årsaker og foreldrestøtte. I tillegg ser jeg på jevnaldrende som er deltagende til digital mobbing. Kapittel 5 omhandler forskning på utsatte grupper og demografiske årsaker.

I konklusjonen diskuterer og oppsummerer jeg de mest sentrale forskningsfunnene. Tilslutt diskuterer jeg funnene og kommer med egne refleksjoner og innspill for videre forskning og utviklingsarbeid med digital mobbing.

I vedleggene finnes en tabelloversikt over de inkluderte forskningsfunnene i syntesen. Første del av tabellen inneholder artikler og bøker som fokuserer på digital mobbing. Andre del inneholder artikler og bøker som ser på tradisjonell mobbing.

1.6 Tidligere forskning på tradisjonell- og digital mobbing blant barn og unge

I det videre presenteres tradisjonelle- og digitale mobbedefinisjoner. Siden jeg i denne studien ønsker å utforske eksisterende forskning på årsaker til at digital mobbing oppstår blant barn og unge, ser jeg det også relevant å trekke frem tradisjonelle mobbeforskningsteorier. Dette fordi forskning på tradisjonell mobbing kan sees og er for mange forskere et grunnlag og et utgangspunkt for å forstå digital mobbing. I beskrivelser av digital mobbing inkluderer dessuten ofte forskere tradisjonelle mobbedefinisjoner i litteraturen. Det har i tillegg vært hensiktsmessig å se på tradisjonelle mobbedefinisjoner i min kunnskapstilegnelse og forståelse av hva digital mobbing blant barn og unge innebærer.

1.6.1 Definisjoner på tradisjonell mobbing

I de siste 40 årene har forskere studert fenomenet som svenske Heineman i begynnelsen av 70-tallet navngav som mobbing. Olweus var i 1973 den første i verden som foretok forskningsmessige tilnærminger til mobbefenomenet (Eriksson mfl. 2002). I løpet av 80-tallet og i begynnelsen av 90- tallet begynte man å bli oppmerksom på mobbingen i Japan, England, USA og Australia (Olweus 2002, 13). Roland er også en sentral forsker på dette feltet.

Olweus og hans definisjoner på den tradisjonelle mobbingen betraktes som de mest klassiske (Eriksson mfl. 2002). Internasjonalt har det utviklet seg en ganske samstemt forståelse av hvordan den tradisjonelle mobbingen kan defineres. Felles for definisjonene er at mobbing beskrives som negative, uvennlige eller aggressive handlinger (Olweus 1993, 2002; Smith mfl. 2005). Til forskjell fra digital mobbing, som har teknologiske virkemidler, foregår den tradisjonelle mobbingen ansikt til ansikt på den fysiske arena. Følgelig kjennetegnes mobbingen med verbale, fysiske overgrep og sosial utfrysning (Roland 1983; Olweus og Solberg 1997; Roland 2014).

Olweus' (1992) har vært definerende for forskningsfeltet. Hans mobbedefinisjon inkluderer en person som er mobbet eller plaget når han eller hun gjentatte ganger over en viss tid, og blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere personer. I tillegg til tre hovedtrekk, hvor det første er en viss ubalanse i styrkeforholdet mellom partene, det andre negativ ondsinnet adferd og det tredje gjentakelse over tid (Olweus 1992, 1993, 2007). I likhet med Olweus definerer Roland (1983) fenomenet mobbing som langvarige fysiske eller sosiale negative handlinger rettet mot et offer som ikke kan forsvare seg i den aktuelle situasjonen, utført av enkeltpersoner eller grupper (Roland 2007). Videre viser Roland (2007) til at det er viktig å skille på en eller flere hendelser, og at den gjentatte plagingen vil gi større negative virkninger for offeret. Han påpeker at man ikke skal bagatellisere enkeltepisoder, men at begrepet mobbing skal reserveres for systematiske krenkelser (ibid.)

Definisjonene peker på systematikken ved at handlingene gjentas over en tidsperiode (Olweus 1992, 1993; Roland 1989; Smith mfl. 2005 i Roland 2007), og ubalanse i styrkeforholdet ved at mobbeofferet ikke har mulighet til å forsvare seg fysisk eller sosialt (Olweus 1992, 1993; Roland 2007).

1.6.2 Forståelser og definisjoner av digital mobbing

Definisjoner på den digitale mobbingen bygger ofte på Olweus sin definisjon (Kowalski mfl. 2014). Det er likevel stor uenighet om hvordan digital mobbing skal defineres og forstås (Tokunaga 2010), og hvor relevante Olweus sine tre kriterier for digital mobbing er (Dooley, Pyzalski og Cross 2009). Et diskusjonstema er om digitale medier har ført til en ny form for mobbing eller om det er en forlengelse av den tradisjonelle mobbeformen, og om disse skal behandles sammen eller separat i forskningspraksis (Li 2005, 2006). Olweus (2013, 9) har fremhevet flere tvister om definisjon og måling av digital mobbing, og understreker betydningen av å skille mellom mobbing og aggresjon hos mobbeutøveren. Det er et faktum at konseptuelle og operasjonelle forskjeller i definisjonene og forståelsesgrunnlaget av digital mobbing medfører at forskere studerer ulike fenomener, men med felles begreper (Berne mfl. 2012). Imidlertid blir teoretiske modeller som skal forklare digital mobbing (blant barn og unge), stadig evaluert av ulike medisinsk-, psykologisk- og samfunnsvitenskapelige disipliner (Singer og Singer 1998; Twemlow, Fonagy og Sacco 2005, 69).

Riktignok er forskere enige om at det er flere likhetstrekk mellom digital mobbing og tradisjonell mobbing (Dooley, Pyzalski og Cross 2009; Slonje og Smith 2012; Tokunaga 2010; Staksrud 2013). Dette omhandler i hovedsak intensjonelle, aggressive handlinger og atferd, til forskjell fra bruk av digitale medier (Mareés og Petermann 2012). Videre diskuteres det om hvorvidt digitale mobbedefinisjoner bør inkludere om handlingene eller atferden må skje gjentatte ganger og over tid, som ved definisjoner av den tradisjonelle mobbingen (Tokunaga 2010; Hinduja og Patchin 2012b). Det er likevel noen tydelige karakteristikk og kjennetegn ved digital mobbing som skiller seg fra tradisjonell mobbing, som for eksempel muligheten til å forholde seg anonym (Kowalski og Limber 2007; Kowalski mfl. 2012), mangelen på ansikt til ansikt kontakt, umiddelbare formidlinger, ulike digitale kommunikasjonskanaler og at mobbingen kan skje døgnet rundt. I motsetning til tradisjonell mobbing som oftest foregikk i skoletiden før i tiden (Staksrud 2013), så risikerer en å møte mobberne i det man kommer hjem og setter seg foran datamaskinen eller når man «surfer» på telefonen (Staksrud 2013; Kowalski mfl. 2014).

Følgelig finnes det en rekke ulike definisjoner av det digitale mobbephenomenet (Wingate, Minney og Guadagno 2012). Det fremlegges videre noen av disse definisjonene. Willard (2005) definerer digital mobbing som å være slem mot andre ved å sende eller poste skadelig materiale, eller engasjere seg i andre former for sosial aggresjon ved hjelp av Internett eller annen digital teknologi, der noen legger ut personlig tekst eller bilder ut på ulike nettsteder, blogger og / eller bli overført via e-post, diskusjonsgrupper, chat, IM (direktemeldinger) eller mobiltelefoner (ibid.). Dooley, Pyzalski og Cross (2009) definerer digital mobbing som tilsiktet og gjentatt bruk av frykt eller ydmykelse for å true et offer og å vise overlegenhet via sosiale elektroniske medieverktøy. I likhet med dette definerer Tokugana (2010) digital mobbing som en hvilken som helst handling utført via elektroniske eller digitale medier av individer eller grupper som i tillegg gjentatte ganger kommuniserer med fiendtlige eller aggressive meldinger i den hensikt å påføre skade eller skape ubehag for en annen person (ibid.).

Det de tre fremviste definisjonene har til felles er at de gir en konkret forklaring på hvordan digital mobbing utføres, at mobbing er en aggressiv og forsettlig handling ved bruk av elektronisk verktøykommunikasjon. Dooley, Pyzalski og Cross (2009) og Tokugana (2010)

peker på systematikken, ved at handlingene må være gjentatt over en tid for at det skal kunne klassifiseres som digital mobbing. Mens Willard (2005) ikke har med kravet om gjentakelse av negative handlinger ovenfor en annen. Tokunaga (2010) har tillagt elementet forsettlig handling utført av en gruppe eller enkelt individer, mot et offer som ikke like lett kan forsvare seg selv. De nevnte elementene fremkommer også i Olweus (1992, 1993) og Roland (1989) sine definisjoner på tradisjonell mobbing, sett bort i fra mobbing via elektroniske verktøy. Et element som ikke nevnes i de digitale mobbedefinisjonene, er kravet om ubalanse i styrkeforholdet mellom partene, som Olweus har med i sin definisjon på tradisjonell mobbing.

Definisjonene til Hinduja og Patchin (2012a) er også betydningsfulle i denne sammenheng, de gir i tillegg utdypelser av definisjonen. I likhet med de nevnte definisjonene definerer Hinduja og Patchin (2009, 5) digital mobbing som å påføre en annen forsettlig og gjentatt skade, ved gjennom bruk av datamaskiner, mobiltelefoner og andre elektroniske enheter. Forskeren utdyper dette med at adferden må være bevisst, handlingene må følge et visst mønster, være gjentakende og volde skade overfor en annen. Tidligere har Hinduja og Patchin (2008) uttalt at forståelser som foreligger på den tradisjonelle mobbingen krever visse personlige eller fysiske egenskaper og kvaliteter som en person enten har eller ikke har, og at dette ikke nødvendigvis behøver å gjelde digital mobbing. I senere tid har Hinduja og Patchin (2012b) inkludert et nytt element i definisjonen. Dette innebærer at det man legger ut noe om en person på Internett som personen ikke liker, ikke nødvendigvis behøver å være gjentatte ganger for at det skal kunne defineres som digital mobbing. Definisjonen har blitt brukt i flere spørreundersøkelser og har vist seg å være reliabel og valid (ibid.).

Som et tilleggsmoment som ikke fremkommer i de nevnte definisjonene, peker Staksrud (2013) på at mobbebegrepet bør inkludere «sosial isolasjon». Hun begrunner det med at barn og unge kan føle seg isolert og mobbet fordi det ikke får lov til å delta i sosiale settinger på sosiale medier. Hun viser til at skadevirkningene til mobbeofre ofte kommer nettopp av denne følelsen, og at virkningene kan bli like alvorlige som den fysiske formen for mobbing. Hun fremhever at det kun er barnet som kan bestemme hva som oppleves som mobbing (Staksrud 2013).

Staksrud (2013) legger også til at for å forstå digital mobbing kan godt sammenlignes den med tradisjonell mobbing, men at det ikke er nødvendig å definere mobbingen med at det er ubalanse i maktforholdet mellom mobber og offer. I likhet med dette hevder Samnøen (2014) at fokuset på maktbalansen i digital mobbing ikke gjør seg gjeldende, fordi de fysiske ulikhetene mellom barna og unge ikke er synlig på digitale medier. Og at makten heller ligger hos de som har bedre teknologiske ferdigheter, eller som lykkes i å skjule sin identitet (ibid.).

1.6.3 Ulike former for digital mobbing

Smith mfl. (2008) klassifiserer digital mobbing etter type medier: *SMS* er å sende eller motta fornærmende tekstmeldinger på mobiltelefon, *MMS* er å sende eller motta ubehagelige bilder og / eller videoklipp på mobiltelefon, eller ved å ringe eller motta ondsinnede telefoner. *E-post* er å sende direkte til et offer eller sende innhold om et offer til andre. *Lynmeldinger* ved å sende trakasserende meldinger på eksempelvis Messenger, Skype, Yahoo, Snapchat osv. *Nettsider* som avslører hemmelige eller personlige detaljer på en trakasserende måte og hvor ubehagelige og onde kommentarer blir publisert. Dette inkluderer også opplastning av ydmykende bilder, videoer og publisering av sjikanerende avstemminger (ibid.)

Willard (2006) klassifiserer digital mobbing etter oppførsel. *Trakassering* klassifiserer han som gjentatte ganger slemme og fornærmede meldinger. *Falsk identitet* er å gi seg ut for å være en annen og publisere for å skape problemer for en annen eller skade en annens omdømme. *Flaming* er en intens og kortvarig krangel med uhøflig og vulgært språk, trusler og fornærmelser. *Baksnakking* er sending og publisering av sladder og ryktespredning med mål om å ødelegge en persons omdømme eller vennskap. *Outing*, avsløre hemmeligheter og / eller privat informasjon. *Ekskludering* klassifiseres som en bevisst og ondsinnet handling som utestenging og avvising av noen fra en gruppe på nett, eller deltagelse i nettaktivitet med jevnaldrende. *Nett stalking* er forfølgelse med gjentatt trakassering som kan skape frykt. *Hets* er bruk av direkte verbale eller visuelle overgrep og publisering av kommentarer i blogger eller mobiltelefon. *Posing* er en form for indirekte angrep der overgriper skaper innhold på nett og later som han / hun er offeret med offerets brukernavn og passord (ibid.).

1.7 Årsaker til tradisjonell mobbing

I det følgende fremlegges teori på individuelle årsaksforståelser på tradisjonell mobbing. Det sees på forklaringer ved offerets og mobberens personkarakteristikker, blant annet reaktiv og proaktiv aggresjonsteori. Dette presenteres her fordi opparbeidet teori på tradisjonell mobbing kan inneha viktige grunnelementer i forståelsen og forskningsarbeidet på årsaker til digital mobbing blant barn og unge. I tillegg har det vært nødvendig for meg i opparbeidelse av kunnskap på det digitale mobbephenomenet.

1.7.1 Personkarakteristikker ved mobbeoffer

O'Moore (2010) begrunner risikoen for å bli mobbet med karakteristikker som annerledeshet ved språk, utseende (briller og annerledes klær), ulik religion, etnisitet og sosial bakgrunn. Hun viser også til ulike egenskaper og karakteristikker ved individet. Dette innebærer blant annet engstelighet, manglende gode venner, lav selvtillit, lite aggressiv, lav selvsikker fremtreden og reagerer emosjonelt. Tillegg til å ha en usikker eller klumsete oppførsel ved forsøk på å delta i aktiviteter med andre. Individet kan enten ha en eller flere av disse nevnte egenskapene (ibid.).

1.7.2 Personkarakteristikker ved mobbeutøver

Mobbeutøveren beskrives med karakteristikker som det å ha posisjon til å dominere andre, dårlig selvkontroll, impulsiv personlighet, redd for konfrontasjoner, tendens til å beskyld offeret for sin dårlige oppførsel, har et positivt syn på aggresjon, mangel på empati og følsomhet, tendens til antisosial oppførsel, høylytt væremåte og kan ha vært offer selv. Mobberen kan kjennetegnes med en eller flere av karakteristikkene (ibid.). O'Moore (2010) viser til at det er stor uenighet blant forskerne om hva som er årsaken til at barn og unge mobber. I tillegg til de nevnte karakteristikkene hevder hun at mobbing er et forsøk på å manipulere et forhold med målsetning om å tilfredsstille sine egne psykologiske behov, som for eksempel å ha kontroll, sikre egen dominans, søke oppmerksomhet og tøffe seg eller å forbedre sin sosiale status (ibid.).

1.7.3 Aggresjonsteori og mobbeadferd

Gjennom forskning på aggresjonsteori ved det tradisjonelle mobbephenomenet er det blitt utviklet en grunnforståelse av årsaksmekanismene til mobbeadferd. De fleste

agresjonsforskere definerer aggresjon som en handling der intensjonen er å forårsake skade (Smith mfl. 2005), der mobbebehandlingen anses å være styrt av direkte eller indirekte aggresjon (Olweus 1978; Tattum 1989; Limber og Nation 1998; Ericson 2001).

Sentrale elementer i forståelsen av drivkraften bak mobbingen er påvirket av bestemte negative hjemmeforhold som igjen stimulerer til aggressivitet hos mobberen (Pikas 1989 referert i Roland 2007), og mekanismene i aggresjonstypene proaktiv- og reaktiv aggresjon (Roland og Idsøe 2001). Proaktiv aggresjon beskrives å være motivert av muligheten til materielle eller sosiale belønninger for mobbeutøveren. Aggresjonsreaksjonen er ansett som en strategi for å oppnå noe. Belønningene som ønskes oppnådd er makt over offeret og tilhørighet innenfor en gruppe. De sosiale gevinstene blir i neste rekke en medvirkende drivkraft som kan virke opprettholdende på utøvelsen av aggresjon (Dodge 1991; Anderson og Bushman 2002; Roland og Idsøe 2001; Vitaro og Brendgen 2005). Den utløsende aggresjonen kommer ofte i etterkant av situasjoner som blir tolket som provoserende, og utøveren finner dermed et grunnlag for å hevne seg mot den som blir oppfattet som frustrasjonskilden (ibid.). Ved denne aggresjonstypen er det mobbeutøveren selv som tar initiativet til den aggressive handlingen (f.eks. eksempel utestenging), og betegnes som en relativt beregnende og planlagt atferd (Berkowitz 1993).

Rodkin mfl. (2000) navngir denne gruppen aggressive elever for «the cool aggressors», de kule aggressive. Vitaro og Brendgen (2005) hevder at disse elevene har en utpreget evne til å få med seg personer på sin side og etablere et nettverk blant sine jevnaldrende. Nettverket bygges med manipulasjoner, beregnende atferd og ulike former for mobbing. Han henviser også til at motivasjonen bak handlingen ser ut til å være forventninger om «outcome» (utbytte) (ibid.). I sin studie argumenter Roland og Idsøe (2001) for at mekanismene i den proaktive aggresjonstypen utgjør en sentral årsaksforståelse i forhold til tradisjonell mobbing. Deres forskningsfunn viste at proaktiv aggresjon og mobbeadferd (både blant gutter og jenter) har en sterk sammenheng, spesielt gjeldende i de høyere klassetrinn. Guttene ble relatert i størst grad mot et maktbehov, mens behovet for tilhørighet viste seg å være framtrødende både hos gutter og jenter (Roland og Idsøe 2001).

Reaktiv aggressivitet beskrives som en stabil tendens til å bli sint i møte med frustrasjoner og / eller provokasjoner, og lar sinne få utløp i negative handlinger (Berkowitz 1993; Dodge

1991; Roland og Idsøe 2001). I tillegg opptrer reaktiv aggresjon ofte i øyeblikket og er relativt lite planlagt (Dodge 1991). Dodge (1991) hevder at sinne, fryktresponser og angrep er sentrale kjennetegn ved denne aggresjonstypen, hvor det skjer en intens emosjonell aktivering og den beskrives som en varmblodig variant.

Aggresjon sees av mange tradisjonelle mobbeforskere som en årsaksfaktor til mobbing. Det kan dermed være sannsynlig at disse årsaksfaktorene også gjelder for digital mobbing, dette sees det nærmere på i syntesekapitlet.

1.8 Forekomst av digital mobbing i Norge og internasjonalt

I det følgende fremlegges studier på forekomst av digital mobbing blant barn og unge i Norge og internasjonalt. Dette for å gi et ytterligere innblikk og forståelse av hva digital mobbing innebærer. Det har i de siste årene kommet en rekke studier som har undersøkt antallet av barn og unge som er involvert i digital mobbing. Utbredelsen av den digitale mobbingen viser seg å variere mellom ulike undersøkelser (Hinduja og Patchin 2012b; Hamm mfl. 2015). Dette ønsket jeg å se nærmere på for å opparbeide en forståelse av hva som kan være årsaker til at digital mobbing oppstår mellom barn og unge.

En nasjonal nettbasert spørreundersøkelse, *Elevundersøkelsen*, foretas hvert år på norske grunn- og videregående skoler. Høsten 2016 deltok 432 000 elever. Undersøkelsen så nærmere på mobbing, uro og arbeidsro i skolen, der elever fikk si sin mening om læring og trivsel på skolen. I spørsmålene om digital mobbing svarte 1,9 prosent av elevene at de var blitt mobbet to til tre ganger i måneden eller oftere. Hele 69,3 prosent av elevene hadde opplevd å bli kalt stygge ting og blitt ertet på nettet. 40,5 prosent rapporterte at noen hadde spredt løgner om dem på nett av sårende karakter. 38 prosent ble holdt utenfor og baksnakket av andre på nettet. Halvparten av elevene som opplevde å bli mobbet digitalt opplever i tillegg tradisjonell mobbing. Av de som mobbet andre digitalt svarte 1,9 prosent at de også har mobbet andre digitalt minst to til tre ganger hver måned eller oftere. Av de som rapporterte å mobbe andre svarte 0,4 prosent at de hadde mobbet andre digitalt to eller tre ganger i måneden eller mer (Wendelborg 2017).

I samme tidsrom foretok Medietilsynet (2016), *Barn og medier*, en undersøkelse med deltakere i alderen 9-16 år. Fokuset var på barn og unges bruk av medier og deres egne opplevelser med mobiltelefon, tv, dataspill, internett og PC. Forskningsfunnene viste her at 7 prosent har vært utsatt for digital mobbing ukentlig eller månedlig. Den eldste ungdommen viste seg å være hyppigst utsatt for negative opplevelser på internett, spill eller mobil. Blant de yngste, 9–11 år, viste at en høyere andel gutter har vært utsatt for digital mobbing. 7 prosent hadde opplevd å bli utestengt ukentlig eller månedlig og 5 prosent hadde opplevd trusler ukentlig eller månedlig. Alle disse elementene viste seg å øke fra 13-årsalderen, og at det er barn i alderen 14–16 år som i størst grad har opplevd, utført eller lagt merke til mobbing, trusler og utestengelse (ibid.).

Videre fant Medietilsynet (2016) at 17 prosent av barna i alderen 9–16 år synes det er veldig viktig å få tilbakemeldinger på sosiale medier. For eksempel «likes» på Facebook eller kommentarer på bilder, videoer og statusoppdateringer. 43 prosent synes dette er middels viktig. Fra 13-årsalderen øker andelen som mener dette er viktig, betydelig blant jentene. Det er også en økning blant guttene, men mindre markant. Hele 33 prosent av jentene mot 15 prosent av guttene i 15–16-årsalderen mener det er veldig eller ganske viktig å få tilbakemelding på sosiale medier. Funnene viser en økning i bruk av sosiale medier fra 12-13 årsalderen, spesielt blant jenter. Fra 15–16-åringene brukte 86 prosent sosiale medier én eller flere ganger om dagen. Kjønnsforskjellen er størst blant 13 åringene, men fra 15–16-årsalderen viser guttene å bruke sosiale medier oftere. Hele 45 prosent av jentene, mot 19 prosent av guttene i alderen 15–16 år har opplevd at noen la ut bilder av dem som gjorde dem sinte eller triste. Andelen utsatte for dette viser seg å øke fra 13-årsalderen, og er høyere blant jenter. Når det gjelder den yngste aldersgruppen, oppgir 22 prosent av guttene i alderen 9-11 år utestengning og ikke å få delta, mot 14 prosent av jentene. Hele 39 prosent av jentene i alderstrinnet 15–16 år har opplevd dette, sammenlignet med 29 prosent av guttene. I tillegg oppgir barn og unge at av de som selv blir mobbet er det 17 prosent som selv mobber (Medietilsynet 2016).

Internasjonalt har det også vært foretatt flere forekomstmålinger av digital mobbing. Olweus (2012) foretok i perioden 2006 til 2010 fire forekomstmålinger blant amerikanske elever fra 3. til 12. klassetrinn. Av disse hadde i gjennomsnitt 4,4 prosent blitt digitalt mobbet to eller flere

ganger per måned. Olweus (2012) har også funnet at det i både i USA og Norge er en høy grad av overlapping mellom elever som ble mobbet på den tradisjonelle måten og de som ble mobbet digitalt. Hele 88 prosent av de amerikanske og 93 prosent av de norske elevene rapporterte at de ble mobbet både tradisjonelt og digitalt (Olweus 2012). I likhet med dette fant Hinduja og Patchin (2012b) i en litteraturgjennomgang at andelen informanter som rapporterte at de hadde blitt digitalt mobbet varierte fra 5,5 prosent til 72 prosent, med et gjennomsnitt på 24 prosent. Forskerne fant at et flertall av de gjennomgåtte studiene hadde en forekomst av digital mobbing på mellom 6 til 30 prosent. Videre viste studien en forekomst på 3 prosent til 44,1 prosent, med et gjennomsnitt på 18 prosent for de som mobbet digitalt.

En omfattende europeisk studie, *EU Kids Online*, er gjennomført i 33 land i tidsperioden 2006-2009, blant annet Norge, med deltakere i alderen 9 til 16 år. Totalt 25.000 informanter delte erfaringer som offer eller mobber på digitale medier, men også andre opplevelser barn og unge hadde hatt på Internett. I gjennomsnitt rapporterte 6 prosent i EU at de hadde blitt digitalt mobbet i løpet av det siste året. 3 prosent hadde mobbet andre, der 2 prosent av disse hadde mobbet andre på Internett og 2 prosent hadde mobbet andre med mobiltelefon (Livingstone S., Haddon, Görzig og Ólafsson 2011).

Staksrud (2013), som selv har vært med i forskerteamet i *EU kids Online*, ser nærmere på digital mobbing i Norge med bakgrunn i data fra undersøkelsene i sin bok, *Digital mobbing: Hvem, hvor, hvordan, hvorfor – og hva kan voksne gjøre*. Hun henviser til at 8 prosent av norske barn har rapportert at de har blitt mobbet via digital medier i løpet av det siste året (ibid.). Bortimot 4 prosent av de norske barna oppgav at de hadde mobbet andre på Internett (Görzig 2011). Av forskningsfunnene i Europa viste det seg at det var de norske barna som i størst grad ble utsatt for harmfult innhold på Internett, som seksuelt eller voldelig innhold. 23 prosent svarte at de opplevde seg brydd av det de hadde sett på nettet (Livingstone S., Haddon, Görzig og Ólafsson 2011), dette til tross for at Norge var det landet som viste høyest andel på barn som hadde de største restriksjoner på internettbruk (Staksrud 2013).

I *EU Kids Online undersøkelsen del II*, ble Norge klassifisert som et høyriskoland med sitt internettbruk. Forskerne henviser til at dette indikerer at barn og unge i Norge har en høyere risiko for å oppleve noe negativt, som følge av at de bruker mer tid på Internett enn andre.

Sverige og Danmark sammenfalt også i disse funnene. Det viste seg at landene i Skandinavia og deretter Nord- Europa hadde høyest grad av internettbruk, og størst internettferdigheter blant barn og foreldre (Haddon og Livingstone S. 2012).

Med forskningsfunnene som viser utbredelse av digital mobbing ble det også aktuelt å spørre hva slags skadevirkninger mobbingen har for de mobbeutsatte og / eller mobbeutøverne. Det sees nærmere på forskningen på dette området i neste avsnitt.

1.9 Negative helsevirkninger relatert til digital mobbing

Opplevelsen av digital mobbing er forbundet med en rekke negative virkninger, både for offer og mobber. Belastningen medfører blant annet betydelig økt risiko for å utvikle psykiske plager og lidelser. Denne risikoen vedvarer i mange tilfeller langt opp i voksen alder (Klomek, Sourander og Elonheimo 2015).

Det er funnet en høy grad av overlapp mellom tradisjonell og digital mobbing (Livingstone S. mfl. 2011; Hinduja og Patchin 2012b; Olweus 2012). Olweus (2012) argumenter for at det gjør det vanskelig å skille spesifikke skadevirkninger mellom de to formene for mobbing. Flere studier har blant annet vist at tradisjonell mobbing kan føre til problemer som depresjon, selvmordstanker, PTSD, ensomhet og / eller angst (Hawker og Boulton 2000; Berthelsen mfl. 2011; Idsøe, Dyregrov og Idsøe 2012). Forskere har etter gjennomførte studier konkludert med at effekten av digital mobbing er minst like ille om ikke verre enn ved den tradisjonelle mobbing (Beran og Li 2005; Hinduja og Patchin 2008, 2010) Juvonen Gross 2008; Mishna, Saini og Solomon 2009; Ybarra og Mitchell 2004b). I det første studiet som målte negative effekter ved digital mobbing ble det rapportert følelser som tristhet, deprimerthet, sinne og frustrasjon (Ybarra og Mitchell 2004b; Ybarra 2004; Patchin og Hinduja 2006; Kowalski og Limber 2007; Li 2007a, 2007b; Williams og Guerra 2007; Hinduja og Patchin 2007, 2008, 2009). Videre viser studier at innovering i digital mobbing er assosiert med alkohol-, tobakk- og narkotikamisbruk hos både mobbeoffer og / eller mobbeutøver (Ybarre og Mitchell 2004a, 2004b), psykisk helse symptomer som angst og depresjon (Didden mfl. 2009; Perren mfl. 2010; Ybarra og Mitchell, 2004a; Wang, Nansel og Iannotti 2011), lav selvtilitt (Didden mfl. 2009), lav selvfølelse, familieproblemer, akademiske problemer, skole vold og krenkende oppførsel Hinduja og Patchin 2007, 2008, 2009, 2010; Patchin og Hinduja 2010; Ybarra,

Diener-West og Leaf 2007; Ybarra og Mitchell 2004a). Det er i senere år funnet skadevirkninger som somatiske symptomer og dårlig fysisk helse (Kowalski og Limber 2013). I tillegg rapporterer mobbeutsatte ungdom å ha selvmordstanker (Hinduja og Patchin 2010), økt sannsynlighet for selvskading (Schneider mfl. 2012) og ensomhet (Sahin 2012). Det har vært flere eksempler i USA hvor mobbeutsatte ungdom har endte opp med å ta sitt eget liv (Hinduja og Patchin 2010). I senere studier er det funnet at forekomst av aggresjon og kriminell atferd er høyere ved digital mobbing enn ved tradisjonell mobbing (Menesini, Calussi og Nocentini 2012). Det å være offer for digital mobbing involverte også større grad av angst enn ved kun tradisjonell mobbing. Beckman, Hagquist og Hellström (2012) fant en sammenheng mellom digital mobbing og psykosomatiske helseproblemer er de samme som ved tradisjonell mobbing. Forskerne fant ingen spesifikke ulikheter mellom digital mobbing og tradisjonell mobbing. Likevel fant de at digitale mobbere ser ut til å være like utsatt for psykosomatiske problemer som ofre for digital mobbing (ibid.).

1.10 Oppsummering

I siste del av dette kapitlet er det gitt et innblikk i hva digital mobbing blant barn og unger innebærer. Det er presentert definisjoner og forståelser på tradisjonell- og digital mobbing og likhetstrekk mellom disse to formene for mobbing, men også det som særpreger digital mobbing. Til sist er det presentert studier som har undersøkt forekomst av digital mobbing i Norge og internasjonalt og de negative virkninger for offer og mobber. Med dette bakteppe ønsket jeg videre å undersøke hva forskningslitteraturen beskriver som årsaker til at digital mobbing oppstår i interaksjon mellom barn og unge på de ulike teknologiske kommunikasjonsnettverkstjenester.

Digital mobbing viser seg å kunne gjennomføres på flere forskjellige måter. Kort oppsummert er digital mobbing definert som en aggressiv, forsettlig handling utført av en gruppe eller en person, ved hjelp av elektroniske kontaktformer, gjentatte ganger og over tid mot et mål som ikke like lett kan forsvare seg selv (Tokunaga 2010; Hinduja og Patchin 2009). Imidlertid diskuterer forskere om hendelsen må være gjentatt for at det skal defineres som mobbing (Olweus 2012; Hinduja og Patchin 2012b). De internasjonale forekomstmålingene viser at omfanget av digital mobbing er høyere sammenlignet med de nasjonale. Dette kan ha en sammenheng med at det benyttes ulike definisjoner og ulike krav til om hendelsen må være

gjentakende for å kunne klassifiseres som digital mobbing. Selv om forekomstmålinger viser varierende resultater, og benevnes som hverken høye eller økende, er digital mobbing en realitet og et problem i mange barn og unges hverdag.

Studier som har undersøkt negative virkninger av denne formen for mobbing viser at effekten er minst like ille, om ikke verre enn negative følger av tradisjonell mobbing (Beran og Li 2005; Hinduja og Patchin 2007, 2008, 2010). Følelser som tristhet, deprimerthet, sinne og frustrasjon (Ybarra og Mitchell 2004a; Ybarra 2004; Patchin og Hinduja 2006), og symptomer som angst og depresjon ser i sterkere grad ut til å være relatert til den digitale offerrollen (Didden mfl. 2009; Perren mfl. 2010).

I det tradisjonelle mobbeforskningsfeltet er det en sterk tendens til å forklare involvering i den relasjonelle mobbingen med individuelle karakteristikk hos offeret og mobberen. Med den bakgrunn ble det interessant å undersøke om dette er studert ved digital mobbing. Dette sees det nærmere på i syntesedelen av oppgaven.

2 Metode

2.1 Valg av metoder

I denne undersøkelsen er det benyttet en litteraturstudie som metode. Bakgrunn for valg av metode er at den anses som best egnet for å innhente et større utvalg datamateriale og til å belyse oppgavens problemstilling. Selve litteraturgjennomgangen har vært målet i denne studien. Det kalles gjerne en «gjennomgang» eller «vurdering». På engelsk kalles dette «a literature review» (Johannessen, Tuft og Christoffersen 2010). Hensikten er å gi en analyse, syntese og kritisk vurdere eksisterende kunnskap knyttet til et valgt tema eller forskningsspørsmål (Hart 2005; Jesson, Matheson og Lacey 2011; Aveyard 2014). Først innhentes data fra primærkilder i form av publiserte vitenskapelige artikler eller rapporter. Det vil si en rapport eller artikkel som er skrevet av personen(e) som har gjennomført undersøkelsen, deretter for å systematisere den identifiserte litteraturen ut i fra forskningstema, metode og publiseringsår (Johannessen, Tuft og Christoffersen 2010; Hart 1998; Hart 2005; Jesson, Matheson og Lacey 2011). Dette la grunnlaget for den senere analysen og syntesen ved at jeg fikk en oversikt over forskningsfeltet, forståelse av forskningsutviklingen og sammenhengen i forskningslitteraturen.

Med denne tilnærmingen har jeg hatt som ambisjon å gi en gjennomgang av relevant forskningslitteratur i en sammenfatning og kunnskapsoversikt over det spesifikke forskningsemne (Østbye mfl. 2002; Zimmer 2006). Tokunaga (2010) argumenterer for at litteraturgjennomgang og meta-syntese er ideelt for å samle forskningsfunn ved digital mobbing. Forskeren hevder det er et iboende behov for å finne trender og metodologiske uenigheter på dette forskningsfeltet, og mener det foreligger nok forskning til å kunne foreta en syntese (ibid.).

2.2 Utvalg av forskningsartikler

Tidlig i stadiet av litteraturgjennomgangen identifiserte jeg emnet, bestemte meg for et forskningsområde og problemstilling (Jesson, Matheson og Lacey 2011). For å få et overblikk over feltet ble sentrale fagbøker og forskningsartikler innhentet. Gjennom referanselister ble det identifisert klassikere på det digitale mobbefelt. Det vil si de ofte siterte forskere (Hart 1998). Det ble gjort artikkelsøk i nordiske og internasjonale bibliografiske databaser som:

Google Scholar, Bibsys oria, Bibsys, Swemed+, MEDLINE / PubMed, IDUNN og Researchgate. PubMed, Bibsys oria og Researchgate har vært spesielt hensiktsmessig i søk etter litteratur på mitt tema. På Researchgate har jeg kommunisert med sentrale forskere og fått tilsendt relevante forskningsartikler. Det ble også supplert med søk på nettsider som Barnevakten.no, Mediatilsynet.no, Læringsenteret.no og Nettvett.no. Både i søke- og utvalgsprosessen er internasjonale, i hovedsak USA, og norske studier inkludert, der det er forsket bredere på fenomenet.

Begrepsbruken av det digitale mobbefenomenet er noe varierende, eksempelvis ble søkeord som «cyberbullying» benyttet i de internasjonale søkedatabasene. I de norske ble det benyttet søkeord som «nettmobbing» og «digital mobbing». Begrepene veksles på i denne undersøkelsen, men har samme betydning. Nøkkelord som har vært benyttet i litteratursøk sammen med barn og unge er: digital mobbing / nettmobbing / elektronisk mobbing / internettmobbing / internett trakassering / electronic bullying / cyberbullying / digital bullying / internet bullying / internet harassment / digital harassment / electronic harassment / bullying and digital media / harassment and digital media. Nøkkelord i forbindelse med analysen og syntese kapitlene ble følgende søkeord lagt til overnevnte: årsaker / risikofaktorer / beskyttelsesfaktorer / motivasjoner / motiver / grunner / risiko / konsekvenser.

Litteraturgjennomgangen viste at aldersspennet på informantene i studiene var spredt, fra 7 år til 36 år. Derfor valgte jeg ikke å sette noen begrensning på alder i litteratursøket og de inkluderte forskningsfunn. I hovedsak har jeg valgt å inkludere artikler med publiseringsår fra 2002 til 2015, med noen få unntak av artikler publisert før 2002 og etter 2015. Det er imidlertid fra år 2007 og oppover jeg fant flest artikler på mitt valgte tema. Dette var da forskningen på digital mobbing begynte å skyte fart. I tråd med Harts (1998, 35) anbefalinger har jeg også inkludert artikler som ikke ble identifisert i det opprinnelige litteratursøk, men som ofte omtales i de artiklene jeg har lest. Det er eksempelvis inkluderte artikler som ble publisert før år 2007 og tidsskrifter som ikke ble fanget opp i artikkelsøket (Hart 2005). Tilsammen ble det gått i gjennom 217 artikler. Det ble deretter avgjort hvilke artikler som var relevante for syntesen ved å se på titteloverskriften, nøkkelord og sammendrag. Jeg inkluderte kun artikler publisert i akademiske tidsskrifter med hensyn til at disse skal ha gått i gjennom evalueringprosesser og hatt en større distribusjon og gjennomslagskraft (Kim og Weaver

2002). Enkelte av de inkluderte artiklene fokuserer på tradisjonell mobbing. Dette fordi studiene som undersøker digital mobbing ofte sammenligner det med (samtidig undersøker) tradisjonell mobbing, og fordi forskning på digital mobbing i stor grad bygger på forskningen på tradisjonell mobbing. Dessuten hevder mange forskere at det er en stor grad av overlapp mellom tradisjonell og digital mobbing. Det har derfor vært vanskelig å skille studiene som to separate former for mobbing og / eller se de uavhengig av hverandre. I tillegg har jeg inkludert noen få fagbøker som kan «kaste lys» over problemstillingen. Dette vedrører i hovedsak kapittel 3.2 og 4.5. I kapittel 3.2 har jeg inkludert boken til Ulvund (2014) *Å forstå tenåringer din*. Samt boken til Staksruds (2013) *Digital mobbing: Hvem, hvor, hvordan, hvorfor og hva kan voksne gjøre*. Begge bøkene er forankret i tidligere forskning. Boken til Staksrud har imidlertid sitt empiriske hovedgrunnlag fra EU- Kids Online II og III. I kapittel 4.5 har jeg tatt med artikkelen til Staksrud (2014) *Kan voksne skape vennskap på nett.?* Alle de utvalgte artiklene er å finne i en tabelloversikt, se vedlegg I. Tabellen har vært brukt til å systematisere og registrere artiklene. Tabelloversikten er strukturert etter studienes publiseringsår. Den inneholder videre navn på forfatteren(e), anvendte metoder, antall deltakere, hvor studien er foretatt, tema og formål.

2.3 Koding av datamaterialet

Hver forskningsartikkel ble kodet med temaer årsaker for digital mobbing blant barn og unge. Noen av artiklene ble kodet med årsaker til involvering og virkninger av involvering i digital mobbing. Det viste seg at årsaker og konsekvenser kan krysse hverandre. Dette omtales nærmere i syntesekapitlene. Hart (1998) understreker at det er vanskelig å unngå at kategorier ikke har flytende overganger eller overlapper hverandre, og at dette må heller aksepteres enn å lage for brede kategorier. Koding av materialet er en måte å måle reliabilitet i studien, gjerne ved at flere personer koder materialet og beregner graden av enighet mellom det som er kodet (Østbye mfl. 2002; Jesson, Matheson og Lacey 2011). Dette har ikke latt seg gjennomføre fordi jeg har vært alene om oppgaven. Det har i stedet vært et ideal å ha systematikk og struktur i undersøkelsen (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010). I den forbindelse har den nevnte tabellregistreringen vært nyttig. Talloversikten gjorde det mulig å finne tilbake til hvilke artikler som ble kodet (Hart 1998; Kim og Weaver 2002; Jesson, Matheson og Lacey 2011).

Etter at jeg hadde fått en ide om hva som var trender og de fremvoksende temaer i henhold til «årsaker» til digital mobbing blant barn og unge, ble samtlige artikler lest på nytt. Det ble sett etter hvilket forskningsspørsmål, fokus og formål som gikk igjen. Deretter analyserte jeg artiklene på nytt, og kodet de for forskningstema. Først benyttet jeg mange koder i forsøk på å gjøre den så singulær som mulig. Det gav mer fleksibilitet i det å heller slå ulike kodingsvariabler sammen til én etter selve kodingen (Østbye mfl. 2002). Jeg endte først opp med ti forskningstemaer. Deretter noterte jeg hvilke undertema som fremkom under hvert forskningstema, og hvilke artikler som vedrørte disse undertemaene. Jeg endte opp med åtte undertemaer. Jeg delte forskningstemaene inn i tre overordnede årsaker til digital mobbing, i henholdsvis teknologiske, individuelle og demografiske årsaker til digital mobbing.

Under forskningstemaet, individuelle årsaker til digital mobbing, fremkom følgende undertemaer: emosjonelle, personkarakteristikk ved offer / mobber og foreldrestøtte. Jeg valgte også å inkludere jevnaldrende som er deltakende til digital mobbing under dette forskningstemaet. Det siste er forøvrig et forskningstema på et relasjonelt nivå. På grunn av at dette er et tema det er forsket på i mindre grad i digital mobbing i motsetning til tradisjonell mobbing, valgte jeg å inkludere det under individuelle faktorer. Ved forskningstemaet som omhandler demografiske årsaker til digital mobbing delte jeg inn i følgende undertemaer: utsatte grupper, kjønn, alder og rase. For hver artikkel skrev jeg ned et notat om konklusjonene og hva det ble fokusert på. Dette for å gjøre det enklere å hente igjen informasjon til sammenfatningen.

2.4 Sammenfatning av forskningsfunnene

I følge Hart (2005) og Jesson, Matheson og Lacey (2011) er litteraturstudie en analytiskprosess, først i utvelgelsen av hvilken forskning som er relevant for valgt tema. Deretter i syntesen ved at man fremlegger en sammenfatning av forskningsutvalget, hvor en viser sammenhengen mellom de utvalgte forskningsartiklene (ibid.). I syntesen har jeg satt sammen bruddstykker av viten og kommet frem til en ny erkjennelse, forsøkt å skape et helhetsbilde og en ytterligere forståelse av det digitale mobbephenomenet (Johannessen, Tuft og Christoffersen 2010), som skal besvare min problemstilling. I analyseprosessen har jeg identifisert eksisterende forskning på valgt tema, når forskningen har blitt foretatt, hvilke metoder og teoretiske rammeverk forskerne har brukt, hvem som har gjort hva og hvilke

artikler som viste seg hyppigst sitert (Hart 1998). I tillegg har jeg identifisert fellestrekk på tvers av studiene og sett etter sammenhenger mellom resultatene (Johannessen, Tufte og Christoffersen 2010). Denne fremgangsmåten ble brukt for å strukturere og velge ut hvilken litteratur jeg skulle ta med i sammenfatningen.

Jeg har valgt å inkludere både artikler som har hatt stor betydning for feltet og nyere artikler som kan synliggjøre nye punkter. Jeg vil påpeke at de mest anerkjente forskerne gjerne publiserer i de mest anerkjente tidsskriftene. Det kan medføre at et fagområde kan bli låst til en bestemt måte å forstå et tema på (Hart 2005; Hart 1998). Derfor har jeg foretatt en tverrfaglig tilnærming i litteratursøket i forskningen på dette feltet, ettersom de ulike fagfelt kan ha ulike vurderinger om hva som er relevant og hva temaet faktisk omhandler. Dessuten har jeg valgt å foreta en undersøkelse på digital mobbing uten å legge noen begrensninger på hvilke fagdisipliner forskningen tilhører, hvilke teoretiske forankringer og metoder forskerne har benyttet i sine studier. Jeg har heller valgt å sammenfatte litteraturen ut i fra hvilket forskningstema det har vært fokusert på.

Jeg vil understreke at det ikke er like enkelt å komme med egne vinklinger i en litteraturgjennomgang. Men med utgangspunkt i sammenfatningen og konklusjonen trekker jeg avslutningsvis fram egne refleksjoner på områder der den eksisterende forskningen ikke har vært tilfredsstillende. For eksempel i metodologi og teoretisk forankring og peker på behov for fremtidig forskningsutvikling på digital mobbing.

3 Internett- teknologiske årsaker til involvering i digital mobbing

3.1 Innledning

Dette kapitlet sammenfatter en del internasjonal og norsk forskning som kan inneha forklarende elementer til barn og unges involvering i digital mobbing. Fordi mobbephenomenet er sammensatt, finnes det ikke bare én årsak eller ett sett av forklaringer. Hvilke svar man finner, handler dessuten til dels om hvilket nivå man leter etter forklaringer på. I forskningslitteraturen har jeg undersøkt forklaringer på et Internett-teknologiske nivå. På dette nivået er det sett på strukturer og funksjoner ved selve teknologien som kan ha innvirkning på at digital mobbing oppstår blant barn og unge.

3.2 Funksjoner ved teknologien som motiverer til digitale mobbebehandlinger

Her skal jeg se på teknologiske funksjoner som kan påvirke til digital mobbeadferd. Det er få artikler som tar for seg egenskaper ved selve teknologien. Egenskaper ved teknologien er ofte behandlet som en black box (Lievrouw 2006, 250-251). I studier har forskere forsøkt å bøte på dette ved å se på hva som motiverer personer til å bruke ulike sosiale kommunikasjonsnettverkstjenester. Med utgangspunkt i psykologisk teori prøver man å forstå hva individer får ut av internettbruk (Hagen 1998). Følgelig sees det altså i denne sammenheng på teknologiske funksjoner som motiverer til digitale mobbebehandlinger.

I flere studier er det funnet ulike motivasjonsfaktorer som oppstår sammen med medieverktøyets funksjonsmuligheter og den digitale interaksjonen mellom barn og unge. Noen funksjoner som er sett å ha motivasjonseffekt er: anonymitet, avstand, permanente funksjoner (f.eks. bilder og videoer blir bevart på nettet i ettertid) og tilgjengelighet. I neste rekke kan det medvirke til en manglende emosjonell reaktivitet (reaksjon) og lavere terskel for å gjennomføre mobbebehandlinger på den digitale arena (Ybarra og Mitchell 2004a; Suler 2004; Willard 2005 Raskauskas og Stoltz 2007; Hinduja og Patchin 2009; Kowalski mfl. 2008; Holladay 2011; Kowalski, Limber og Agaston 2012).

Når det gjelder anonymitet har studier funnet at dette er en sentral funksjon som øker terskelen for mobbebehandlinger på digitale medier, fordi mobbeutøveren ikke er avhengig av å få konsekvenser for sine handlinger og har mulighet til å skjule sin identitet (Ybarra og

Mitchell 2004a; Patchin og Hinduja 2006; Hinduja og Patchin 2009; Kowalski 2008; Kowalski, Limber og Agaston 2012). Willard (2005) viser til at dette kan medføre at enkelte unge føler seg fri til å si og gjøre ting de aldri ville ha gjort ansikt til ansikt og at normale adferds-korrigeringer går tapt. Suler (2004) har i tidligere studier funnet at opplevd anonymitet fremmer en dissosiasjonseffekt², og hevder at Internett skaper en illusjon av en usynlig barriere fordi kommunikasjonen som foregår der er ansiktsløst. Dermed fører opplevd anonymitet til en dissosiasjonseffekt hvor individer kan si og gjøre ting som de ikke ville vurdert i ansikt-til-ansikt-interaksjoner (ibid.). Det bekreftes i en studie foretatt i senere år, der elever rapporterte at de faktisk tror deres handlinger, innlegg eller kommentarer kan være anonyme gjennom elektroniske kommunikasjonsnettverkstjenester (Holladay 2011). Holladay (2011) poengterer dessuten i rapporten at meldinger på sosiale medier blir foreviget for fremtidige generasjoner (ibid.). I likhet med dette viser forskningsfunnene fra en norsk studie, gjennomført av Nærbøe (2011), at flere av respondentene så muligheten til å benytte seg av anonymitetsfunksjonen ved å bruke falsk identitet da de mobbet andre på nettet, i tillegg til å gi den anonyme nettididentiteten ansvaret for mobbehandlingene. Nærbøe (2011) beskriver dette som en måte å fraskrive seg ansvaret på, når en påfører andre trakassering og mobbing. Et relevant forskningsfunn i tråd med dette observerte Kowalski og Limber (2007) at i underkant av 50 prosent av deres informanter faktisk ikke kjente personens identitet.

Den naturlige avstanden som gjør seg gjeldene i digital interaksjon er også relevant i denne sammenheng. Sett i sammenheng med anonymitet, er det også ved avstandselementet vist til den såkalte dissosiasjonseffekten. Raskauskas og Stoltz (2007) fant at nettmobbere opplever seg fysisk og følelsesmessig fjernet fra offeret på grunn av avstanden som oppstår på digitale arena har fra den fysiske arena, fordi han / hun ikke kan se de umiddelbare reaksjonene til offeret. Forskerne henviser til at avstanden i det digitale medieverktøyet derfor kan bli en medvirkende faktor til en lavere terskel for å utøve mobbehandling (ibid.). I tråd med dette fant Kowalski, Limber og Agaston 2012) i senere foretatte studier at kommunikasjon i sosiale internettkontekster faktisk gir lavere emosjonell reaktivitet, fordi mobbeutøver ikke får den

---

² Dissosiasjonseffekt menes her at barn og unge fjerner seg fra sin «virkelige identitet» til en «virtuell identitet» og kan føle seg mindre utsatt for konsekvenser for sin oppførsel (Joinson 1998; Suler 2004). Internettoppførselen blir mindre hemmet enn oppførselen i det virkelige liv, og kan dermed være bidragsgivende til en «online dissosiert» ekte selv (Joinson 1998).

samme øyeblikkelige følelsesmessige virkningen og ubehaget som når han / hun møter offeret i virkeligheten. Forskerne eksemplifiserer at når personer kommuniserer ansikt til ansikt kan det gis mange ledetråder om hvordan man føler seg, mens det ved kommunikasjon over Internett ikke er synbart, og det er derfor lettere å fornærme andre (Kowalski, Limber og Agaston 2012). Videre har blant annet Dempsey mfl. (2009) og Snakenborg, Van Acker og Gable (2011) sett på funksjoner og mekanismer ved mediaverktøyet som gjør det mulig for mobbeutøver og nå et mye større antall ofre, foran et mye større publikum uten noen betydelig større risiko for å bli avslørt, enn på den fysiske arena. Mens Snakenborg, Van Acker og Gable (2011) har funnet at muligheten til å nå et mye større antall ofre korrelerer med mulighet til å forholde seg anonym.

Andre egenskaper og funksjoner ved media-verktøyet som kan bidra til å muliggjøre mobbebehandlinger på nett, er blant annet det Kowalski, Limber og Agaston 2012) viser til ved muligheten til å kopiere og videreformidle meldinger, eller sende sladder til alle man har på adresselisten. Forskerteamet er en av mange, som har funnet at denne funksjonen medfører at mobbeutøveren kan gjenta skaden mot offeret igjen og igjen i tillegg til at kommunikasjon på nettet, spesielt de i diskusjonsfora og blogger, har en relativ permanent funksjon. Meldinger kan forbli foreviget i disse media-forumene på ubestemt tid eller til noen sletter dem. Det også kanskje etter at meldinger eller bilder er lastet ned hos flere personer (ibid.). Forskere viser til at Internett-kommunikasjonens 24-timers tilgjengelighet, gjør det mulig å sende og motta skadelige meldinger hele døgnet og vanskeligere for offeret å unnsnippe. Dermed kan krenkelser skje hele tiden, og kan oppleves som ekstra belastende fordi enda flere kan se de vonde kommentarene (Feinberg og Robey 2009; Kowalski, Limber og Agaston 2012; Kowalski mfl. 2012).

I tråd med de teknologiske funksjonene som er nevnt til nå, kan det være relevant å trekke frem den nevnte boken til Staksrud (2013). Staksrud (2013) viser til ulike sosiale ekskluderingsmekanismer som oppstår blant barn og unge på sosiale medier, blant annet gjennom bruk av «Likes-knappen». Hun viser til at digital mobbing også kan foregå på den digitale arena gjennom en ny form for sosial ekskludering i form av digital isolasjon. Hvor hun eksemplifiserer dette med ingen «likes», ingen invitasjoner, ingen meldinger, ingen svar på venneforespørsler er digitale mobbemetoder som både benytter «det nye» ved Internett og

bruker sosial ekskludering. Hun skriver videre at når det opprettes grupper på Facebook eller andre sosiale medier, hvor bare kun utvalgte har tilgang, kan mange barn og unge gå glipp av hverdags sosialisering og småprat som skjer gjennom Facebook-grupper. Dette eksemplifiserer hun med grupper som «Vi i klasse 8a som elsker Justin Bieber» og «Vi som skulle ønske at Maja tok ansvar og hang seg, så vi slapp det stygge trynet hennes på skolen». Det blir ekstra ille fordi gruppen handler om den utsatte samtidig som han / hun blir sosialt ekskludert fra «fellesskapet» (Staksrud 2013, 50-51).

I tillegg påpeker Staksrud (2013) at støtteerklæringer blir veldig synlige på sosiale medier. Har du kommentert positivt eller trykt «liker» på oppdateringene til Silje, kan det ikke bortforklares overfor Christine, og man blir dermed nødt til å velge side. Det kan oppleves som et stort nederlag når ingen «liker» publikasjonene man legger ut på sosiale medier. Et sosialt nederlag som jevnaldrende ofte legger godt merke til, og noe som ikke alltid er synlig for de voksne (ibid.). Derimot trekker Staksrud (2013) frem at det å teste grensene for hva som er akseptert sosialt og moralsk, er en del av det å vokse opp. Etter hvert som barn blir eldre, blir det å delta i konflikter for åpen scene sett på som umodent og upassende (McLaughlin og Vitak 2012 referert i Staksrud 2013, 91). En annen bok jeg ser som relevant i sammenheng med dette, skriver Ulvund (2014) at spenningen som setter inn hos ungdommer, etter at de for eksempel har delt et bilde eller en morsom oppdatering på sosiale medier, knytter seg ofte til antall «likes» oppdateringen vil få. Videre viser han til at barn mobber hverandre mer på digitale medier i tenårene, trolig fordi sentret i hjernen som styrer følelser utvikler seg raskere enn det sentret i hjernen som styrer fornuften (ibid.).

Viktigheten av å bli sosialt inkludert på sosiale medier for barn og unge bekreftes av forskningsfunn i Medietilsynets (2016) undersøkelse (som vist til i Introduksjonskapitlet), der jenter fra 13-årsalderen synes det er veldig viktig å få tilbakemeldinger på sosiale medier. For eksempel «likes» på Facebook eller kommentarer på bilder, videoer eller statusoppdateringer (ibid.).

Så langt har jeg vist at forskning på barn og unges motivasjoner til digital mobbing kan stimuleres gjennom teknologiens funksjoner. Dette skjer i kjølevannet av de teknologiske

funksjonenes muligheter og fristelseeffekter ved de sosiale kommunikasjonsnettverkstjenestene.

4 Individuelle årsaker til involvering i digital mobbing

4.1 Innledning

Dette kapitlet sammenfatter internasjonal og norsk forskning, i hovedsak på individuelle årsaker til digital mobbing. Oppfatninger og forståelser om fenomenet, både ved tidligere forskning og hos forskeren selv, vil kunne påvirke hva forskerne leter etter. Om det å bli mobbet eller å mobbe andre på digitale medier anses for å være faktorer ved individets personkarakteristikk, og at mobbebehandlingen oppfattes som et valg barn og unge selv kan ta, leter man kanskje først og fremst etter forklaringer til at individet gjør dette valget (dvs. Individuelle faktorer). Hvis jevnaldrende relasjoner / relasjonelle faktorer ansees å forklare fenomenet, som for eksempel gruppeprosesser og / eller passive deltagere til mobbingen, vil man kanskje undersøke om det er forhold her som kan forklare digital mobbing blant barn og unge. I forskningslitteraturen har jeg undersøkt forklaringer til digital mobbing ved offerets og mobberens personkarakteristikk, foreldrestøtte og jevnaldrende relasjoner. Jevnaldrende relasjoner er sortert i dette kapitlet fordi det utgjør en liten plass i oppgaven, og fordi det er et tema det er forsket lite på i digital mobbing.

Først i kapitlet fremlegges forskning som har sett på emosjonelle aspekter som kan være medvirkende til digitale mobbebehandlinger. Deretter sees det på personkarakteristikk hos digitale ofre og mobbere. Til sist foreldrestøtte og jevnaldrende relasjonens betydning.

4.2 Emosjonelle motiver til digital mobbeutøvelse

I følgende avsnitt fremlegges forskning som har undersøkt barn og unges indre motivasjoner til digitale mobbebehandlinger. Flere forskere har undersøkt motivasjoner til digital mobbing, ved å spørre barn og unge selv hva de mener er deres motiver til mobbingen, for å avdekke flere underliggende årsaker (Diamanduros mfl. 2008; Dehue, Bolman og Völlink 2008; Katzer, Fetchenhauer og Belschak 2009; Raskauskas og Stoltz 2007; Smith mfl. 2008; Williams og Guerra 2007; Varjas mfl. 2010; Rafferty og Vander Ven 2014; Compton, Campbell og Mergler 2014).

Varjas mfl. (2010) undersøkte barn og unges motivasjoner for digital mobbing i en kvalitativ studie, med halvstrukturerte individuelle intervjuer av 20 studenter i alderen 15-19 år.

Forskerne spurte ungdommen hva som var deres erfaringer og motiver for digitale mobbebehandlinger. I dette studiet fant forskerne ut at motivene kunne kategoriseres som enten interne eller eksterne motivasjoner. Ved de interne motivasjonene, kategoriserte forskerne ungdommenes beskrivelser til motivasjoner for mobbingen ut i fra det de mente var motiver påvirket av deres følelsesmessige tilstand. Dette viste seg å innebære motiver som: omdirigerte følelser (ta ut frustrasjon / følelser på andre enn den det gjaldt), hevn (ble provosert og / eller sint og ønsket å ta igjen på den som hadde plaget han / henne), forsøk på å få seg til å føle seg bedre, kjedsomhet (bare lyst til å fylle tiden med noe eller for underholdning), oppfordring (for å provosere frem et svar ut av andre, uten nødvendig spesiell grunn, men for å føle seg bedre), beskyttelse (ville fremstå som tøff overfor mobbeutøver, slik at han / hun kunne unngå å bli mobbet selv), sjalusi (mobbet på grunn av misunnelse eller vrede for eks hadde en elev rapportert at han hadde snakket med en annen jente og da ble kjæresten sjalu og skrev styggeting på sosiale medier), søke godkjenning av andre (få oppmerksomhet og / eller imponere sine venner), utprøving av noe nytt (ville representere seg som en annen på sosiale medier enn den han / hun ble oppfattet som i virkeligheten) og muligheten til å være anonym (mobbeutøver kunne unngå å avsløre sin identitet ovenfor offeret) (ibid.). Varjas mfl. (2010) fant at anonymitet ofte viste seg å ha direkte effekt på følelser av å miste hemning og utøvelsen av mobbebehandlinger på digitale medier, og derfor valgte de å inkludere dette under motiver kategorisert som er påvirket av mobbeutøverens emosjonelle tilstand. Selv om anonymitet ble bekreftet som en motivasjon, viste det seg at denne faktoren ble nevnt sjeldnere enn andre interne motivasjoner i denne studien (ibid.).

De eksterne motivasjonene viste seg å være motivert av: ingen konsekvenser (mobbeutøver kunne komme seg unna uten å oppleve frykt for å bli oppdaget, for eksempel sanksjoner på grunn av lovbrudd eller vitne til følelsesmessige relasjoner hos offer) og / eller ikke være konfronterende (når mobbeutøver kan unngå ansikt til ansikt møte med offeret og / eller unnlate å oppleve frykt for å vende seg mot personen) eller at målet oppleves annerledes på noen måte (som f.eks. at mobbeutøver finner motivasjon til å mobbe basert på at offeret virker annerledes, har et negativt rykte eller har klær eller utseende som oppfattes som negativt for mobbeutøver) eller målet var annerledes (Varjas mfl. 2010).

Av studienes resultater viste det seg at en betydelig større andel av ungdommen rapporterte interne motivasjoner. De eksterne motivene ble avledet av faktorer som var spesifikke for mobbemålet, altså egenskaper ved offeret som motiverte til mobbebehandlingen. Et forskningsfunn i denne studien, var at beskyttelse og omdirigerte følelser ikke har vist seg utpekt i tidligere forskning. Hvor omdirigerte følelser handler om at mobbeutøveren ikke frigjør negative følelser på egen hånd, og heller tar det utover et offer. Beskyttelse ble definert som digital mobbing der offeret ønsket å beskytte seg mot å bli skadet, og håpet at mobbeutøver heller fant et annet mål (ibid.). I tillegg fant Varjas mfl. (2010) at anonymitet ofte viste seg å ha direkte effekt på følelser av å miste hemning til å utføre mobbebehandlinger på digitale medier, derfor valgte han og inkluderte dette under motiver som er påvirket av mobbeutøvers emosjonelle tilstand (ibid.).

I tidligere foretatte studier er det funnet lignende motivasjoner til nettmobbing, disse har i hovedsak undersøkt følelsesmessige aspekter for mobbeutøvelse. I flere studier rapporterer unge mobbeutøvere at de kjenner tilfredshet og / eller glede av å skade sine ofre (Hinduja og Patchin 2007; Diamanduros mfl. 2008; Kowalski 2008; Kowalski, Limber og Agaston 2012). Mens noen nettmobbere rapporterer at målsetningen for mobbebehandlingen er å føle seg bedre, fant Raskauskas og Stoltz (2007) at andre mobber fordi de mener de blir provosert av sine ofre, og derfor søker å hevne seg. Raskauskas og Stoltz (2007) intervjuet også ungdom og stilte spørsmål om hva de selv trodde var grunnen til at de var engasjert i mobbing. I studiene til Hinduja og Patchin (2007), Vandebosch Cleemput (2008) og Smith mfl. (2008) rapporterte enkelte nettmobbere at de pinte sine ofre fordi de mislikte personen eller kjente seg sjalu på vedkommende. Både Li (2006) og Slonje og Smith (2008) fant at denne motivasjonen skiller seg fra andre, ved at mobbeutøver opplever glede av å skade andre, eller mobber andre bare for underholdning og kanskje ikke er bekymret for hvorvidt offeret er såret (ibid.). Jolliffe og Farrington (2006) og Steffgen mfl. (2010) med Raskauskas og Stoltz (2007) fant i sine studier at nesten 40 prosent av de som rapporter å mobbe digitalt også er slemme mot andre på nettet for moro skyld.

I tråd med dette viser en forholdsvis fersk studie, gjennomført av Compton, Campbell og Mergler (2014), at digital mobbing handler om jakten på makt og status, morosøkende eller lindring av kjedsomhet, og at digitale medier oppleves som et trygt sted å ta igjen på.

Forskerne intervjuet både elever, foreldre og lærere om deres oppfatninger av motivasjoner for digital mobbing blant ungdom (ibid.). I samme tidsrom ble det også foretatt en kvalitativ studie med ungdom, der resultatene viste at digital mobbing ble brukt som et middel for å oppnå sosial kontroll, opparbeide verdifull sosial kapital og ressurser og / eller bare for underholdning (Rafferty og Vander Ven 2014).

Det er her vist at motiver til at barn og unge mobber kan være påvirket av emosjonelle faktorer og individuelle karakteristikk ved offeret.

De identifiserte forskningsfunnene ledet meg videre til å undersøke om forskning hadde sett på personkarakteristikk hos offer og / eller mobber som forklarende årsaker til at digital mobbing oppstår.

4.3 Personkarakteristikk hos digitale mobbeofre

I det videre fremlegges forskning som har studert på individuelle karakteristikk ved digitale mobbeofre. Fordi det er lagt vekt på egenskaper ved mobbeofferet i forskning på tradisjonell mobbing, ble det også interessant å se om de samme forklaringsegenskapene er funnet ved digital mobbing.

Det er funnet at digitale mobbeofre har karakteristikk som lav selvtillit og usikkerhet. De har en tendens til å være sosialt isolert (har få venner), passive, fysisk svakere enn mobberen, upopulære, depressive symptomer og / eller å ha atferdsproblemer (Limber 2002). I tillegg til å ha overbeskyttende foreldre, der forskerne antyder at mobbeofferet kan bli forhindret i å utvikle beskyttede ferdigheter (ibid.). Depressive symptomer og atferdsproblemer har også utpekt seg i senere studier (Ybarra og Mitchell 2004b; Ybarra 2004; Ybarra og Mitchell 2007), og det å være samtidig utsatt for mobbing i skolekonteksten øker sannsynligheten for å bli mobbet digitalt (Li 2006, 2007a; Katzer, Fetchenhauer og Belschak 2009, 25). I likhet med nevnte faktorer ble det i EU Kids undersøkelsen II, funnet at digitale mobbeofre ofte er de barna som er de mest sårbare, både psykologisk og / eller sosialt (Grözig 2011). Kowalski, Limber og Agaston (2012), Kowalski og Limber (2013) og Kowalski mfl. (2012) og har i ettertid funnet at ofre for digital mobbing scorer høyere på depresjon og angst og lavere på opplevd selvtillit. Forskerne fremhever som resultat av dette, kan kanskje ofre regne med

lavere akademiske prestasjoner (ibid.) Mens andre studier har funnet et negativt forhold mellom sosial intelligens hos digitale mobbeofre (Schultze-Krumbholz og Scheithauer 2009; Hunt, Peters og Rapee (2012). I tillegg har studier identifisert en sammenheng mellom hyperaktivitetsforstyrrelse og / eller trekk ved oppmerksomhetsunderskudd og digitale mobbeofre (Dooley mfl. 2010; Dooley, Shaw og Cross 2012; Feldman 2011). Videre er den digitale mobbeoffergruppen funnet å kunne deles inn i flere kategorier «de som vil hevne seg ovenfor mobberen», «de som mobber i behov for å gjenvinne makt» og «nerdene som søker hevn» beskrevet av elever som, «de som har typisk annerledeshet og / eller høy intelligens» (Aftab 2007).

Imidlertid viser flere av personfaktorene for det å bli digitalt mobbet å krysse med virkningene av å bli mobbet (f.eks angst og depresjon). Personlighetsvariablene kan både være prediktorer på å bli utsatt for digital mobbing eller konsekvenser av å ha blitt utsatt for digital mobbing (Ybarra og Mitchell 2004 b; Ybarra 2004; Ybarra, Diener-West og Leaf 2007; Kowalski mfl. 2014).

Forskning viser altså at de samme personfaktorer som sees som forklarende egenskaper ved tradisjonell mobbing, også gjelder digital mobbing. En vesentlig forskjell er imidlertid at det å være samtidig utsatt for tradisjonell mobbing, øker sannsynligheten for å bli mobbet digitalt. Dette sees det nærmere på i avsnitt 4.3.2

4.3.1 Mobbeofferets måter å håndtere den digitale mobbingen på

I forlengelse av overnevnte karakteristikker ser jeg det relevant å trekke frem forskning som har sett på mobbeofferets måter å håndtere den digitale mobbingen på. En amerikansk studie foretatt i 2011 av Parris mfl. (2012), hvor de har sett på hva slag håndteringsstrategier videregående elever benytter da de ble utsatt for digital mobbing. Parris mfl. (2012) utformet tre skiller på ungdommens rapporterte forsøk på å håndtere mobbingen. Det første er reaktiv (motvirkende) håndtering, den andre er proaktiv (forebyggende) håndtering, og den tredje er passiv håndtering der den mobbeutsatte ikke tror det er mulig å gjøre noe for å forhindre mobbingen.

Ved den reaktive håndteringen håndterte offeret mobbingen enten med unngåelse, aksept, bortforklaring eller søke sosial støtte hos andre. Hvor unngåelse skjedde gjennom for eksempel å slette meldinger, slette profilen sin og / eller blokkere telefonnumre eller avsenderen. Aksept skjedde ved at den mobbeutsatte anerkjente at mobbingen fant sted, forsøkte ikke å bry seg og gikk videre. Bortforklaring skjedde ved at mobbeutsatte begrunnet mobbingen som tåpelig, og / eller at det var mobberer som hadde et problem. Sosial støtte ble brukt til å søke råd eller hjelp hos for eksempel venner, foreldre og andre voksne.

Den proaktive håndteringen gjennomførte den digitalt mobbeutsatte med å snakke ansikt-til-ansikt med den potensielle mobberer, i et forsøk på å øke egen sikkerhet og bevissthet. Ved å snakke ansikt til ansikt rapporterte mobbeutsatte at konflikter kunne løses uten at det oppstod misforståelser. Økt sikkerhet og bevissthet ble gjennomført med å verne om sine passord, være bevisst hvem man godtok venneforespørsler fra, blokkere mobberer og samtidig være bevisst på at digital mobbing foregikk. Den tredje håndteringsmåten ble kategorisert som den passive håndteringen. Den håndterte mobbeutsatte med å «gi opp», der de håpet at problemet vil gå over eller forsvinne av seg selv. Denne strategien inkluderte også de som sluttet å bruke Internett. Dette var de av de mobbeutsatte som rapporterte at de ikke trodde digital mobbing kunne forhindres (ibid.).

Det har vært sett på en studie som fokuserer på de digitale mobbeoffres håndteringsmåter. Tidligere i kapitlet er det blant annet vist at passivitet er en karakteristikk som kan kjennetegnes ved mobbeofferet. Det kan dermed tenkes at barn og unges måter å håndtere den digitale mobbingen på kan være utslagsgivende for om mobbingen fortsetter.

4.3.2 Ofre for tradisjonell mobbing har større risiko for å bli digitalt mobbet

I inneværende kapittel er det vist at det å bli først utsatt for tradisjonell mobbing er betraktet som et kjennetegn og en risikofaktor for å bli utsatt for digital mobbing. I det videre sees det nærmere på forskning som har undersøkt dette.

Studier har vist at rollene elever har i tradisjonell mobbing i skoletiden ofte gjenspeiles i rollene de har innen digital mobbing (Cassidy, Jackson og Brown 2009; Juvonen og Gross 2008; Kowalski, Morgan og Limber 2012; Monks, Robinson og Worlidge 2012), der de fleste digitale mobbebehandlinger er en direkte forlengelse av ansikt til ansikt mobbing, rettet mot de

samme ofrene (Li 2005, 2006; Juvonen og Gross 2008; Ybarra og Mitchell 2004b). I Raskauskas og Stoltz (2007) sin studie ble det faktisk funnet at hele 50 prosent av digitale mobbeofre også er tradisjonelle mobbeofre, i tillegg til at 94 prosent av de digitale mobbeutøvere også var tradisjonelle mobbeutøvere (ibid). Viktige forskningsfunn i tråd med dette, viser blant annet Smith mfl. (2008) i sin studie, at mange ofre for tradisjonell mobbing også er utøvere av digital mobbing. I tillegg har Kowalski, Morgan og Limber (2012) funnet at det å mobbe andre gjennom digitale medier også øker sannsynligheten for selv å bli offer for digital mobbing. I en nyere metaanalyse er det avdekket at den sterkeste risikofaktoren for å bli utsatt for digital mobbing er også å være utsatt for tradisjonell mobbing. Utføring av tradisjonell mobbing var også en risikofaktor for å bli utsatt for digital mobbing (Kowalski mfl. 2014).

Forskning viser at det å bli utsatt for tradisjonell mobbing kan medvirkende til at man blir utsatt for digital mobbing. I tillegg kan offer og mobber være en og samme person, ved at offerer for tradisjonell mobbing tar igjen på mobberen via digitale medier.

4.3.3 Risikofull oppførsel og hyppig internettbruk en årsak til å bli digital mobbet

Flere studier har funnet at risikofull oppførsel korrelerer med det å bli offer for digital mobbing (Casas, Del Rey og Ortega-Ruiz 2013; Hinduja og Patchin 2009; Bauman 2010; Erdur-Baker 2010; Walrave og Heirman 2011; Kowalski mfl. 2014). Risikoatferd har vist seg å inkludere manglende kontroll rundt deling av personlig informasjon og passord, kontakt med fremmede på Internett, deling av seksualisert materiale og tidligere involvering i digital mobbing (Casas, Del Rey og Ortega-Ruiz 2013; Hinduja og Patchin 2009). I tråd med dette fant Walrave og Heirman (2011) at personer som rapporterer å ha gitt ut personlig informasjon til ukjente på Internett eller gi bort passordet til en venn, er mer utsatt for å oppleve digitale mobbebehandlinger (ibid.). Imidlertid har flere studier funnet at risikofull adferd hos mobbeofre korrelerer med tilgang og tidsbruk på digitale medier (Smith mfl. 2008; Hinduja og Patchin 2009; Casas, Del Rey og Ortega-Ruiz 2013; Kowalski mfl. 2014). Derimot har Vazsonyi mfl. (2012) funnet at risikofull adferd korrelerer både med å bli digitalt mobbet og mobbe andre digitalt. Den sterkeste sammenhengen fant de mellom risikofull adferd og det å bli digitalt mobbet (og tradisjonelt mobbet). Nesten tilsvarende ble funnet hos dem som rapporterte å mobbe andre (ibid.).

Forskning viser at en årsak for å bli utsatt for digital mobbing også, kan ha en sammenheng med risikooppførsel på nett. Samtidig korrelerer dette med tilgang og bruk av Internett. Færre av forskningsfunnene viser at dette er tilfelle hos mobbeutøverne. Det kan her tenkes at funnene har en sammenheng med at digitale ofre og mobbere enkelte ganger er en og samme person.

4.4 Personkarakteristikk ved digitale mobbeutøvere

Følgende avsnitt sees det på forskningen som har undersøkt individuelle faktorer som kan forklare digital mobbeadferd. Jeg ønsket å undersøke om de samme årsaksforklaringer er funnet ved digital mobbing som ved tradisjonell mobbing. Og om personlighetsvariabler hos individer kan være forklarende til at digital mobbing oppstår.

I studier er det funnet at digitale mobbeutøvere har lavere skoleforpliktelse (Ybarra og Mitchell 2004b), og har lavere karakterer (Ybarra og Mitchell 2004a). Imidlertid har Beran og Li (2007a) ikke funnet bevis for at digitale mobbeutøvere har lavere karakterer eller liker skolen mindre enn de som ikke er involvert i digital mobbing. Til gjengjeld fant forskerne at mobberne rapporterte problemer med konsentrasjonen (ibid.). I tillegg fant Ybarra og Mitchell (2004b) at de som engasjerer seg i digital mobbing oftere har manipulativ adferd og har et hyppigere bruk av alkohol og tobakk i løpet av året, sammenlignet med de som ikke var involvert i digital mobbing. Forskerne fant også at digitale mobbere og ofre rapporterer at mobbere er hyppigere involvert i problematiske situasjoner og handlinger, skader ting og eiendom, er i kontakt med politi, fysisk angrep på andre (ikke familiemedlem) og tyveri i løpet av det siste året (ibid.). I en nyere analyse av longitudinelle data om digital mobbing innsamlet mellom 2005-2007 fant Lester, Cross og Shaw (2012) at det kun var ved tradisjonell mobbing at den avvikende atferden hos mobbeutøver eskalerte til andre former for problemer, som avvikende og kriminell atferd.

Så langt viser adferds- og psykososiale utfordringer hos mobbeutøver å kunne være en forklarende faktor til digital mobbing. Den avvikende adferden viser også å kunne kjennetegnes med noen av de samme personlighetsvariablene som ved tradisjonell mobbing.

Videre ledet de identifiserte forskningsfunnene meg til å undersøke om studier har sett på den digitale mobberens evne til å føle skyld og antisosiale (aggressive) personlighetstrekk.

4.4.1 Empatisk respons hos digitale mobbeutøvere

I forbindelse med studiene som rapporterer barn og unges motivasjoner, som det «å ha glede av å skade andre» eller «mobbe for moro skyld», ble det interessant å se på studier som har undersøkt den digitale mobbeutøverens empati³ overfor offeret. Det er på grunnlag av funn på manglende empatisk respons hos tradisjonelle mobbeutøvere (Jolliffe og Farrington 2004), senere blitt antatt at mangel på empatisk respons også kan være karakteristisk for digitale mobbeutøvere (Steffgen mfl. 2010). Steffgen mfl. (2010) foretok en studie av 2070 ungdom i videregående skoler, hvor forskerne inkluderte en nyutviklet empatiskala ANOVAs for å finne indirekte betydelige forskjeller mellom digitale mobber og digitale ofre. Det ble i denne studien observert at mobberen viste mindre empatisk respons enn de som ikke digitalt mobber andre. Forskerne argumenterer med at funnene bekrefter og utvider forskningen på forholdet mellom empati og aggressiv adferd (ibid.). I tillegg har også en del andre studier funnet at empativariabelen er en økende risikofaktor for digital mobbeadferd (Ang og Goh 2010; Slonje, Smith og Frisé 2012; Casas, Del Rey og Ortega-Ruiz 2013), sammen med mobbeutøvers moralske aspekter og holdninger (Hymel, Rocke-Henderson og Bonanno 2005; Perren og Gutzwiller-Helfenfinger 2012; Pornar og Wood 2010), deriblant pro-mobbeholdninger (Almeida, Correia og Marinho 2009).

I Spania ble empati funnet som en av de viktigste elementene for å forklare digital mobbing (Casas, Del Rey og Ortega-Ruiz 2013). Dette er også avdekket i tidligere foretatte studier av Schultze-Krumbholz og Scheithauer (2009) og Steffgen, Köning, Pfetsch og Melzer (2011). Forskerne fant at lavere score i empati fører til høye nivåer av digital mobbeopplevelse hos ungdom. I samme tidsrom fant også Renati, Berrone og Zanetti (2012) at digitale mobbeutøvere har betydelig mindre affektiv empati. Imidlertid fant Ang og Goh (2010) at både kognitiv affektiv empati var betydelig lavere hos de digitale mobbeutøverne, med en

---

³ Empati er en affektiv egenskap (affektiv empati), som er evnen til å oppleve og dele andres følelser (Mehrabian og Epstein 1972). Eller et kognitivt trekk (kognitiv empati), som er evnen til å forstå andres følelser (Hogan 1969). Affektiv empati er spontan ved at en viser medfølelse som svar på andres følelsesmessige tilstand. Kognitiv empati er mer bevisst og overveid, ved at den muliggjør forståelse av folks følelser, setter dem i perspektiv og kan støtte strategisk i sosiale interaksjoner (Decety og Jackson 2004; Decety og Lamm 2006; Hakansson og Montgomery 2003).

overvekt av gutter. Blant de med lav affektiv empati rapporterte både gutter og jenter med lav kognitiv empati å engasjere seg mer i digital mobbing, fremfor de med høy kognitiv empati. Blant jenter med høy affektiv empati, viste resultater i lave og høye nivåer av kognitiv empati i tilsvarende nivåer av digital mobbeatferd. Forskerne viser til at det tyder på at kognitiv empati spiller en viktig rolle for å kunne forutsi digital mobbeoppførsel (ibid.)

Steffgen mfl. (2011) viser til at mangel på direkte ansikt til ansikt-konfrontasjoner kan medføre at følelser som empati og anger blir lavere hos mobberen, og mindre klar over konsekvensene av sin oppførsel. Dette bekreftes i Slonje, Smith og Frisén (2012) sine funn, som viser at ungdom føler mindre anger fordi mobbeutøveren ikke kan se reaksjonen til mobbeofferet. Perren og Gutzwiller-Helfenfinger (2012) sin studie viste tilsvarende funn. De som rapporterte å mobbe andre digitalt rapporterte en lavere grad av skyldfølelse, skam og anger (ibid.)

I tråd med dette fant også Perren og Gutzwiller-Helfenfinger (2012) at personer som er engasjert i digitale mobbebehandlinger har mindre sannsynlighet for å rapportere verdier knyttet til moral, som ønsker om å bli oppfattet som tillitsfulle, rettferdige og ærlige overfor andre. I noen få studier er det undersøkt moralsk frigjøring⁴. Pornari og Wood (2010) fant at høye nivåer av moralsk frigjøring viste seg å øke sannsynligheten for at deltakerne rapporterte å engasjere seg i digital mobbing, sammenlignet med de som rapporterte å være utsatt for mobbing. Walrave og Heirman (2011) observerte at digitale mobbeutøvere med høy moralsk frigjøring, har en tendens til å minimere og unnskyldte virkningen av deres oppførsel overfor andre. I likhet med Pornari og Wood (2010) fant Lazuras mfl. (2013) i en studie foretatt i Hellas at både empati, sosiale normer og moralsk frigjøring er forklarende faktorer til digitale mobbebehandlinger.

---

⁴ Bandura (1986, 2001) beskriver mangel på moral og moralsk frigjøring som sosiokognitive prosesser, der vanlige mennesker kan begå horrible handlinger mot andre. Og som en kognitiv prosess og omstrukturering av umenneskelig adferd til en godartet eller verdig, ved moralsk begrunnelse, eufemistisk merking og fordelaktig sammenligning; diffusjon eller forskyvning av personlig ansvar; forvrengning av konsekvenser og skylden eller de-humanisering av ofre (ibid.).

Empati er også undersøkt i sammen med pro-mobbholdninger, som bygger på tidligere forskning på pro-sosial atferd⁵ i tradisjonell mobbing. I forskning på tradisjonell mobbing hevder Jolliffe og Farrington (2004, 2006) at empati er en viktig del av pro-sosialadferd, hvor denne type adferd blir assosiert med å hjelpe andre og sett på som en viktig del i barn og unges moralske utvikling. Når det gjelder pro-mobbbehandlinger har denne adferden motsatt betydning. Dooley, Pyzalski og Cross (2009) og Espelage mfl. (2012) hevder at en person som har pro-mobbholdninger ansees å ha en lav problemløsende adferd, inkludert fiendtlige egenskaper. I tråd med dette har Williams og Guerra (2007) funnet at studenter som scorer med høyere nivåer av pro-mobbholdninger har større sannsynlighet for å mobbe både på tradisjonelt-og digitalt vis.

En person med lav empati sees også ofte assosiert med emosjonelt ufølsomme egenskaper, er vanligvis blitt presentert med en manglende evne til å vise empati for andre, mangel på skyld og mobbing av andre for egen vinning (Ang, Tan og Mansor 2011). I sammenheng med å mobbe andre for egen vinning, har forskere undersøkt narsissisme som et relevant kjerneelement ved mobbeutøvers personlighet. Narsissisme har tidligere vist seg knyttet til tradisjonell forskning, men viser seg også å være knyttet til digital mobbing. Dette har vist seg å innebære utnyttelse av andre, manipulativ adferd, og dra fordel av andres fortjeneste (Ang, Tan og Mansor 2011; Fanti, Demetriou og Hawa 2012).

Flere forskere viser til at det er viktig for fremtidig forskning å se på de nåværende studier. De som har vist at empati er omvendt knyttet til antisosial atferd, aggresjon og mobbing (Gini mfl. 2007; Chan og Wong 2015). Med dette identifiserte jeg forskning som har undersøkt antisosial adferd og aggresjon i forbindelse med digital mobbing. Det sees videre på i neste avsnitt.

Forskning viser at lav empatisk respons er et viktig element for å forklare digital mobbeadferd, som også gjør seg gjeldende i tradisjonell mobbing.

---

⁵ Pro- sosial adferd er å hjelpe andre og er en viktig del i moralsk utvikling. Og det viser seg å være forskjeller knyttet til kjønn og alder (Murphy og Gilligan 1980). Det er generelt funnet at empatisk respons er positivt knyttet til prososial adferd og negativt knytter til indirekte mobbing empatisk respons er positivt knyttet til prososial adferd og negativt knyttet til mobbing da det gjelder tradisjonell forskning (Miller og Eisenberg 1988; Eisenberg og Fabes 1998).

4.4.2 Aggresjonsfunksjoner hos digitale mobbeutøvere

I det videre fremlegges forskning som har undersøkt aggressiv adferd (også kalt antisosial adferd) i sammenheng med digital mobbing. Det var av interesse også her å undersøke om aggresjonsforståelser og funn i den digitale mobbeforskning har de samme innholdselementer som ved tradisjonell mobbing.

I utvikling av tradisjonell mobbeforskningsteori har aggresjon vokst frem som en grunnforståelse i årsaksmekanismer til mobbeadferd. De fleste aggresjonsforskere definerer aggresjon som en handling der intensjonen er å forårsake skade (Smith mfl. 2005; Anderson og Bushman 2002). Det siste tiåret har følgende ulike funksjoner ved digital aggresjon fått oppmerksomhet. Hinduja og Patchin (2008, 2009) hevder at nettmobbingen er et uheldig biprodukt av ungdomsaggresjon og elektroniske kommunikasjonsverktøy. Flere forskere definerer nettmobbing som aggresjon gjort med vilje og med gjentatte ganger utførte negative handlinger ved bruk av elektroniske enheter (ibid.; Kowalski, Limber og Agaston 2012; Hinduja og Patchin 2009). I en studie til Ybarra og Mitchell (2007), der 1500 ungdommer i alderen mellom 10 til 17 år deltok, fant forskerne at mobbeutøvere har en større sannsynlighet for å være mer aggressive generelt og utøve regelbrytende adferd. Videre viste funn at digitale mobbeutøvere ofte hadde psykososiale problemer, og at problemene økte desto mer man mobbet andre. I tillegg ble det funnet at mobbeutøverne ofte hadde dårlige hjemmeforhold og oppfølging fra sine omsorgspersoner. Andre faktorer som fremkom i rapporten var at den digitale mobberen selv kunne ha vært offer for mobbing. Forskerne forklarer at noen digitale mobbutøvere, som har selv blitt trakassert både på Internettet og utenfor Internettet, ofte gjengjelder med aggresjon og blir dermed selv digitale mobbere. Et annet funn de gjorde gjennom denne undersøkelsen, var at gutter generelt er mer sannsynlig for å utøve digital mobbing sammenlignet med jenter (Ybarra og Mitchell 2007).

Nærbøe (2011) har foretatt en kvalitativ studie, der han intervjuet 30 jenter i 9. og 10. klassetrinn ved fem skoler i Sør-Norge, som kan være relevant i sammenheng med aggresjon og digitale mobbehandling. Unge jenter beskrev erfaringer med en form for utløst aggresjon i forbindelse med å bli utsatt for trakassering på Internett. Funnene viste at sosial interaksjon på Internett var omfattende med opptil flere lange perioder hver dag, med tekst basert

kommunikasjon og bruk av bilder, som ofte førte til misforståelser og konflikter. Noe som igjen førte til eskalering av konflikter begrunnet i forholdsvis små og bagatellmessige uenigheter i utgangspunktet. I tillegg ble ofte utenforstående «dratt med» i konflikten. Trakasseringen og mobbingen bestod blant annet av seksualiserte ord som «hore», «tøs», «ludder» og lignende. Informantene som rapporterte å ha vært involvert i den digitale mobbingen ble ofte sjokkerte og forbauset over at de ble sett på som mobbere, og unnskyldte seg ofte med at de ikke «mente noe med det» eller bare hadde «tullet». Nærbøe (2011) formidler at dette kan ha bakgrunn i en manglende sosial kompetanse som danner et grunnlag til en form for stressrelatert aggresjon, som utarter seg spesielt på Internett.

I forbindelse med disse studiene ble det interessant å se på forskningen som nylig har brukt de to aggresjonsfunksjonene, proaktiv- og reaktiv aggresjon i studier for å få forståelse av ulike funksjoner og typer av aggresjon som oppstår ved digital mobbing (Dooley, Pyzalski og Cross 2009; Calvete mfl. 2010; Law mfl. 2012; Ang, Huan og Florell 2014). Ved tradisjonell mobbing er reaktiv aggresjon beskrevet som en impulsiv aggressiv respons i sammenheng med gjengjeldelse for en (oppfattet eller ekte) fornærmelse eller angrep, og en handling som ikke er planlagt. Proaktiv aggresjon er beskrevet som aggresjonshandlinger som er avgjort med overveielse (Dodge og Coie 1987; Dodge 1991; Idsø og Roland 2001).

Dooley, Pyzalski og Cross (2009) var de første som diskuterte digital mobbing i sammenheng med reaktiv- og proaktivaggresjon. Mens Calvete mfl. (2010) var de første som publiserte en empirisk undersøkelse av proaktive og reaktive funksjoner i digital aggresjon av spanske barn i alderen 12-17 år. Ved hjelp av reaktive- og proaktive aggresjonsmålinger (på engelsk: Reactive- Proactive Aggression Questionnaire, forkortet RPQ) (Raine mfl. 2006 referert i Calvete mfl. 2010), fant forskerne at kun selvrapportert proaktiv aggresjon var assosiert med digital aggresjon, da man også kontrollerte for reaktiv aggresjon (Calvete mfl. 2010). Videre viste funn at proaktiv aggresjon sammen med impulsivitet var signifikant assosiert med digital mobbeadferd. Og at motivet for å mobbe tradisjonelt eller digitalt er det samme, et ønske om makt over den som utsettes for mobbebehandlingen og / eller tilhørighet til noen en man plager og mobber sammen med. Det vil si proaktiv aggresjon (ibid.).

I en lignende studie av ungdom fra USA og Singapore fant Ang, Huan og Florell (2014) også at spesielt proaktiv aggresjon gjør seg gjeldende i digital mobbing. Forskerne hadde også lagt til variabelen reaktiv aggresjon i målingene (ibid.). Forskerne formidler at det kan se ut til at digital mobbing er et uttrykk for proaktiv aggresjon, uansett hvordan det er målt. Studiene gjenspeilet også her funn fra ansikt til ansikt mobbing (Fontaine 2007; Salmivalli mfl. 1996 referert i Ang, Huan og Florell 2014).

I en studie i Canada endret Law mfl. (2012) de reaktive- og proaktive aggresjonsfunksjonsmålingene (RPQ-mål) ved digital mobbeforskning. Forskerne fant ingen støtte for at det er et skille mellom reaktiv- og proaktiv aggresjon. Imidlertid bekjenner Law mfl. (2012) at dette kan gjenspeile seg i en Type 2-feil, ved at deres modifiserte instrument ikke klarte å fange mangfoldet av årsaker for digitale aggresjon. Ett år senere fant derimot Shapka og Law (2013), med de samme modifiserte RPQ-målene, at reaktive aggresjonsmotiver hadde sterkere korrelasjon med digital-aggresjon enn proaktive aggresjonsmotiver. Dette i motsetning til funn i studiet til Calvete mfl. (2010) og Ang, Huan og Florell (2014).

I de senere år har blant annet Kowalski mfl. (2014) foreslått den generelle aggresjonsmodellen (GAM)⁶ for å forstå hvordan aggressiv adferd / antisosial adferd oppstår i et komplekst samspill mellom barn og unge på digitale medier. Teorimodellen fokuserer på faktorer knyttet til individ og situasjon som medvirker til aggressiv adferd og utfallhendelser på digitale medier. Personfaktorer inkluderer personlighetstrekk, holdninger, motiver, kjønn, tro, verdier, langsiktige mål, atferdsskjemaer og andre egenskaper som hos den enkelte kan bringe til en situasjon. Situasjonsfaktorer inkluderer aggressive signaler, provokasjoner, kilder til frustrasjon, narkotikamisbruk, eksterne sanksjoner og insentiver. I tillegg til å inkludere i

---

⁶Aggresjonsmodellen (GAM) gir et omfattende rammeverk som integrerer domenespesifikke teorier om aggresjon (Anderson og Bushman 2002), og den har blitt benyttet i tidligere forskning på tradisjonell mobbeatferd (Gullone og Robertson 2008; Vannucci mfl. 2012). GAM er avhengig av kognitive kunnskapsstrukturer og sentrerer rundt tre fokusområder: person og situasjonsinnganger; kognitive, affektive og opphisselsestilstand som påvirker dagens indre tilstand; og vurdering og beslutningsprosesser som fører til utfallhendelser (Anderson og Bushman 2002). Kunnskapsstrukturer er lagret i skjematisk minne og omfatter skjemaer som man er avhengig av for å forstå eller atferdsmessig navigere seg gjennom en situasjon. Enklere sagt er kunnskapsstrukturer personkarakteristikker som en person bringer til en gitt situasjon (ibid.).

hvilken grad den sosiale situasjonen påvirker eller gir mulighet til å handle aggressivt (Anderson og Bushman 2002 referert i Kowalski mfl. 2014).

DeWall, Anderson og Bushman er anerkjente i forskningen på aggresjon. DeWall, Anderson og Bushman (2011) skriver at mange personfaktorer er identifisert som risikofaktorer for aggresjon. Noen av disse har blant annet ustabil høy selvtillit og narsissisme, aggressivt selvbilde, normativ aksept av aggresjon, positive holdninger mot aggresjon, aggressive atferds skjemaer og moralsk rettferdiggjørelse av vold, de-humanisering, ansvarsfraskrivelse og lav samvittighet (DeWall, Anderson og Bushman 2011). For eksempel er personer med en fiendtlig attribusjon, oppfatning og forventningsforstyrrelser mer aggressive enn mennesker uten (Crick og Dodge 1994 referert i Kowalski mfl. 2014). Situasjonsfaktorer er aspekter av situasjonene som kan påvirke hvorvidt aggresjon oppstår. Mange situasjonsfaktorer er også blitt identifisert som å øke sannsynligheten for aggresjon. Noen av disse er faktorer som sosialt stress, sosial avvisning, provokasjon, frustrasjon, dårlig humør, alkoholmisbruk, se på voldelig media og / eller ha smerter eller ubehag (Anderson og Carnagey 2004; DeWall og Anderson og Bushman 2012 referert i Kowalski mfl. 2014). For eksempel kan små bagatellmessige hendelser øke aggresjonen og vrede hos noen individer (Berkowitz og LePage 1967; Anderson og Bushman 2012 referert i Kowalski mfl. 2014).

Kowalski mfl. 2014 formidler at én av de nyttige tingene ved bruk av denne modellen i sammenheng med forskningen på digital mobbing er at den kan bidra til å forklare hvordan et offer kan bli en mobber. Forskerne hevder videre at veien til digitale mobbehandling starter med person- og situasjonsfaktorer, og at disse faktorene påvirkes av individets indre tilstand som kan aktivere fiendtlige tanker, negativ påvirkning og økt opphisselse. I tillegg til at den indre tilstanden er knyttet til vurderings og beslutningsprosesser. For eksempel kan en person vurdere en situasjon som om det er hensiktsmessig med en aggressiv respons, handle impulsivt og sende en ekkel tekstmelding til en annen person. Alternativt, hvis personen vurderer situasjonen som om den ikke krever en umiddelbar impulsiv handling, kan han eller hun bestemme seg for at en mer gjennomtenkt handling er hensiktsmessig. For eksempel at vedkommende bestemmer seg for å lage en nettside som sverter og sårer en annen person. Denne digitale oppførselen kan mates inn i personens situasjon- og personinngang, og kanskje styrke en aggressiv personlighet og provosere en annen person til å engasjere seg i en

lignende handling. Engasjement i denne type møter over tid kan være knyttet til negative utfall, som for eksempel nedsatt popularitet i vennegruppen eller nedsatt ytelse i skolen. Dette kan igjen påvirke individuelle- og situasjonsbetingede faktorer. Dette kan for eksempel føre til manipulativ adferd, stoffmisbruk eller påvirke ens verdier (Kowalski mfl. 2014).

Forskere argumenter for hvilke teoretiske modeller som er best egnet til å organisere og forstå digitale mobbehendelser. En del studier har brukt proaktive og reaktive aggresjonsmålinger. Studiene viser varierende resultater hvorvidt det er den proaktiv eller reaktiv aggresjon som gjør seg gjeldende i digital mobbing. I en annen studie er det foreslått GAM modellen for å forklare personfaktorer og situasjonsfaktorer knyttet til aggressiv adferd og digitale mobbebehandlinger. Felles for studiene er at de ser på aggressiv adferd i digitale utfallhendelser som påvirket av individuelle og / eller situasjonsbetingede faktorer. Aggresjon på digitale medier kan være kjønnsbetinget. Andre ganger kan aggresjon på digitale medier handle om misforståelser. Faktorer som fremmer digitale mobbebehandlinger er også at mobberen selv kan ha vært offer for mobbing. Det hevdes at de teoretiske modellene er egnet til å forklare hvordan et offer kan bli en mobber.

4.4.3 Teknologiskkompetanse, hyppig tilgang og internettbruk hos digitale mobbeutøvere

I dette avsnittet fremlegges forskning som har undersøkt om barn og unges tilgang til Internett gir økt teknologisk kompetanse og om dette har sammenheng med det å digitalt mobbe andre eller å bli offer for digital mobbing.

I sammenheng med hyppig teknologisk tilgang er det funnet et direkte forhold til en høyere teknologisk kompetanse blant barn og unge (Walrave og Heirman 2011; Ybarra; og Mitchell 2004a, 2004b). Likevel er det funnet at kompetansen medfører en større risiko for å bli utsatt for mobbing og / eller utøve mobbing i sammenheng med den hyppige internettbruken (Didden mfl. 2009). Det har vist seg at nettmobbere rangerer seg selv som internetteksperter i større grad enn de som ikke nettmobber (Ybarra og Mitchell 2004a). Flere rapporterte blant annet at det å sende stygge tekstmeldinger er lett, mens andre (f.eks. utgi seg for å være noen andre på en nettside) viste seg å kreve noen mer teknologisk kompetanse. Forskerne poengterer at det behøver ikke bety at nettmobbere må ha mye kompetanse for å ta et bilde av

noen andre, for så å bruke det på en fornærmende måte på sosiale medier, som å laste ned et bilde for så sende det til andre på Internett, eller vise rundt blant venner (ibid.).

Det er her vist at barn og unge som har hyppig tilgang og bruk av teknologi utvikler en høyere teknologisk kompetanse, men til gjengjeld blir kompetansen misbrukt til å utøve digital mobbing.

4.5 Foreldrestøtte og kontroll av barnas aktiviteter på digitale medier

I følgende avsnitt fremlegges forskning som undersøker foreldrenes innsikt, kontroll og engasjement i barnas aktiviteter på digitale medier og om dette kan ha innflytelse på at digital mobbing oppstår.

Flere studier viser at foreldre i liten grad er klar over hva barna opplever gjennom digitale medier (Dehue mfl. 2008; Nærbøe 2011; Parris mfl. 2012), og at barn i mindre grad forteller om mobbingen til foreldrene sine (Slonje og Smith 2008; Medietilsynet 2010; Parris mfl. 2012; Nærbøe 2011). Parris mfl. (2012) hevder at det kan skyldes barnas redsel for at tilgangen til digitale medier skulle fratras dem, men også en manglende tro på at den digitale mobbingen kunne forhindres (ibid.). I tråd med dette rapporterer foreldre i Medietilsynets (2010) undersøkelse, at det er vanskelig å kontrollere barnas aktivitet på digitale medier. Undersøkelsen antyder at dette kan være én medvirkende årsak til at voksne har liten innsikt i hva barn og unge foretar seg på digitale medier (Medietilsynet 2010). Mens Dehue mfl. (2008) fant at foreldre faktisk stiller regler til sine barn ved bruk av Internett. Likevel hevder forskerne at foreldre undervurderer sine egne barns mobbeadfærd og har utilstrekkelig bevissthet om sine barn som ofre for nettmobbing (ibid.). Aoyama, Utsumi og Hasegawa (2012) har tidligere identifisert et negativt forhold mellom foreldrekontroll og teknologi for de mobbeutsatte. Forskerne har funnet at foreldrenes diskusjoner om online oppførsel og kunnskap om barns digitaliserte oppholdssted er forbundet med funn på færre digitalt mobbeutsatte (ibid.; Wade og Beran 2011).

I henhold til barn som rapporterer å ha utøvd digital mobbing, er det i studien til Ybarra og Mitchell (2004a, 2004b) funnet at digitale mobbeutøvere har et svakere følelsesmessig bånd til sine foreldre. Informantene definerte dette etter hvor godt de kommer overens, pleier

tillitten, diskuterer problemer med sine omsorgspersoner når de er triste eller er i trøbbel og hyppigheten av å ha det morsomt sammen. I tillegg til hyppigere disiplin av foreldrene og mindre foreldreovervåking av aktiviteter de foretar seg på Internett. Lignende ble funnet i studien til Wang mfl. (2009) hvor foreldreovervåking på nett og straff virket avskrekkende på informantene som rapporterte å være involvert i mobbing.

Et relevant aspekt ved foreldrenes påvirkning av barn og unges aktiviteter på nettet, poengterer Staksrud (2014) viktighetene med at foreldre må være klar over at de er rollemodeller for sine barn på den digitale arena. Forskeren skriver at de voksne bør ha et kritisk blikk på seg selv og sin oppførsel, og omtaler ulike kommentarfelt, blogger, tweets og nettdebatter som «meningskloakker», hvor barna er vitne til «alt» vi gjør. Staksrud (2014) stiller seg negativ til en utvikling av dårlig nettvett blant de voksne, der det blant annet legges ut usakligheter og fornærmelser i kommentarfelt, der barn og unge både kan se og lese dette. Staksrud (2014) skriver at voksne må ytre sine meninger og tanker på en fornuftig og verdig måte og vise godt nettvett gjennom sine ytringer, både på og utenfor den digitale arena, slik at kampen mot digital mobbing blant barn og unge kan bekjempes på en best mulig måte. I tillegg poengterer hun at det er avgjørende for barn og unges trygghet og mestring i den digitale hverdag, at voksne engasjerer seg i barns liv på nett og bidrar til å fremme vennskap mellom barn og unge (ibid.).

Forskning viser her at foreldres innsikt, kunnskap, overvåking og engasjement i barnas aktiviteter på nett kan ha innflytelse på digital mobbing blant barn og unge. Et tilleggsaspekt kan også være at barn og unge lærer av voksnes aktiviteter på nett.

4.6 Jevnaldrende som er deltagende til digital mobbing

Tidligere i syntesen er det sett på forhold der jevnaldrende som trykker «likes» eller ikke trykker «likes» på ting som blir lagt ut på digitale medier, blir sett på som passive deltakere (og hjelpsomme tilhengere) til sosiale ekskluderingsmekanismer og mobbing. I dette avsnittet sees det på forskning som har fokusert på mobbing som et sosialt fenomen.

De fleste studier har en tendens til å overse den rollen som gruppeprosesser spiller innen digital mobbing, og fokuserer i stedet på faktorer innenfor det mellommenneskelige forholdet

mellom mobber og offer (Jones, Manstead og Livingstone A. 2011). I flere år, er det i forhold til tradisjonell mobbing studert hvordan gruppeprosesser som passiv deltakelse spiller i mobbingsprosessen (f.eks. Salmivalli mfl. 1996). Salmivalli og Poskiparta (2012) fremhever at barn og unge som er vitne til ugjerningen uten å gripe inn, er indirekte med på å opprettholde mobbingen, fordi det gir signaler til mobberen på at det han / hun gjør er greit. Jo fler elever som begynte å behandle mobbeofferet på en ekskluderende og nedlatende måte, desto mer ble det normalisert at mobbeofferet blir holdt utenfor, selv av elever som ikke utfører den direkte mobbingen. Dette viser seg å skje i særlig grad der mobberen har høy status blant andre elever. Den sosiale støtten som mobberen får ved at mange vet om mobbingen, men ikke gjør noe for å stoppe den, kan også føre til at flere barn og unge mobber andre (Salmivalli og Poskiparta 2012).

Jones, Manstead og Livingstone A. (2011) er en av få studier som har studert gruppeprosesser i sammenheng med digital mobbing blant barn og unge. Ved bruk av sosialidentitetstilgangsteori (Tajfel og Turner 1979 referert i Jones, Manstead og Livingstone A. 2011), undersøkte de gruppeprosesser, underliggende mobbingsadferd og gruppedlemskap for å forstå og forklare digital mobbing. Forskerne tok utgangspunkt i tidligere forskningsfunn, der det er vist at barn verdsetter beskyttelsen de får av gjenger og holder seg sammen i grupper (Seaman mfl. 2006 referert i Jones, Manstead og Livingstone A. 2011), og at sosiale identiteter og grupper er viktige for å motstå andres skadelige intensjoner (Iyer og Leach 2008; Van Zomeren, Postmes og Spears 2008; Van Zomeren mfl. 2004 referert i Jones, Manstead og Livingstone A.). Jones, Manstead og Livingstone A. (2011) fant at gruppedlemskap, gruppens normer og gruppebaserte følelser som stolthet, skam og sinne (men ikke skyld) påvirket gruppebaserte følelser og handlingstendenser på måter som er spådd av sosial identitetsteori. Basert på sine funn understreker forskerne viktigheten av å forstå følelsesmessige reaksjoner på gruppenivå, og at det å være en del av en gruppe kan være nyttig for å overvinne de negative effektene av mobbing (ibid.).

I tradisjonell mobbeforskning har mobbeprosesser på gruppenivå vært studert i flere år. Det er funnet at barn som hverken mobber eller blir mobbet digitalt, men som vet og ser at mobbingen pågår uten å gripe inn blir indirekte med på å opprettholde mobbingen, fordi det gir signaler til mobberen på at det han / hun gjør er greit. Det er få studier som har undersøkt

digital mobbing som et sosialt fenomen. En studie viser at gruppeprosesser er viktige elementer i digital mobbing også.

5 Demografiske årsaker til involvering i digital mobbing

5.1 Innledning

I første del av dette kapitlet sammenfattes internasjonal forskning på barn og unge i allerede utsatte grupper som har større risiko for å bli offer for digital mobbing. Andre del av kapitlet sammenfatter internasjonal og norsk forskning som har undersøkt om de demografiske variablene som kjønn, alder, etnisitet, sosioøkonomisk status kan være forklarende faktorer til at digital mobbing oppstår mellom barn og unge, både ved den digitale offerrollen og / eller digitale mobberen.

5.2 Usatte grupper og digital mobbing

I likhet med andre sosiale og atferdsmessige problemer har studier funnet at det er en sammenheng mellom digital mobbing og det å være i en utsatt gruppe (Cassidy, Jackson og Brown 2009; Fanta, Demetriou og Hawa 2012; Kowalski, Morgan og Limber 2012). I dette avsnittet fremlegges forskning som har sett på om barn og unge med funksjonsnedsettelsesegenskaper har en større risiko for å bli utsatt for digital mobbing. Forskning på temaet har i hovedsak sett på utbredelsestall og forebyggende tiltak.

Studier viser at barn og unge med funksjonsnedsettelse⁷ i noe grad er mer utsatt for tradisjonell mobbing og vold enn barn uten (Jones mfl. 2012; Rose, Monda-Amaya og Espelage 2010; Sentenac mfl. 2011). Imidlertid fant Didden mfl. (2009) at det er en sammenheng mellom å ha funksjonsnedsettelse og det å være utsatt for digital mobbing i sin studie, med barn og unge i alderen 12 til 19 år. Det viste seg at 22 prosent ble digitalt mobbet en gang i måneden eller oftere og 9 prosent hadde blitt digitalt mobbet en eller flere ganger i uken. Likevel rapporterte Didden mfl. (2009) at forekomsten av digital mobbing blant barn og unge med funksjonsnedsettelse var på samme nivå som forekomsten av digital mobbing blant barn og unge generelt. I dette studie fant forskerne i tillegg en sammenheng mellom lav IQ og

---

⁷ Barneombudet definerer funksjonsnedsettelse som tap av eller skade på en kroppsdel eller i en av kroppens funksjoner. Dette kan f.eks. dreie seg om nedsatt bevegelses-, syns- eller hørselsfunksjon, nedsatt kognitiv funksjon, eller ulike funksjonsnedsettelse på grunn av allergi, hjerte- og lungesykdommer (barneombudet.no). Tilgjengelig fra: Barneombudet (2008) *Fakta – Funksjonsnedsettelse*. Tilgjengelig fra: http://www.barneombudet.no/temasider/helse/funksjonsn/fakta_funk/ (Nedlastet 04.05.16)

ADHD og digital mobbing. Forskerne påpeker at barn og unge med funksjonsnedsettelse har spesielt behov for opplæring i bruk av Internett og andre digitale verktøy. Videre påpeker de at skole og foreldre må jobbe sammen for å identifisere, forhindre og forebygge digital mobbing blant barn og ungdom med funksjonsnedsettelse (ibid.). IQ og ADHD blir ikke gått nærmere inn på her. En annen studie som har sett på funksjonsnedsettelse er Rose, Monda-Amaya og Espelage (2010). I likhet med Didden mfl. (2009) foreslo forskerne at hjelperelasjon til denne gruppen må fokusere på holdningsendringer, opplæring, informering og forebyggende programmer. De presiserte at tiltakene må rettes mot foreldre, skolens ansatte, andre elever og samfunnet generelt (ibid.).

Studier viser at det er en sammenheng mellom funksjonsnedsettelse og det å bli utsatt for digital mobbing. Det fokuseres på viktigheten av kunnskapsformidling om temaet til foreldre, skole ansatte og samfunnet.

5.3 Demografiske faktorer

I det videre sees det på forskning som har undersøkt de demografiske variablenes innvirkning for digital mobbing. Det sees på faktorene i sammenheng med både digitale ofre og mobbere. Forskingen på demografiske variabler ved digital mobbing har i hovedsak sett på utbredelsestall blant ulike grupper, og på de grunnleggende forskjellene i mobbingen mellom disse gruppene.

5.3.1 Digital mobbing og kjønnsforskjeller

Med hensyn til forskning på kjønnsforskjeller i digital mobbing viser funn varierende resultater (Hinduja og Patchin 2008; Smith mfl. 2008; Mishna mfl. 2012; Gradinger, Strohmeier og Spiel 2012; Fletch mfl. 2014), med få eller ingen signifikante kjønnsforskjeller (Smith mfl. 2008; Slonje og Smith 2008; Togunaga 2010), mens andre antyder at det er forskjeller (Li 2007b; Rodkin og Berger 2008; Katzer, Fetchenhauer og Belsch 2009). Li (2006), Gradinger, Stroheimer og Spiel (2009) og Katzer, Fetchenhauer og Belsch (2009) har funnet at flere gutter enn jenter er digitale mobbere, og begge kjønn viste seg like utsatt for å oppleve digital mobbing (Li 2006; Rodkin og Berger 2008). Dehue, Bolman og Vollink (2008), Görstig (2011), Kowalski, Morgan og Limber (2012) og Låftman, Modin og Østberg

(2013) fant også at flere gutter enn jenter digitalt mobber / mobbet andre. I tillegg fant de at det var flere jenter som var ofre for digital mobbing.

Flere andre forskere har også funnet at jenter er hyppigere ofre sammenlignet med gutter (Li 2007a; Kowalski og Limber 2007; Dilmac 2009; Sourander mfl. 2010; Pornari og Wood 2010; Hinduja og Patchin 2010). Hinduja og Patchin (2010) fant også at et flertall jenter mobber digitalt andre. Mens andre forskere ikke har funnet kjønnsdifferanser i forekomsten av mobbeoffer (Li 2006; Patchin og Hinduja 2006; Williams og Guerra 2007; Mishna mfl. 2012; Monks, Robinson og Worlidge 2012). For eksempel fant Li (2007b) i en studie foretatt i samme tidsrom en høyere forekomst av gutter involvert i digital mobbing, enten som digitale offer eller mobber (Li 2007b).

Smith 2012 har funnet at det er en jevnlig større involvering av jenter i digital mobbing, sammenlignet med tradisjonell mobbing (Smith 2012). Smith (2012) og Tokunaga (2010) henviser til at ungdomsårene er en topp-periode for involvering i digital mobbing, og at jenter viser seg å være mer involvert. Men forskerne påpeker at kjønnsforskjeller forblir inkonsekvent på tvers av studier, sannsynligvis på grunn av forskjellige prøver, metodikker, definisjoner og former for digital mobbing som er vurdert. Jenter er mer involvert på grunn av økt bruk i ungdomsårene (Hinduja og Patchin 2012a).

Studier som har undersøkt kjønnsforskjeller viser varierende resultater. Forskningstendensen viser midlertid at det er gutter som hyppigest digitalt mobber andre, og jenter er hyppigest utsatt for digital mobbing.

5.3.2 Digital mobbing og alder

Alder er også demografisk variabel som har blitt utforsket i forskning på digital mobbing blant barn og unge. Når det gjelder tradisjonell mobbing er det enighet om at mobbingen avtar med alderen, med en med en topp i forekomsttall blant barn i alderen 10-14 år (Batsche og Knoff 1994; Swearer og Carey 2003). Mobbing forsvinner imidlertid ikke, men kan heller bli subtil, kompleks og vanskelig å oppdage (Scheithauer mfl. 2006). Det er derfor ikke overraskende at aldersvariabelen har vist seg å være motsatt i digital mobbing.

Studier har vist at digital mobbing har en tendens til å øke med alderen, og at eldre ungdom deltar i mobbingen fremfor yngre ungdom (Ybarra og Mitchell 2004a, 2007; Li 2007a;

Kowalski og Limber 2007). Mens det i andre studier ikke er funnet klar sammenheng mellom alder og digital mobbing (Slonje og Smith 2008; Smith mfl. 2008; Katzer, Fetchenhauer og Belschak 2009; Monks, Robinson og Worlidge 2012). Ybarra og Mitchell (2004b) antydte at aldersvariabelen har sammenheng med hyppig bruk og tilgangen til elektroniske verktøy. Dette ble avdekket i senere studier som viste funn på at de som engasjerer seg i digital mobbing og øker i ungdomsårene korrelerte med å ha tilgang til elektronisk verktøy og sosiale medier (Gradinger mfl. 2015; Mishna mfl. 2012).

Også i en nyere studie foretatt i Norge, *Elevundersøkelsen 2012*, viste funn at digital mobbing øker med alder, for så å flate ut i 10. klassetrinn (Wendelborg 2012). Aldersvariabelen er også undersøkt i Sverige i samme tidsrom. Funn viste at flere 15-16 åringer er involvert i digital mobbing enn 17-18 åringer (Låftman, Modin og Østberg 2013). Calvete mfl. (2010) fant en liknende tendens i en studie blant barn i fra alder 12 til 17 år. Graden av digital mobbing økte med alderen og sank igjen blant de eldste elevene. I likhet med dette fant også Mishna mfl. (2012) at graden av digital mobbing økte med alder. Derimot viste studien ingen nedgang av digital mobbing hos de eldste.

I en tidligere foretatt litteraturgjennomgang formidlet Tokunaga (2010) at forskningen foreløpig viser inkonsekvente funn i kjønns- og aldersforskjeller for ungdommer som er involvert i digital mobbing, og få studier har undersøkt rase / etnisitet. Hinduja og Patchin (2008) formidlet lignende i sin studie, der han viser til at demografiske egenskaper som er undersøkt i litteraturen ofte er foretatt med små og / eller homogene prøver, og bare én studie har undersøkt alle variabler innenfor en enkelt undersøkelse.

Forekomsttall viser at digital mobbing har en tendens til å øke med alderen, og avta blant de eldste elevene. Dette kan være påvirket av flere faktorer. Forskningen antyder at muligheten til tilgang og bruk av mediavertøy er én medvirkende faktor.

5.3.3 Rase, etnisitet og sosioøkonomiske status

Følgende sees det på forskningen som har undersøkt om rase, etnisitet og sosioøkonomisk status har en årsakssammenheng ved involvering i digital mobbing blant barn og unge.

Med hensyn til rasevariabelen fant Pelfrey og Weber (2012) at afrikansk-amerikanske elever i større grad var ofre for digital mobbing. Disse sammenhengene var også til stede hos dem som utsatte andre for digital mobbing. Hinduja og Patchin (2008) har tidligere ikke funnet signifikante forskjeller for rasevariabelen / etniske forskjeller, eksemplifisert med hvite og ikke hvite ungdom. I en nyere studie fant Fletcher mfl. (2014) at britiske studenter som rapporterte digitalt mobbe andre hadde mindre sannsynlighet for å være hvite (11,6 prosent), asiatisk opprinnelse (10 prosent), afrikansk med blandet opprinnelse eller andre minoritetsgrupper (17-20 prosent). Imidlertid fant Ybarra og Mitchell (2004a) at den lyshudede ungdom var mer sannsynlig til å oppfordre til å trakassere andre på sosiale medier enn mørkhudede ungdom. I samme studie viste funn at en høyere sosioøkonomisk status var forbundet med økt sannsynlighet for å mobbe andre digitalt. Forskerne forklarer at slike forskjeller kan ha bakgrunn i hvilken utstrekning de unge i ulike lokalsamfunn har tilgang til Internett (ibid.). Dette ble bekreftet i en studie noen år senere, der Wang, Iannotti og Nansel (2009) også fant at en korrelasjon mellom sosioøkonomisk status og digital mobbing er på grunn av at enkeltpersoner fra høysosioøkonomiske levekår har hyppigere tilgang til teknologi (ibid.).

I Eu Kids II undersøkelsen er det funnet at jenter, yngre barn og de fra en lav sosioøkonomisk bakgrunn oftere er ofre for mobbing. Disse mobber sjeldnere andre gutter, eldre barn og / eller de med høyere sosioøkonomisk bakgrunn. Det fremheves i rapporten at samlet tyder disse forskjellene på at de demografiske grupper, som på en eller annen måte er mer sårbare, også rapporterer oftere å være mobbeofre enn mobbeutøvere på digitale medier. Det betyr at de som generelt er mer sårbare også er mer utsatt for digital mobbing (Grözic 2011).

Nyere studier gir en indikasjon på at rasevariabelen er relatert til både å mobbe andre digitalt og den digitale offerrollen. I denne gjennomgangen viser forskningsfunnene en tendens til at det er flest mørkhudede som mobber andre digitalt. Mens lyshudede ungdom er de som oppfordrer andre til å trakassere på digital medier.

Når det gjelder den sosioøkonomiske variabelen viser forskningsfunnene at flere barn og unge med høyere sosioøkonomisk status mobber andre digitalt, og at jenter og de med lavere sosioøkonomisk status oftere er ofre for digital mobbing. Imidlertid antydes det at dette kan

ha en sammenheng med at barn fra høyere klasse har muligheten til hyppigere tilgang og bruk av teknologi og Internett.

Det vises i dette kapitlet at demografiske egenskaper som alder, kjønn og kultur, etnisitet og sosioøkonomisk status har sammenheng med den digitale offerrollen og / eller utøvelse av digital mobbing. Imidlertid varierer resultatene i forskningsfunnene i noe grad.

6 KONKLUSJON

6.1 Innledning

I Norge opplever tusenvis av barn og unge mobbing hver uke eller oftere (Wendelborg 2017). Mobbing påvirker barn og unge i en viktig og sårbar fase i livet og kan gi helsevansker videre i voksenlivet (Klomek, Sourander og Elonheimo 2015; Idsøe, Dyregrov og Idsøe 2012). Det er viktig å sette fokus på og aktivt jobbe mot alle former for mobbing. Forskning på digital mobbing må være en del av dette arbeidet. Studier viser at digital mobbing har blitt et stort problem blant barn og unge både i Norge og internasjonalt og som kan gi vedvarende psykologiske problemer (Hinduja og Patchin 2007; Mishna, Saini og Solomon 2009). Kommunikasjon over digitale medier blir stadig mer tilgjengelig, avansert og variert, og digital interaksjon er nå en naturlig del av sosial omgang. Men med utviklingen følger også utfordringer. Det er viktig at vi har kunnskap om hva som er årsaken til og følger av disse utfordringene, noe vi så langt ikke har klart å komme i mål med.

Hensikten med denne oppgaven har vært å gi en samlet fremstilling og gjennomgang av eksisterende forskning på ulike årsaker til digital mobbing blant barn og unge.

Problemstillingen min har vært: Hva beskriver forskningslitteraturen som mulige årsaker til at digital mobbing oppstår blant barn og unge?

Denne problemstillingen er delt i tre, i henholdsvis teknologiske, individuelle og demografiske årsaksforklaringer til digital mobbing. For det første har jeg sett på hva forskningen sier om funksjoner ved teknologien som legger til rette for digital mobbing. For det andre har jeg beskrevet forskning på individuelle faktorer ved offer og mobber, og i tillegg foreldrenes kontroll og deltakere som er vitne til mobbingen. For det tredje har jeg beskrevet hva forskningen sier om demografiske faktorer og utsatte grupper. I dette kapittelet skal jeg diskutere og oppsummere de mest sentrale funnene.

6.2 Teknologiske funksjoner som stimulerer til mobbeadferd

Det første forskningstemaet som ble identifisert som årsak til at digital mobbing oppstår blant barn og unge, var egenskaper ved selve teknologien.

Forskningen jeg har gjennomgått tyder på at barn og unges motivasjon til digital mobbing kan stimuleres gjennom teknologiske funksjoner. Primært skjer dette gjennom opplevd anonymitet via de digitale medier. Anonymitet er en funksjon som kan motivere til mobbehandling på digitale medier ved at anonymitet har et iboende fristelselement, der barn og unge har en mulighet til å skjule sin identitet ovenfor andre og dermed unngår å få konsekvenser for utøvelse av sine negative handlinger. Den naturlige avstanden som oppstår i den digitale interaksjonen er en elementær funksjon som er sett i sammenheng med opplevd anonymitet. Funksjonene blir sett på som å være medvirkende til en manglende emosjonell reaksjon, fordi mobber ikke kan se den umiddelbare reaksjonen til offeret som ved ansikt-til-ansikt-interaksjon (Kowalski Limber og Agaston 2012). Det oppstår følgelig en dissosiasjonseffekt ved at mobberen fjerner seg både fra sin «virkelige identitet» (Suler 2004), og det følelsesmessige ubehaget som normalt skal kunne oppstå når man står overfor offeret (Kowalski Limber og Agaston 2012). De iboende fristelselementene ved de teknologiske funksjonene kan dermed medføre at barn og unge føler seg mer fri til å si og gjøre ting de ikke ville ha gjort i ansikt-til-ansikt-interaksjon med offeret (Suler 2004; Willard 2005; Kowalski, Limber og Agaston 2012), og det oppleves enklere å fraskrive seg ansvaret for sine mobbehandling (Nærbøe 2011).

Andre funksjoner ved mediaverktøyet som kan virke motiverende for negative handlinger er muligheten til å nå et større antall ofre og et mye større publikum enn på den fysiske arena (Dempsey, Sulkowski, Nichols og Storch 2009), videreformidling, øyeblikkelig delingen av innholdet og tilgjengelighet døgnet rundt (Kowalski mfl. 2012; Kowalski, Morgan og Limber 2012). «Likes-knappen» kan også være en kilde til finurlige sosiale ekskluderingsmekanismer og mobbing mellom barn og unge på sosiale medier. Støtteerklæringer eller fravær av dette blir veldig synlige på sosiale medier, der tilskuere ofte blir nødt til å velge side ved å trykke liker eller ikke trykke liker. Dermed er potensialet for passiv og aktiv deltakelse også tilstedeværende, større enn ved tradisjonell mobbing (Staksrud 2013).

I tillegg kan disse teknologiske funksjonene ha forsterkende effekt i barne- og ungdomstiden, fordi barn og unge er i en modningsprosess (Staksrud 2013), hvor de er impulsive og spenningsøkende og lar seg lettere «rive med» uten å ha forståelse for omfanget av sine handlinger (Ulvund 2014). Handlinger på nett kan noen ganger ha bakgrunn i en misforståelse

og en ganske bagatellmessig uenighet, som eskalerer i konflikt (Nærbøe 2011). Slik kan teknologiske egenskaper medføre et større risikopotensial for at barn og unge utøver negative handlinger.

De teknologiske funksjoner kan dermed sees som medvirkende årsaksforklaringer til at digital mobbing oppstår mellom barn og unge. De kan lettere la seg bli fristet og få en lavere terskel til å utøve negative handlinger ovenfor andre på nett. Handlinger som noen ganger kanskje ikke var ment å påføre en annen skade, kan likevel blir opplevd som mobbing.

Et viktig punkt i forbindelse med dette forskningstemaet er at anonymitet, permanens av digitalt innhold og den omfattende og øyeblikkelige delingen av innhold blir benyttet i beskrivelser, forståelser og definisjoner av digital mobbing, som skiller seg fra den tradisjonelle mobbingen (Hinduja og Patchin 2012a; Menessini 2012; Olweus 2012; Smith 2012).

6.3 Individuelle årsaksforklaringer til digital mobbing blant barn og unge

Neste forskningstema jeg identifiserte som årsak til at digital mobbing oppstår mellom barn og unge er individuelle faktorer. Herunder emosjonelt betingede årsaker, årsaker ved offeret og / eller mobberens personkarakteristikker, årsaker ved foreldrenes- og jevnaldrenes påvirkningskraft.

6.3.1 Emosjonelle grunner til digital mobbing

Forskningen jeg har gjennomgått viser at barn og unges motiver til digital mobbing kan være følelsesmessig betinget. Ønsker om å føle seg bedre, underholdning, beskytte seg selv og ønsker om å «ta igjen», og ønsker om kontroll og makt er i flere studier funnet å være motivasjonsfaktorer (Steffgen mfl. 2010; Compton, Campbell og Mergler 2014). En studie blant elever i den videregående skole fant at indre motiver (f.eks. ønske om å føle seg bedre) var langt mer fremtredende enn eksterne motiver (f.eks. mangel på konsekvenser og karakteristikker ved offeret) (Varjas mfl. 2010). Noen studier har også funnet at enkelte digitale mobbere har motiver om å pine sine ofre fordi de misliker personen (Hinduja og Patchin 2007). Dette skiller seg fra andre motiver til mobbeadferd ved at vedkommende opplever glede av å skade andre, og mobber bare for underholdning og kanskje ikke er bekymret for hvorvidt deres offer er såret (ibid.).

Dermed kan emosjonelle faktorer sees som en medvirkende årsak til at digital mobbing oppstår mellom barn og unge. I noen tilfeller kan digital mobbeadfærd være et ønske om å ta igjen overfor mobberen eller beskytte seg selv. I andre tilfeller kan det være med den hensikt å såre eller skade en annen.

6.3.2 Årsaksforklaringer ved de digitale mobbeofrenes personkarakteristikker

Videre identifiserte jeg forskningslitteratur som har undersøkt om personkarakteristikker hos offeret kan ha innflytelse på digital mobbing blant barn og unge. Forskning jeg har gjennomgått på personkarakteristikker ved digitale mobbeofre ligner bildet man finner i forskning på tradisjonell mobbing. Dette er karakteristikk som lav selvtillit, å vise usikkerhet, passivitet, fysisk svakere enn mobberen, upopulære, depressive symptomer (Limber 2002), atferdsproblemer (Ybarra og Mitchell 2007), typisk annerledeshet ved utseende og / eller høy intelligens (Aftab 2007), hyperaktivitet og oppmerksomhetsunderskudd (Dooley mfl. 2010; Dooley, Shaw og Cross 2012; Feldman 2011). De digitalt mobbeutsatte kan også kjennetegnes ved tre ulike måter å håndtere mobbingen på. Det første av disse kjennetegnene er reaktiv håndtering, som er unngåelse, aksept, bortforklaring eller å søke sosial støtte. Det andre er proaktiv håndtering, hvor offeret konfronterer mobberen ansikt-til-ansikt, blant annet for å oppklare misforståelser eller øke sikkerheten ved å blokkere avsender. Det tredje er passiv håndtering, der den mobbeutsatte ikke tror at mobbingen kan forhindres og gir derfor opp (Parris mfl. 2012). Andre ting som karakteriserer digitale mobbeofre er at de samtidig kan være utsatt for tradisjonell mobbing (Kowalski, Morgan og Limber 2012; Juvonen og Gross 2008). Hyppig og risikofylt nettadfærd er også faktorer som øker sjansen for å bli utsatt for digital mobbing (Smith mfl. 2008; Kowalski mfl. 2014; Slonje, Smith og Friséen 2012).

Viktige aspekter ved de nevnte karakteristikk er imidlertid at det kan på den ene siden predikere den digitale offerrollen (f.eks. angst og depresjon), mens de på den andre siden kan være skadevirkninger av å bli utsatt for digital mobbing og / eller tradisjonell mobbing. Dette gjelder også for følelsesmessige problemer, som enten kan være en konsekvens av å bli mobbet eller en årsak til denne rollen. I tillegg kan offer og mobber noen ganger være en og samme person. Det fordi ofre for tradisjonell mobbing viser seg å ta igjen på mobberen via

digitale medier (Smith mfl. 2008). Dette medfører at det er problematisk å fange opp og skille mellom årsaker og skadevirkninger i undersøkelsene.

Forskningen viser altså at offerets personkarakteristikk kan sees som én medvirkende årsaksforklaring til at digital mobbing oppstår mellom barn og unge, men også hvordan offeret håndterer mobbing når den skjer, kan påvirke mobbingen videre. Med funnene beskrevet i denne omtalte forskningen tatt i betraktning, kan det tenkes at barn og unges måter å håndtere den digitale mobbingen på også kan være én medvirkende faktor til at digital mobbing oppstår mellom barn og unge ved at offerets håndteringsmåter kan bli utslagsgivende for hvordan mobbutøver responderer, og om mobbingen vil fortsette.

6.3.3 Årsaksforklaringer ved digitale mobbeutøverenes personkarakteristikk

Forskningsfunn jeg identifiserte når det gjelder den digitale mobbeutøveres personkarakteristikk, har også flere likhetstrekk med de tradisjonelle mobbeutøveres personkarakteristikk. Personkarakteristikk som ser ut til å kunne kjennetegne digitale mobbeutøvere er å ha en lavere skoleforpliktelse og lavere karakterer (Ybarra og Mitchell 2004a; Kowalski og Limber 2013), manipulativ adferd, misbruk av alkohol og tobakk, havner oftere i problematiske situasjoner og mer kontakt med politi enn de som ikke er involvert i digital mobbing (Ybarra og Mitchell 2004b). Digitale mobbeutøvere har en tendens til å være mer aggressive generelt og lever i tillegg under dårlige omsorgsforhold, der gutter utpekte seg generelt å være mer sannsynlig til å utøve mobbing (Ybarra og Mitchell 2007).

En studie fant imidlertid at det kun var ved tradisjonell mobbing at den avvikende atferden hos mobbeutøvere eskalerte til andre former for problemer, som avvikende og kriminell atferd (Lester, Cross og Shaw 2012). Det å utøve tradisjonell mobbing øker også risiko for å bli utsatt for digital mobbing (Smith mfl 2008; Kowalski mfl. 2014). Enkelte ganger kan ofre i tradisjonell mobbing og digital mobbing ta igjen overfor mobberen på digitale medier. Fordi den digitale arena oppleves som et trygt sted å ta igjen på. Dermed kan mobbere bli ofre, likeledes som ofre kan bli mobbere i digital mobbingkontekst.

Videre har jeg gjennomgått studier som har undersøkt nivåer av empatisk respons og aggressivitet hos digitale mobbere. Forskere har avdekket at digitale mobbeutøvere har lavere

empatisk respons sammenlignet med de som ikke mobber andre digitalt (Steffgen mfl. 2010, 2011; Casas, Del Rey og Ortega-Ruiz 2013), og lavere grad av skyldfølelse, skam og anger (Perren og Gutzwiller-Helfenfinger 2012). Både kognitiv og affektiv empati viser seg lavere hos mobbeutøvere, med en overvekt på gutter Ang and Goh (2010). Imidlertid målte en studie at barn og unge føler lavere empati og anger når de ikke kan se reaksjonen til mobbeofferet (Slonje, Smith og Frisén 2012).

I forskning på aggressiv adferd ved digital mobbing, har studier brukt ulike teoretiske modeller, som er godt etablert i den tradisjonelle mobbeforskningen i forsøk på å forklare og skille mellom aggresjonstyper og hvorfor digital mobbeadferd oppstår.

Noen studier har benyttet reaktive- og proaktive aggresjonsfunksjonsmålinger. Studiene viser varierende resultater. Forskningen tyder imidlertid på at det er proaktiv aggresjon som gjør seg mest gjeldende i digital mobbing. En studie fant at proaktiv aggresjon sammen med impulsivitet var signifikant assosiert med digital mobbeadferd. At motiver for å mobbe tradisjonelt og / eller digitalt er det samme, et ønske om makt over den man utsetter mobbebehandlingen for og / eller tilhørighet til noen man plager og mobber sammen med (Calvete mfl. 2010).

Forskningen indikerer at noen mobbeutøvere også kan kjennetegnes med å ha høy teknologisk kompetanse i sammenheng med muligheten til hyppig tilgang og bruk. At enkelte kan misbruke denne kompetansen til å utøve digital mobbing (Didden mfl. 2009). Det kan antas at en del «ansiktsløs mobbing på nett» ville avtatt dersom funksjonene ved mediaverktøyene ikke hadde vært tilgjengelige og utøveren ikke hadde hatt tid og rom.

Mobberens personkarakteristikker kan dermed være medvirkende årsaksforklaringer til at digital mobbing oppstår mellom barn og unge. I noen tilfeller kan det antas at internettplattformen kan forsterke en allerede eksisterende atferd, for eksempel der det er målt at mobbeutøver har lavere empatisk respons og har et aggressivt reaksjonsmønster.

6.3.4 Foreldrestøtte og jevnaldrende som er deltagende til digital mobbing

Andre faktorer som kan ha innflytelse på at digital mobbing oppstår mellom barn og unge, identifiserte jeg i litteraturen som foreldrenes oppfølging i barnas aktiviteter på nett og jevnaldrende som er deltagende til mobbingen. Jeg har valgt å sortere gruppenivå sammen med individnivå fordi det er et tema det er forsket lite på.

I gjennomgått forskningslitteratur rapporteres det at foreldrenes innsikt, kunnskap, overvåking og engasjement i barnas aktiviteter på nett har innvirkning på at den digital mobbing foregår (Wang mfl. 2009; Wade og Beran 2011). Å ha foreldre som er årvåkne og «følger med», i tillegg til faktorer som å ha støtte fra andre og et godt skoleklima er blant forholdene som reduserer sannsynligheten for å bli mobbet digitalt og / eller for å utøve digital mobbing (Smith mfl. 2008 Kowalski mfl. 2014; Sjonje mfl. 2013). Som et tilleggsaspekt her, formidler forskere viktigheten av at de voksne er bevisst på hvordan de fremstiller seg selv på nettet, fordi barn og unge observerer og lærer både på og utenfor den digitale arena (Staksrud 2014).

Enkelte forskere definerer digital mobbing som et gruppefenomen, det vil si flere mot én-mobbing der en eller flere er delaktige mobbere. Jeg fant i mindre grad litteratur på dette forskningstemaet. I forskningen på tradisjonell mobbing har mobbeprosesser på gruppenivå vært studert i flere år. Barn og unge som ikke er med på mobbingen i utgangspunktet, men som vet og ser at mobbingen pågår uten å gripe inn, sees som å være indirekte med på å opprettholde mobbingen. Dette fordi det gir signaler til mobberen på at det han / hun gjør er greit (Salmivalli og Poskiparta 2012).

Når det gjelder digital mobbing som et gruppefenomen fant jeg imidlertid en studie der forskere har undersøkt digital mobbing som et gruppefenomen. Forskerne har funnet at gruppemedlemskap, gruppens normer og gruppebaserte følelser som stolthet, skam og sinne (men ikke skyld) påvirker gruppebaserte følelser og handlinger. Basert på funnene understreker forskerne viktigheten av å forstå følelsesmessige reaksjoner på gruppenivå i digital mobbing. Samt at viktigheten det er for offeret å være en del av en gruppe for å overvinne de negative effektene av mobbingen (Jones, Manstead og Livingstone A. 2011).

Sett i sammenheng med tidligere nevnte forskningsfunn, hvor forskere poengterer at jevnaldrende er passive deltakere med bruk av ulike mobbemetoder på sosiale medier, er det naturlig å tenke digital mobbing også som et gruppefenomen. Dessuten er vennestøtte en viktig påvirkningsfaktor for om digital mobbing oppstår mellom barn og unge, både for offer og mobber. Det kan også tenkes at det er viktig å se gruppemobbeprosesser som først oppstår på den fysiske arena i sammenheng med den som oppstår på den digitale arena.

Dette kan indikere at den digitale mobbingen er del av en mer omfattende mobbeadfærd som utøves på flere ulike måter med påvirkning av både individuelle årsaker og jevnaldrende relasjoner. Dette tyder på at som ved tradisjonell mobbing, kan digital mobbing også foregå i gruppeprosesser, der blant annet tilskuere blir delaktige i mobbingen.

6.4 Demografiske årsaker til digital mobbing

Det siste forskningstemaet jeg identifiserte i litteraturen som årsaker til at digital mobbing oppstår mellom barn og unge er demografiske faktorer.

En del studier gir en indikasjon på at noen grupper har større risiko for å bli utsatt for digital mobbing. Særlig barn og unge med funksjonsnedsettelse er i noe grad mer utsatte for å bli digitalt mobbet. Imidlertid har forekomsttall av digital mobbing hos barn med funksjonsnedsettelse vist seg å være på samme nivå med andre barn og unge som blir utsatt for digital mobbing (Didden mfl. 2009).

Når det gjelder kjønn, viser forskningsfunnene varierende resultater, med få eller ingen kjønnsforskjeller (Hinduja og Patchin 2008). Noen studier har funnet at flere gutter enn jenter er digitale mobbere (Katzner, Fetchenhauer og Belschak 2009; Ybarra og Mitchell 2007), og at jenter er hyppigere ofre for digital mobbing (Li 2007a; Kowalski og Limber 2010). I henhold til aldersvariabelen er hovedtendensen at digital mobbing øker med alderen (Ybarra og Mitchell 2004a, 2004b; Li 2007a; Gradinger mfl. 2015; Wendelborg 2012), for så å flate ut i 17-18 årsalderen (Låftman, Modin og Østberg 2013). Det antydes at aldersforskjellen gjenspeiler økt bruk og tilgjengelighet til kommunikasjonsteknologi i ungdomsårene (Gradinger mfl. 2015; Wendelborg 2012).

Når det gjelder rasevariabelen viser den seg relatert både til den digitale- offerrollen og / eller mobberollen. Forskning viser en tendens til at det er flest mørkhudede som blir mobbet digitalt (Pelfrey og Weber 2012). Mens lyshudede ungdom er de som oppfordrer til å trakassere på digital medier (Ybarra og Mitchell 2004a).

Det er funnet korrelasjon mellom sosioøkonomisk status og digital mobbing og det antydes at dette har en sammenheng med at enkelte barn og unge fra høyere sosioøkonomiske levekår har hyppigere tilgang til teknologi (Wang, Iannotti og Nansel 2009). Det er funnet at det er barn med høyere sosioøkonomisk status som hyppigest mobber andre, og at de med lavere sosioøkonomisk status oftere er ofre (Görzig 2011). Samlet sett fant jeg få studier på dette området. Foreløpig er det relativt lite forskning som har undersøkt rasemessige og etniske årsakssammenhenger ved digital mobbing.

Selv om studier viser varierende resultater gir forskningsfunnene en indikasjon på at demografiske variabler og allerede utsatte grupper har innflytelse på tilstedeværelsen av digital mobbing mellom barn og unge, enten som offer og / eller mobber. Faktorene kan dermed anses å være medvirkende årsaksforklaringer til at digital mobbing oppstår mellom barn og unge. Det kan i tillegg tenkes at forskningsfunn som har sett på kjønnsforskjeller og demografiske egenskaper er betinget / begrenset av hvilke land undersøkelsen er foretatt i

Gjennomgangen av eksisterende forskningslitteratur har gitt meg kunnskap om at digital mobbing blant barn og unge er et sammensatt og komplekst fenomen. Det kan dermed antas at årsaker til at digital mobbing oppstår er påvirket av et samspill mellom flere faktorer ved teknologiens funksjoner, individuelle karakteristikk og demografiske egenskaper.

6.5 Implikasjoner for videre forskning

I det følgende kommer jeg med egne refleksjoner og innspill som jeg håper kan være nyttig for videre forskning på digital mobbing. I syntesekapitlene bemerket jeg at det ikke foreligger betydelig forskning på årsaker til at digital mobbing oppstår blant barn og unge. Flertallet av studiene har undersøkt psykologiske virkninger (Tokunaga 2010), og forekomsten av digital mobbing. Mangel på forskning på årsaker til at barn og unge er involvert i digital mobbing kan komme av at digital mobbing er et relativt nytt fenomen og at forskningsfeltet er i en startfase.

Det er i mindre grad forsket på individuelle karakteristikk ved digital mobbing. De få studiene som har undersøkt personkarakteristikk ved offer og mobber, har påpekt utfordringer ved å atskille årsaker til at en blir mobbet og / eller mobber andre, og skadevirkninger av å bli mobbet og / eller mobbe andre. Det har vært forsøkt å undersøke nivåer av empati og aggressivitet hos den digitale mobbeutøveren. Dette ved bruk av teorier som har empirisk støtte i det tradisjonelle mobbeforskningsfeltet, for å forklare og forstå disse fenomenene i digital mobbing. Foreløpig foreligger det lite forskning på området og eksisterende forskning fremstår uklart. Spesielt studier som har målt reaktive- og proaktive aggresjonsfunksjoner til digital mobbeadferd hadde varierende resultater. Det ble derfor vanskelig å se at dette kan ha overføringsverdi til digital mobbing.

Forhold som kompliserer forskning på digital mobbing, er at noen ganger kan offer og mobber være en og samme person. Det er vanskelig samtidig å undersøke årsaker til at noen mobber digitalt og konsekvensene av å bli mobbet digitalt når noen er både mobber og offer. Dette i tillegg til overlapp mellom tradisjonell- og digital mobbing. Det vil kunne påvirke resultatene og medføre at det er vanskelig å skille for eksempel personfaktorer mellom offer og mobber, forekomst av digital mobbing og kjennetegn ved de digitale mobbeformer kontra de tradisjonelle mobbeformer. Jeg har bemerket at forskningsfeltet innen tradisjonell mobbing i liten grad har forankret det spesifikke ved digital mobbing i sine teoretiske og empiriske modeller. Det er funnet flere aspekter som forskningsfeltene på tradisjonell og digital mobbing deler, men forskerne har i mindre grad klart å identifisere det som er forskjellig og innlemmet det spesifikke ved digital mobbing. Jeg observerte at det er få artikler som har

undersøkt egenskaper ved selve teknologien, og hvordan de ulike funksjonene kan påvirke barn og unges interaksjoner på nett.

Det er i mindre grad blitt benyttet kvalitativ metodikk i studiene. Dette til tross for at det er de kvalitative studiene som har vist seg å være best egnet til å formidle barn og unges egne erfaringer og meninger om hva som er deres motiver for digital mobbadferd og gir tilgang til å undersøke årsaksforklaringer til fenomenet (Varjas mfl. 2010; Kowalski mfl. 2014). Det er mye uenighet blant forskerne om hvilke metoder og målinger som er best egnet, og hvordan det digitale mobbefenomenet skal defineres (Tokunaga mfl 2010; Olweus 2012). Ved forskjellige fremgangsmåter og definisjoner av fenomenet kan ikke forskerne få det samme utgangspunktet og forståelsesgrunnlaget til å foreta undersøkelser ut i fra. Det vil derfor være nyttig å avklare og avgrense digital mobbing ytterligere, der det er forskningsmessig enighet. Hovedvekten av forskningen jeg identifiserte som mulige årsaker til digital mobbing er internasjonale, med unntak av noen få norske studier. Mange av studiene hadde ulike eksperimentelle design og manglende standardiserte tiltak for evaluering av resultatene som ble formidlet. Det var blant annet store variasjoner i bruk av metodikk og teoretisk forankring. Dette medfører at sammenligningen av studiene og resultatene ble mer komplekse.

Det bør utvikles enighet om operasjonalisering av definisjoner på fenomenet og et felles teoretisk grunnlag, for at forskningen i større grad kan bygge videre på de enkeltes funn og etterprøve konklusjonene. Kommende forskning bør, i tillegg til kvantitativ forskning, dessuten inkludere mer kvalitative design i sine studier med individuelle intervjuer av alle involverte (f.eks. offer, mobber, deltakere, foreldre, skolepersonell). Dette for å få frem flere erfaringer, opplevelser og forståelser av digital mobbing. Det er behov for mer sosial psykologisk og interaksjonistisk tilnærming som ser på gruppeprosesser og gjensidig påvirkning i interaksjonen. I forlengelse av dette bør også forskning differensiere ulike handlinger og typer atferd innenfor digital aggresjon for å gjøre ytterlige fremskritt på området. I denne sammenheng vil det være nødvendig å inkludere studier med lengre oppfølgingsperioder for å studere faktiske endringer over tid både på individ og gruppenivå. I tillegg er det nødvendig å gjennomføre mer kontrollerte studier for å identifisere årsaksfaktorer som har innflytelse på at digital mobbing oppstår og utvikle gode forebyggende tiltak.

Fremtidig forskning på feltet bør også i større utstrekning undersøke den digitale mobbingens egenart. Digital mobbing deler mange fellestrekk med tradisjonell mobbing. Den har imidlertid også klare særpreg ved at det foregår i en annen kontekst med andre kommunikasjonsformer. Ettersom digital mobbing foregår i den digitale sfære, foreligger det muligheter for raske endringer og helt andre virkemidler, både i utforming av teknologi og bruk av teknologi. Det bør derfor forskes ytterligere på teknologiens egenskaper sammen med generelle aspekter ved vår bruk av digitale medier, slik at nye sider av digital mobbing kan avdekkes kontinuerlig i takt med den raske teknologiutviklingen. Fremtidig forskning på de nevnte faktorene, kan bidra til å avgrense digital mobbing ytterligere.

Med bakgrunn i at Norge ligger på verdenstoppen når det gjelder tilgang og bruk av digitale verktøy, vil jeg også til slutt trekk frem at Norge vil ha stor nytte og gode forutsetninger for å opprettholde et solid kunnskapsgrunnlag for arbeid mot tradisjonell og digital mobbing.

Litteraturliste

- Aftab, P. 2007. «Stop Cyberbullying.» WiredKids, Inc. Retrieved.
[Http://www.stopcyberbullying.org/doc/what_is_cyberbullying_exactly.doc](http://www.stopcyberbullying.org/doc/what_is_cyberbullying_exactly.doc).
(20.04.2016).
- Almeida, A., Correia, I. and Marinho, S. 2009. «Moral disengagement, normative beliefs of peer group, and attitudes regarding roles in bullying.» *Journal of School Violence* 9: 23-36. doi:10.1080/15388220903185639.
- Anderson, C. A. and Bushmann, B. J. 2002. «Human Aggression.» *Annual Review of Psychology* 53: 27-51. doi:10.1146/annurev.psych.53.100901.135231.
- Anderson, C. A., and Carnagey, N. L. 2004. «Violent evil and the general aggression model.» In A. G. Miller (Ed.), *social psychology of good and evil* (pp. 168–192). New York, NY: Guilford Press.
- Ang, R. P. and Goh, D. H. 2010. «Cyberbullying among adolescents: The role of affective and cognitive empathy, and gender.» *Child Psychiatry and Human Development* 41: 387-397. doi:10.1007/s10578-010-0176-3.
- Ang, R. P., Tan, K. A. and Mansor, A. T. 2011. «Normative Beliefs About Aggression as a Mediator of Narcissistic Exploitativeness and Cyberbullying.» *Journal of Interpersonal Violence* 26: 2619–2634. doi:10.1177/0886260510388286.
- Ang, R. P., Huan, V. S. and Florell, D. 2014. «Understanding the relationship between proactive and reactive aggression, and cyberbullying across United States and Singapore adolescent samples.» *Journal of Interpersonal Violence* 29: 237–254. doi: 10.1177/0886260513505149.
- Arseneault, L., Bowes, L. and Shakoor, S. 2010. «Bullying victimization in youths and mentalhealth problems: «Much ado about nothing”?» *Psychological Medicine* 40:717–729. doi:10.1017/S0033291709991383.
- Aveyard, H. 2014. *Doing a literature review in health and social care: A practical guide*. 3.publications. New York: The McGraw-Hill Companies.
- Aoyama, I., Utsumi, S. and Hasegawa, M. 2012. «Cyberbullying in Japan: Cases, Government Reports, Adolescent Relational Aggression, and Parental MonitoringRoles.» In *Cyberbullying in the Global Playground: Research from International Perspectives*, red. Qing, L., Donna, C. and Smith, P. K. New Jersey: Blackwell Publishing Ltd.
- Bandura, A. 1986. *Social foundations of thought and action: a social cognitive theory*. USA: Prentice Hall.
- Bandura, A. 2001. «Social cognitive theory: An Agentic Perspective.» *Annual Review of Psychology* 52: 1-26. (04.01.2016)

- Barneombudet. 2008. Barnekonvensjonen Artikkel Barnealderen.
<http://barneombudet.no/dine-rettigheter/barnekonvensjonen/artikkel-1-2/> (10.10.17)
- Barneombudet. 2008: Fakta – Funksjonsnedsettelse.
http://www.barneombudet.no/temasider/helse/funksjonsn/fakta_funk/ (04.05.16)
- Batsche, G. M., & Knoff, H. M. 1994. «Bullies and their victims: Understanding a pervasive problem in the schools.» *School PSYCHOLOGY REVIEW* 23 (2): 165-174.
http://web.a.ebscohost.com.ezproxy.hioa.no/ehost/detail/detail?vid=1&sid=a6490572f100__4669-9227a807e3b19902%40sessionmgr4006&bdata=JnNpdGU9ZWwhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=9501303824&db=aph
- Bauman, S. 2010. «Cyberbullying in a rural intermediate school: An exploratory study.» *The Journal of Early Adolescence* 30:1-31. doi:10.1177/0272431609350927.
- Beckman, L., Hagquist, C. and Hellström, L. 2012. «Does the association with psychosomatic health problems differ between cyberbullying and traditional bullying.?» *Emotional and Behavioural Difficulties* 17:421-434.
- Beran, T and Li, Q. 2005. «Cyber-harassment: A study of a new method for an old behavior.» *Journal of Educational Computing Research* 32:265-277. <http://journals.sagepub.com.ezproxy.hioa.no/doi/pdf/10.2190/8YQM-B04H-PG4D-BLLH> (13.01.2016).
- Beran, T and Li, Q. 2007. «The Relationship between Cyberbullying and School Bullying.» *Journal of Student Wellbeing* 1:15-33.
<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.586.7345&rep=rep1&type=pdf> (11.01.2016)
- Berkowitz, L and Lepage, A. 1967. «Weapons as aggression-eliciting stimuli.» *Journal of Personality and Social Psychology*. 7: 202-207. doi:10.1037/h0025008.
- Berkowitz, L. 1993. *Aggression. Its Causes, Consequences, and Control*. USA: McGraw – Hill.
- Berne, S., Frisen, A., Schultze-Krumbholz, A., Schithauer, H., Naruskov, K., Luik, P., Katzer, C., Erentaite, R. and Zukauskienė, R. 2012. «Cyberbullying assessment instruments: A systematic review.» *Aggression and Violent Behavior* 18: 320-324.
doi:10.1016/j.avb.2012.11.022.
- Berthelsen, M., Skogstad, A., Lau, B. and Einarsen, S. 2011. «Do they stay or do they go?: A longitudinal study of intentions to leave and exclusion from working life among targets of workplace bullying.» *International Journal of Manpower* 32:178-193.
<https://doi.org/10.1108/01437721111130198>.
- Boyes, M. E., Bowes, L., Cluver, L. D. Ward, C. L. and Badcock, N. A. 2014. «Bullying victimisation, internalising symptoms, and conduct problems in South African

- children and adolescents: A longitudinal investigation.» *Journal of Abnormal Child Psychology* 42:1313-1324. doi:10.1007/s10802-014-9888-3.
- boyd, D. M. and Ellison, N. B. 2007. «Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship.» *Journal of Computer-Mediated Communication* 13:210-230. doi:10.1111/j.1083-6101.2007.00393.x.
- Calvete, E., Orue, I., Esteves, A., Villardon, L. and Padilla, P. 2010. «Cyberbullying in adolescents: Modalities and aggressors' profile.» *Computers in Human Behavior* 26(5):1128-1135. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2010.03.017>.
- Casas, J.A., DelRey, R. and Ortega-Ruiz, R. 2013. «Bullying and cyberbullying: Convergent and divergent predictor variables.» *Computers in Human Behavior* 29:580-587. doi: 10.1016/j.chb.2012.11.015.
- Cassidy, W., Jackson, M and Brown, K. N. 2009 «Out of the Mouths of Babes: Students «Voice» Their Opinions on Cyber- Bullying.» *Long Island Education Review* 8:24-30. <http://scopeonline.us/pdf/Spring2009LIEDreviewfinal.pdf#page=24>. (20.01.16).
- Chan, H. C. O. and Wong, D. S. W. 2015. «The Overlap between School Bullying Perpetration and Victimization: Assessing the Psychological, Familial, and School Factors of Chinese Adolescents in Hong Kong.» *Journal of Child and Family Studies* 24:3224-3234. doi: 10.1007/s10826-015-0125-7.
- Compton, L., Campell, M. A. and Mergler, A. 2014. «Teacher, parent and student perceptions of the motives of cyberbullies.» *Sociale Psychology of education* 17:383-400. <https://linkspringer-com.ezproxy.hioa.no/article/10.1007/s11218-014-925%204-x>. (25.01.16).
- Crick, N. R. and Dodge, K. A. 1994. *Psychological Bulletin*. Urbana:PsycARTICLES:Journal Article. Sitert i Kowalski, R. M., Giumetti, G. W., Schroeder, A. N and Lattanner, M. R. 2014. *Bullying in the digital age: A critical review and meta-analysis of cyberbullying research among youth*. Urbana: Psychological Bulletin.
- Diamanduros, T., Downs, E. & Jenkins, S. J. 2008. «The Role of School Psychologists in the Assessment, Prevention, and Intervention of Cyberbullying.» *Psychology In The Schools* 45: 693-704. doi:10.1002/pits.20335.
- Decety, J. and Jackson, P.L. 2004. «The Functional Architecture of Human Empathy.» *Behavioral and Cognitive Neuroscience Reviews* 3: 71-100. <https://doi.org/10.1177/1534582304267187>.
- Decety, J. and Lamm, C. 2006. «Human Empathy through the Lens of Social Neuroscience.» *The Scientific World Journal* 6: 1146-1163. <http://dx.doi.org/10.1100/tsw.2006.221>.

- Dehue, F, Bolman, C and Vollink, T. 2008. «Cyberbullying: youngsters' experiences and parental perception.» *CyberPsychology and Behavior* 11:217-223. doi: 10.1089/cpb.2007.0008.
- Dempsey, A. G., Sulkowski, M. L., Nichols, R. and Storch, E. A. 2009. «Difference Between Peer Victimization in Cyber and Physical Settings and Associated Psychsocial Adjustment in Early Adolescence.» *Psychology in the Schools* 46. doi:10.1002/pits.20437.
- DeWall, C. N. N., Anderson, C. A. and Bushman, B. J. 2011. «The general aggression model: Theo-retical extensions to violence.» *Psychology of Violence*, 1(3), 245–258. doi: 10.1037/a0023842.
- DeWall, C. N., Anderson, C. A and Bushman, B. J. 2012. Aggression. In H. Tennen, Suls J. & Weiner I. B, (Eds.), *Handbook of psychology* (2nd ed., Vol. 5, pp. 449–466). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Didden, D., Scholte, R. H. J., Korzilius, H., De Moor, A., Vermeulen, M., O'Reilly, M., Lang, R. and Langcioni, G. E.2009. «Cyberbullying among students with intellectual and developmental disability in special education settings.» *Developmental Neurorehabilitation* 12:146- 151. doi: 10.1080/17518420902971356.
- Dilmac, B. 2009. «Psychological Needs as a Predictor of Cyber bullying: a Preliminary Report on College Students.» *Educational Sciences: Theory and Practice* 9:1307-1325. <http://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ858926.pdf> (25.01.16).
- Dodge K. A. and Coie J. D. 1987. «Social-information-processing factors in reactive and proactive aggression in children's peer groups.» *J Pers Soc Psychol* 53:1146–1158. (29.01.2016).
- Dodge, K. A. 1991. «The structure and function of reactive and proactive aggression.» I *Childhood aggression*, red. Pepler, D. J. and Rubin, K. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Dooley, J. J., Pyzalski, J. and Cross, D. 2009. «Cyberbullying Versus Face-to-Face Bullying A Theoretical and Conceptua Review.» *Journal of Psychology* 217:182-188. doi:10.1027/00443409.217.4.182.
- Dooley, J. J., Gradinger, P., Strohmeier, D., Cross, D. and Spiel, C. 2010. «Cyber-victimisation: The association between help-seeking behaviours and self-reported emotional symptoms in Australia and Austria.» *Australian Journal of Guidance and Counseling* 20:194- 209. doi:10.1375/ajgc.20.2.194.
- Dooley, J. J., Shaw, T. and Cross, D. 2012. «The association between the mental health and behavioural problems of students and their reactions to cyber- victimization.» *European Journal of Developmental Psychology* 9:275-289. doi:10.1080/17405629.2011.648425.

- Eisenberg, N. and Fabes, R. A. 1998. *Prosocial development*. In W. Damon (Series Ed.) & N. Eisenberg (Vol. Ed.), *Handbook of child psychology: Vol. 3. Social, emotional, and personality development* (5th ed., pp. 701–778). New York: Wiley.
- Espelage, D., Green, H. and Polanin, J. 2012. «Willingness to Intervene in Bullying Episodes among Middle School Students: Individual and Peer- Group Influences.» *Journal of Early Adolescence* 32:776-801. doi:10.1177/0272431611423017.
- Enli, G. and Moe, H. 2013. «INTRODUCTION TO SPECIAL ISSUE Social media and election campaigns – key tendencies and ways forward.» *Information, Communication and Society* 1. 6:637-645. doi:10.1080/1369118X.2013.784795.
- Erdur- Baker, Ö. 2010. «Cyberbullying and its correlation to traditional bullying, gender and frequent and risky usage of internetmediated communication tools.» *New Media and Society* 12:109–125. doi: 10.1177/1461444809341260.
- Ericson, N. 2001. «Addressing the problem of juvenile bullying.» *U.S Dept. of Justice, Office of Justice Programs Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention* 27. <https://www.ncjrs.gov/pdffiles1/ojjdp/fs200127.pdf> (29.03.16)
- Eriksson, Björn., Lindberg, O., Flygare, E. and Daneback, K. 2002. *Skolan – en arena för mobbning. En forskningsöversikt och diskussion kring mobbning i skolan*. Stockholm: Skolverket.
- Fanti, K. A., Demetriou, A. G. and Hawa, V. V. 2012. «A longitudinal study of cyberbullying: Examining risk and protective factors.» *European Journal of Developmental Psychology* 9:168 - 181. <http://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/17405629.2011.643169?scroll=top&needAccess=true>. (29.04.16)
- Feinberg, T. and Robey, N. 2009. «Cyberbullying: School leaders cannot ignore cyberbullying but rather must understand its legal and psychological ramifications» *Education Digest* 74:26- 31. (30.04.16)
- Feldman, M. A. 2011. «Cyber-Bullying in High School: Associated Individual and Contextual Factors of Involvement». University of South Florida, ProQuest Dissertations Publishing. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.1007.2945&rep=rep1&type=pdf>. (29.04.16)
- Fletcher, A., Fitzgerald-Yau, B., Jones, R., Allen, E., Viner, R. M. and Bonell, C. 2014. «Brief report: Cyberbullying perpetration and its associations with socio-demographics, aggressive behaviour at school and mental health outcomes.» *Journal of Adolescence* 37:1393-1398. doi: 10.1016/j.adolescence.2014.10.005.
- Folkehelseinstitutt 2016. Fakta-om-mobbing-blant-barn-og-unge. <https://fhi.no/fp/barn-og-unge/oppvekst/fakta-om-mobbing-blant-barn-og-unge/>. (01.02.16)

- Fontaine, R. G. 2007. «Disentangling the psychology and law of instrumental and reactive subtypes of aggression.» *Psychology, Public Policy, and Law* 13:143- 165. doi:10.1037/1076-8971.13.2.143.
- Frønes, I. 2013. *Å forstå sosialisering*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Gini, G., Albiero, P., Benelli, B and Altoè, G. 2007. «Does Empathy Predict Adolescents' Bullying and Defending Behavior?» *Aggressive Behavior* 33:467- 476. doi: 10.1002/ab.20204.
- Gullone, E. and Robertson, N. 2008. «The relationship between bullying and animal abuse in adolescents The importance of witnessing animal abuse.» *Journal of Applied Developmental Psychology* 29:371- 379. <https://www.researchgate.net/publication/237067774>
- Gradinger, P., Strohmeier, D. and Spiel, C. 2009. «Traditional bullying and cyberbullying: Identification of risk groups for adjustment problems.» *Journal of Psychology* 217:205-213. doi:10.1027/00443409.217.4.205. 3409.217.4.205.
- Gradinger, P., Strohmeier, D., Schiller, E.M., Stefanek, E and Spiel, C. 2012. «Cyber-victimization and popularity in early adolescence: Stability and predictive associations.» *European Journal of Developmental Psychology* 9:228-243. doi: 10.1080/17405629.2011.643171.
- Gradinger, P., Yanagida, T., Stroheimer, D. and Spiel, C. 2015. «Prevention of Cyberbullying and Cyber Victimization: Evaluation of the ViSC Social Competence Program.» *Journal of School Violence* 14:87-110. <http://www.tandfonline.com/toc/wjvs20/14/1?nav=tocList>. (10.02.16)
- Görzig, A. 2011. «Who bullies and who is bullied online?» A study of 9- 16 year old internet users in 25 European countries. EU Kids Online: London. <http://eprints.lse.ac.uk/39601/> (12.02.16)
- Haddon, L. and Livingstone, S. 2012. «EU Kids Online-nettverket: Nasjonale perspektiver.» The London School of Economics and Political Science, London, UK. EU Kids Online. <https://core.ac.uk/download/pdf/9693416.pdf> (12.02.16)
- Hagen, Ingunn. 1998. *Medias publikum: Frå mottakar til brukar.?* Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Hamm, M. P., Newton, A. S., Chrisholm, A., Shulhan, J., Milne, A., Sundar, P., Ennis, H., Scott, S. D. and Hartling, L. 2015. «Prevalence and Effect of Cyberbullying on Children and Young People: A Scoping Review of Social Media Studies.» *JAMA Pediatrics* 169:770-777. doi: 10.1001/jamapediatrics.2015.0944.
- Hart, Chris. 1998. *Doing a Literature Review: Releasing the Social Science Research*. London: SAGE Publications Ltd.

- Hart, Chris. 2005. *Doing Your Masters Dissertation*. London: SAGE Publications Ltd.
- Hawker, D. S. J and Boulton, M. J. 2000. «Twenty Years' Research on Peer Victimization and Psychosocial Maladjustment: A Meta-analytic Review of Cross-sectional Studies.» *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 41:441- 455. doi: 10.1111/1469-7610.00629.
- Hinduja, S. and Patchin, J. W. 2007. «Offline Consequences of Online Victimization: School Violence and Delinquency.» *Journal of School Violence* 6:89-112. doi:10.1300/J202v06n03_06.
- Hinduja, S. and Patchin, J. W. 2008. «Cyberbullying: An Exploratory Analysis of Factors Related to Offending and Victimization.» *Deviant Behavior* 29:129- 156. doi:10.1080/01639620701457816.
- Hinduja, S and Patchin, J. W. 2009. *Bullying beyond the schoolyard: preventing and responding to cyberbullying*. Thousand Oaks: Sage Publications (Corwin Press).
- Hinduja, S and Patchin, J. W. 2010. «Bullying, Cyberbullying, and Suicide». *Archives of Suicide Research*, 14:206-221. doi: 10.1080/13811118.2010.494133.
- Hinduja, S and Patchin, J. W. 2012a. *School Climate 2.0: Preventing cyberbullying and sexting one classroom at a time*. Florida: SAGE Knowledge.
- Hinduja, S and Patchin, J. W. 2012b. «Cyberbullying: Neither an epidemic nor a rarity.» *European Journal of Developmental Psychology* 9:539-543. doi: 10.1080/17405629.2012.706448.
- Hogan, R. 1969. «Development of an empathy scale.» *Journal of Consulting and Clinical Psychology* 33:307-316. <http://psycnet.apa.org.ezproxy.hioa.no/fulltext/1969-12966-001.pdf>. (06.04.2016)
- Holladay, J. 2011. «Cyberbullying: The stakes have never been higher for students or schools». *Education Digest* 76:49. <http://web.a.ebscohost.com.ezproxy.hioa.no/ehost/detail/detailvid=0&sid=c9f65df5503f-4c8b-8d7f-d616f3a2fce3%40sessionmgr4008&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtG12ZQ%3d%3d#AN=56680340&db=aph> (24.03.2016)
- Hunt, C., Peters, L and Rapee, R.M. 2012. «Development of a Measure of the Experience of Being Bullied in Youth.» *Psychological Assessment*, 24:156-165. doi:10.1037/a0025178.
- Hymel, S., Rocke-Henderson, N and Bonanno, R.A. 2005. Moral disengagement: A framework for understanding bullying among adolescents. Article Januar 2005. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download> doi:10.1.1.555.2526&rep=rep1&type=pdf. (27.03.2016)

- Håkansson, J and Montgomery, H. 2003. «Empathy as an Interpersonal Phenomenon.» Sage Journals 20:267- 284.
<http://journals.sagepub.com.ezproxy.hioa.no/doi/pdf/10.1177/0265407503020003001>(22.04.2016)
- Idsøe, T., Dyregrov, A and Idsøe, E. M. 2012. «Bullying and PTSD Symptoms: A Nationally Representative Study of Norwegian Adolescents.» *Journal of Abnormal Child Psychology* 40: 901–911. doi: 10.1007/s10802-012-9620-0.
- Illeris, K., Katznelson, N., Simonsen, B and L, Ulriksen. 2002. *Ungdom, identitet og utdannelse*. Fredriksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Iyer, A and Leach, C. W. 2008. Emotion in intergroup relations. *European Review of Social Psychology*. Sitert i Jones, S.E., Manstead, A.S.R and Livingstone, A.L. 2011. Ganging up or sticking together? Group processes and children's responses to text-message bullying. *British Journal of Psychology*. doi:10.1348/000712610X502826.
- Jesson, J., Matheson, L and Lacey, F. M. 2011. *Doingng Your Literature Review: Traditional and Systematic Techniques*. London: SAGE publications.
- Joahannessen, A., Tufte, P.A og Christoffersen. 2010. *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. 4. utgave. Oslo: Abstrakt forlag.
- Joinson, A. N. 1998. «Causes and implications of disinhibited behavior on the Net.» In 1. Gackenbach (Ed.), *Psychology of the Internet* (pp. 43-60). New York: Academic Press.
- Jolliffe, D and Farrington, D. P. 2004. «Empathy and offending: A systematic review and meta- analysis.» *Aggression and Violent Behavior* 9:441- 476.
doi:10.1016/j.avb.2003.03.001.
- Jolliffe, D and Farrington, D. P. 2006. «Examining the Relationship Between Low Empathy and Bullying.» *AGGRESSIVE BEHAVIOR* 32: 540–550. doi: 10.1002/ab.20154.
- Jones, S.E., Manstead, A.S.R and Livingstone, A.G. 2011. «Ganging up or sticking together? Group processes and children's responses to text-message bullying.» *British Journal of Psychology*. doi:10.1348/000712610X502826.
- Jones, L., Bellis, M.A., Wood, S., Hughes, K., Mccoy, E., Eckley, L., Bates, G., Mikton, C., Shakespeare, T and Officer, A. 2012. «Prevalence and risk of violence against children with disabilities: a systematic review and meta- analysis of observational studies». *The Lancet*, 380:899- 907.
<http://www.sciencedirect.com.ezproxy.hioa.no/science/article/pii/S014067361260692>
8. (12.05.2016)
- Juvonen, J and Gross, E. F. 2008. Extending the school grounds? Bullying experiences in cyberspace. *Journal of School Health*, 78:496–505. doi:10.1111/j.1746-1561.2008.00335.x.

- Katzer, C., Fetchenhauer, D. and Belschak, F. 2009. «Cyberbullying: Who are the victims? A comparison of victimization in Internet chatrooms and victimization in school.» *Journal of Media Psychology* 21:25–36. doi:10.1027/1864-1105.21.1.25.
- Kim, S. T. and Weaver, D. 2002. «Communication research about the internet: A thematic meta-analysis.» *New Media Society* 4:518- 538.
<http://journals.sagepub.com.ezproxy.hioa.no/doi/pdf/10.1177/146144402321466796>.
 (21.05.2016)
- Klomek, A.B., Sourander, A. and Elonheimo, H. 2015. «Bullying by peers in childhood and effects on psychopathology, suicidality, and criminality in adulthood.» *The Lancet Psychiatry* 2:930-941. doi:10.1016/S2215-0366(15)00223-0.
- Kowalski, R.M. and Limber, S.P. 2007. «Electronic Bullying Among Middle School Students.» *Journal of Adolescent Health* 41:22- 30. doi: 10.1016/j.jadohealth.2007.08.017.
- Kowalski, R. M. 2008. «Recognizing and treatment victim and aggressor.» *Psychiatric Times*.
https://scholar.google.no/scholar?hl=no&as_sdt=0%2C5&q=Kowalski+2008+cyberbullying&btnG. (04.04.17).
- Kowalski, R. M, Limber, S.P and Agatston, P.W. 2012. *Cyberbullying. Bullying in the digital age*. Second edition. USA: John Wiley & Sons, Incorporated.
- Kowalski, R. M., Morgan, C. A., and Limber, S.E. 2012. «Traditional bullying as a potential warning sign of cyberbullying.» *School Psychology Internationale* 33: 505-519. doi: 10.1177/0143034312445244.
- Kowalski, R M., Giumetti, G W., Schroeder, A N and Reese, H. 2012. «Cyber Bullying among college students: Evidence from multiple domains of college life.» *Misbehavior Online in Higher Education, red Wankel, L. A. and Wankel, C.* USA: Emerald Group Publishing Limited.
- Kowalski, R.M and Limber, S.P. 2013. «Psychological, Physical, and Academic Correlates of Cyberbullying and Traditional Bullying». *Journal of Adolescent Health* 53:13-20.
<http://www.sciencedirect.com.ezproxy.hioa.no/science/article/pii/S1054139X12004132>. (29.05.2016)
- Kowalski, R. M., Giumetti, G. W., Schroeder, A. N and Lattanner, M. R. 2014. «Bullying in the digital age: A critical review and meta-analysis of cyberbullying research among youth». *Psychological Bulletin* 140:1073–1137. doi: 10.1037/a0035618.
- Larsen, M. C. 2010. «Unge og online sociale netværk. - En nexsusanalytisk undersøgelse af medierende handlinger og offentlige diskurser.» Aalborg: Aalborg universitet.
- Lazuras, L., Barkoukis, V., Ourda, D and Tsorbatzoudis, H. 2013. «A process model of cyberbullying in adolescence.» *Computers in Human Behavior. Volume 29, Issue 3*:881-887. doi: 10.1016/j.chb.2012.12.015.

- Law, D.M., Shapka, J.D., Domene, J.F and Gagne, M.H. 2012. «Are Cyberbullies really bullies? An investigation of reactive and proactive online aggression». *Computer in Human Behavior* 28:664-672. doi: 10.1016/j.chb.2011.11.013.
- Lester, L., Shaw, D., and Cross, T. 2012. «Problem behaviours, traditional bullying and cyberbullying among adolescents: longitudinal analyses». *Emotional and Behavioural Difficulties* 17 (3-4): 435-447.
- Li Q 2005. «Gender and CMC: A review on conflict and harassment.» *Australasian Journal of Educational Technology* 21:382–406. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi:10.1.1.517.9314&rep=rep1&type=pdf>. (05.06.2016)
- Li, Q. 2006. «Cyberbullying in schools: A research of gender differences.» *School Psychology International* 27 (2): 157-170. doi:10.1177/0143034306064547.
- Li, Q. 2007a. «New bottle but old wine: A research of cyberbullying in schools.» *Computers in Human Behavior* 23:1777-1791. doi: 10.1016/j.chb.2005.10.005.
- Li, Q., 2007 b. «Bullying in the New Playground: Research into Cyberbullying and Cyber Victimization.» *Australasian Journal of Educational Technology* 23:435- 454. <https://ajet.org.au/index.php/AJET/article/viewFile/1245/617>. (Nedlastet 03.06.2016).
- Lievrouw, Leah A. 2006. *New media design and development: Diffusion of innovation vs. social shaping of technology*. I *The handbook of new media*, red Lievrouw, L. A., Livingstone, S M., Lievrouw, Leah A., Livingstone, Sonia M., Dawsonera. London: Sage Publicatoins Ltd.
- Limber, S. P and Nation, M. M. 1998. «Bullying among children and youth.» *Juvenile Justice Bulletin*. <http://www.myparentime.com/articles/article149f.shtml>. (26.06.2016)
- Limber, S. P. 2002. «Addressing youth bullying behaviors.» I *Educational Forum on Adolescent Health: Youth Bullying*, red Gross, R. L. Chicago: American Medical Association.
- Livingstone, S., Haddon, L., Görzig, A and Ólafsson, K. 2011. «Risks and Safety on the Internet: The Perspective of European Children.» *Full Findings*. LSE, London: EU Kids Online. Available at: <http://eprints.lse.ac.uk/33731>.
- Låftmann, SB., Modin, B and Østberg, V. 2013. «Cyberbullying and subjective health: A large- scale study of students in Stockholm, Sweden.» *Children and Youth Services Review*. *Volume* 35, *ISSUE* 1, January 2013, Page 112-119. doi: 10.1016/j.childyouth.2012.10.020.
- Nærbøe J. 2011. «I 8.klasse er du villig til å gå over lik: unge jenters beskrivelse av aggresjon, trakassering og mobbing på internett.» *Tidsskrift for psykisk helsearbeid* 8:15-23.

- McLaughlin, C, Vitak, J. 2012. Norm evolution and violation on Facebook. *New Media & Society* 14(2): 299–315. Google Scholar, Link. Referert i Staksrud 2013.
- Mareés, N and Petermann, F. 2012. «Cyberbullying: An increasing challenge for schools.» *School Psychology International* 33:467-476. doi: 10.1177/0143034312445241.
- Medietilsynet. 2010. «Barn og digitale medier: Fakta om barn og unges bruk og opplevelse av digitale medier.» Fredrikstad: Medietilsynet.
- Medietilsynet 2016. «Barn og medier.» <https://www.medietilsynet.no/om/aktuelt-2016/barn-og-medier-2016> (01.06.2016)
- Mehrabian and Epstein. 1972. «A measure of emotional empathy.» *Journal of Personality* 40: 525- 543. doi: 10.1111/j.1467-6494.1972.tb00078.x.
- Menesini, E., Calussi, P and Nocentini, A. 2012. «Cyberbullying and Traditional Bullying.» *In Cyberbullying in the Global Playground: Research from International Perspectives*, red Q. Li, Donna Cross and Peter K. Smith. USA: John Wiley and Sons Ltd.
- Miller, P. A., and Eisenberg, N. 1988. The relation of empathy to aggressiv and externalizing/antisocial behavior. *Psychological Bulletin*, 103(3), 324-344. doi:10.1037/0033-2909.103.3.324.
- Mishna, F., Saini, M and Solomon, S. 2009. «Ongoing and online: Children and youth's perceptions of cyber bullying.» *Children and Youth Services Review* 31:1222–1228. doi: 10.1016/j.chilyouth.2009.05.004.
- Mishna, F., Khoury- Kassabri, M., Gadalla, T., and Daciuk, J. 2012. «Risk factors for involvement in cyber bullying; victims, bullies and bully-victims.» *Children and Youth Services Review* 34 (1), 63-70.
- Monks C. P, Robinson S and Worlidge, P. 2012. «The emergence of cyberbullying: A survey of primary school pupils' perceptions and experiences.» *Sage Journals* 33:477-491. doi:10.1177/0143034312445242.
- Murphy, J. M and Gilligan, C. 1980. «Moral development in late adolescence and adulthood: A critique and reconstruction of Kohlberg's theory.» *Human Development* 23:77-104. doi:10.1159/000272541.
- O'moore, M. 2010. *Understanding school bullying. a guide for parents and teachers*. Dublin: veritas.
- Olweus, D. 1978. *Aggression in the Schools: Bullies and Whipping Boys*. Washington, DC: Hemisphere.
- Olweus, D. 1992. *Mobbing i skolen, hva vet vi og hva kan vi gjøre*. Oslo: Gyldendal akademisk.

- Olweus, D. 1993. *Bullying at school: What we know and what we can do*. Oxford: Blackwell Publ.
- Olweus, D and Solberg, C. 1997. *Mobbing blant barn og unge*. Oslo: Pedagogisk forum.
- Olweus, Dan 2002. *Mobbing i skolen: Nye data om omfang og forandringer over tid. Olweus-gruppen, Hemil-senteret*. Universitetet i Bergen.
- Olweus, D. 2012. «Cyberbullying: An overrated phenomenon?» *European Journal of Developmental Psychology* 9:520-538. doi: 10.1080/17405629.2012.682358.
- Olweus D. 2013. «School bullying: development and some important challenges.» *Annu Rev Clin Psychol* 9:751–780. doi: 10.1146/annurev-clinpsy-050212- 185516.
- Parris, L., Varjas, K., Meyers, J and Cutts, H. 2012. «High School Students' Perceptions of Coping With Cyberbullying». *Youth and Society* 44:284 –306. doi: 10.1177/0044118X11398881.
- Patchin, J and Hinduja, S. 2006. «Bullies move beyond the schoolyard: A preliminary look at cyberbullying.» *Youth Violence and Juvenile Justice* 4:148-169. doi: 10.1177/1541204006286288.
- Patchin, J. W and Hinduja, S. 2010. «Cyberbullying and self-esteem.» *Journal of Schools Health* 80:614–621. doi:10.1111/j.1746-1561.2010.00548.x.
- Patchin, J and Hinduja, S. 2012 (Eds.) «Cyberbullying prevention and response: Expert perspectives.» New York, NY: Routledge. <http://psycnet.apa.org/record/2012-02120-002> (04.05.2017)
- Pelfrey, W. V and Weber, N. L. 2012. Keyboard gangsters: Analysis of incidence and correlates of cyberbullying in a large urban student population. *Deviant Behavior* 34:68-84. doi: 10.1080/01639625.2012.707541.
- Perren, S., Dooley, J., Shaw, T and Cross, D. 2010. «Bullying in school and cyberspace: Associations with depressive symptoms in Swiss and Australian adolescents.» *Children and Adolescents Psychiatric Mental Health* 4: 28. doi: 10.1186/1753-2000-4-28.
- Perren, S., Gutzwiller-Helfenfinger, E. 2012. «Cyberbullying and traditional bullying in adolescence: Differential roles of moral disengagement, moral emotions, and moral values.» *European Journal of Developmental Psychology* 9: (2) 195-209. doi: 10.1080/17405629.2011.643168.
- Pornari, C.D and Wood, J. 2010. «Peer and Cyber Aggression in Secondary School Students: The Role of Moral Disengagement, Hostile Attribution Bias, and Outcome Expectancies.» *AGGRESSIVE BEHAVIOR*, 36: 81-94. doi:10.1002/ab.20336.

- Raine, A., Dodge, K., Loeber, R., Gatzke-Kopp, L., Lynam, D., Reynolds, C., Stouthamar-Loeber, M and Liu, J. 2006. «The Reactive–Proactive Aggression Questionnaire: Differential Correlates of Reactive and Proactive Aggression in Adolescent Boys.» *Aggress Behav* 32: 159–171. doi:10.1002/ab.20115.
- Rafferty, R and Vander Ven, T. 2014. «I Hate Everything About You: A Qualitative Examination of Cyberbullying and On-Line Aggression in a College Sample.» doi: 10.1080/01639625.2013.849171.
- Raskauskas, J. and Stoltz, A. D 2007. «Involvement in Traditional and Electronic Bullying among Adolescents.» *Developmental Psychology* 43 564-575. <http://psycnet.apa.org/buy/2007-06280-003>. (15.01.16).
- Renati, R., Berrone, C. and Zanetti, M. A. 2012. «Morally Disengaged and Unempathic: Do Cyberbullies Fit These Definitions? An Exploratory Study.» *CYBERPSYCHOLOGY, BEHAVIOR, AND SOCIAL NETWORKING Volume 15, number 8*. doi:10.1089/cyber.2012.0046.
- Rodkin, P.C., Farmer, T.W., Pearl, R., Acker, R.V. 2000. «Heterogeneity of popular boys: Antisocial and prosocial configurations.» *Developmental Psychology* 36 14-24. doi: 10.1037/0012-1649.36.1.14.
- Rodkin, P.C and Berger, C. 2008. «Who bullies whom? Social status asymmetries by victim gender.» *International Journal of Behavioral Development* 32 473–485. doi:10.1177/0165025408093667.
- Roland, E. 1983. *Strategi mot mobbing*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Roland, E and Munthe, E. 1989.«Bullying. An international perspective.» *London: David Fulton Publishers*.
- Roland, E. 2007. *Mobbingens psykologi*. Oslo: Universitetsforlag.
- Roland, E. 2014. *Mobbingens psykologi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Roland, E and Idsøe, T. 2001. «Aggression and bullying». Center for Behavioural Research, Stavanger University College, Stavanger Norway. *AGGRESSIVE BEHAVIOR Volume 27*, page 446-462.
- Rose, Monda-Amaya, Espelage, D. 2010. «Bullying Perpetration and Victimization in Special Education: A Review of the Literature.» doi:10.1177/0741932510361247.
- Sahin, M. 2012. The relationship between the cyberbullying/ cybervictimization and loneliness among adolescents. *Children and Youth Services Review* 34 834– 837. doi: 10.1016/j.childyouth.2012.01.010.

- Salmivalli, C., Lagerspetz, K., Björkqvist, K., Österman, K., & Kaukiainen, A. 1996. Bullying as a group process: Participant roles and their relations to social status within the Group. *Aggressive Behavior* 22 1-15. Referert i Ang, Huan og Florell 2014.
- Salmivalli, C., & Poskiparta, E. 2012. «Making bullying prevention a priority in Finnish schools: The KiVa antibullying program.» *New Directions for Youth Development* 2012 41-53. doi: 10.1002/yd.20006.
- Samnøen, Ø. 2014. *Mobbing på digitale arenaer*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Scheithauer, H., Hayer, T., Peterman, E and Jugert, G. 2006. «Physical, verbal, and relational forms of bullying among German students: age trends, gender differences, and correlates.» *Aggressive Behavior* 32 261–275. doi: 10.1002/ab.20128.
- Schneider, S. K., O'Donnell, L., Stueve, A and Coulter, R. W. S. 2012. «Cyberbullying, school bullying, and psychological distress: a regional census of high school students.» doi: 10.2105/AJPH.2011.300308.
- Schultze-Krumbholz, A and Scheithauer, H. 2009, August. «Measuring cyberbullying and cybervictimisation by using behavioral categories - The Berlin Cyberbullying Cybervictimisation Questionnaire (BcyQ).» https://www.researchgate.net/publication/256092797_Measuring_Cyberbullying_and_Cybervictimisation_by_Using_Behavioral_Categories_-_The_Berlin_Cyberbullying_Cybervictimisation_Questionnaire_BCyQ. (Nedlastet 04.04.2017).
- Seaman, P., Turner, K., Hill, M., Stafford, A and Walker, M. 2006. Parenting and children's resilience in disadvantaged communities. *JRF*. Sitert i Jones, S.E., Manstead, A.S.R.,
- Sentenac, M., Arnaud, C., Gavin, A., Molcho, M., Gabhainn, S.N and Godeau, E. 2011. «Peer Victimization Among School-aged Children With Chronic Conditions». *Epidemiologic Reviews* 34 120-128.
- Shapka, J.D & Law, D.M. 2013. «Does One Size Fit All? Ethnic Differences in Parenting Behaviors and Motivations for Adolescent Engagement in Cyberbullying». *Journal of Youth and Adolescence*. doi 10.1007/s10964-013- 9928-2.
- Singer J. L and Singer, D. G. 1998. «Barney & Friends as entertainment and education. I Research paradigms, television, and social behavior, red. J. K Asamen and G, Berry, G. California: Thousand Oaks, CA: Sage.
- Shirky, C. 2008. *Here comes everybody. How change happens when people come together*. London/New York: Penguin Books.
- Slonje, R. and Smith, P. K. 2008. «Cyberbullying: Another Main Type of Bullying?» *Scandinavian Journal of Psychology* 49 147-154. doi: 10.1111/j.1467-9450.2007.00611.x.

- Slonje, R., Smith, P.K and Frisé, A. 2012. «Processes of cyberbullying, and feelings of remorse by bullies: A pilot study». *European Journal of Developmental Psychology* 9 244–259. doi:10.1080/17405629.2011.643670.
- Sourander, A., Brunstein Klomek, A., Ikonen, M., Lindros, J., Luntamo, T., Koskelainen, M., Ristkari, T., & Helenius, H. 2010. «Psychosocial Risk Factors Associated With Cyberbullying Among Adolescents A Population-Based Study.» *Arch Gen Psychiatry* 67 (7): 720-728. doi:10.1001/archgenpsychiatry.2010.79.
- Staksrud, E. 2013. *Digital mobbing: Hvem Hvor, Hvordan, Hvorfor – og hva kan voksne gjøre?* Oslo: Kommuneforlaget.
- Staksrud, E. 2014. «Kan voksne skape vennskap på nett?» <http://docplayer.me/54245-Kan-voksne-skape-vennskap-pa-nett.html> (24.04.17)
- Steffgen, G., König, A., Pfetsch, J and Melzer, A. 2010. «Are Cyberbullies Less Empathic? Adolescents' Cyberbullying Behavior and Empathic Responsiveness» *Cyberpsychology, Behavior, And Social Networking* 14 643-648. doi: 10.1089/cyber.2010.0445.
- Smith, P., Mandavi, J., Carvalho, M and Tippett, N. 2005. «An investigation into cyberbullying, its forms, awareness and impact, and the relationship between age and gender in cyberbullying: a report to the Anti-Bullying Alliance.» University of London, Goldsmiths College, Unit for School and Family Studies. www.anti-bullyingalliance.org.uk/downloads/pdf/cyberbullyingreportfinal230106000.pdf (Nedlastet 21.05.2017).
- Smith, P. K., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S and Tippett, N. 2008. «Cyberbullying: Its nature and impact in secondary school pupils.» *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 49 376–385. doi:10.1111/j.1469- 7610.2007.01846.x.
- Smith, P. K., 2012. «Cyberbullying: Challenges and opportunities for a research program – A response to Olweus (2012).» *European Journal of Developmental Psychology* 9 553-558. doi:10.1080/17405629.2012.689821.
- Snakenborg, J., Van Acker, R and Gable, R.A. 2011. «Cyberbullying: Prevention and Intervention to Protect Our Children and Youth.» *Preventing School Failure* 55 88–95. doi:10.1080/1045988X.2011.539454.
- Suler, J. 2004. «The Online Disinhibition Effect.» *CYBERPSYCHOLOGY & BEHAVIOR* 7 321-326. doi:10.1089/1094931041291295.
- Swearer, S. M and Cary, P. T. 2003. «Perceptions and attitudes toward bullying in middle school youth: A developmental examination across the bully/victim continuum.» *Journal of Applied School Psychology*. doi:10.1300/J008v19n02_05.
- Tajfel, H and Turner, J. C. 1979. «An integrative theory of intergroup conflict.» Taylor & Francis Psychology Press. Sitert i Jones, S.E., Manstead, A.S.R., Livingstone, A.L.

2011. Ganging up or sticking together? Group processes and children's responses to text-message bullying. *British Journal of Psychology*.
- Tattum, D. P. 1989. «Violence and aggression in schools.» In Stroke-on-Trent, red. D. P. Tattum & D. A. Lane (Eds.), *Bullying in schools*, Great Britain: Trentham. doi: 10.1080/13811118.2010.494133.
- Tokunaga, R. 2010. «Following you home from school: A critical review and synthesis of research on cyberbullying victimisation.» *Computers in Human Behaviour* 26 277-287. doi:10.1016/j.chb.2009.11.014.
- Turkle, S. 2011. *Alone together: Why We expect more from Technology and less from each other*. Basic Books. New York
- Twemlow, S. W., Fonagy, P and Sacco, F. C. 2005. «A developmental approach to mentalizing communities: II.» *The Peaceful Schools experiment*. doi:10.1521/bumc.2005.69.4.282.
- Ulvund, S. 2014. *Forstå tenåringen din*. Oslo: Cappelen Damm AS.
- Van Zomeren, M., Spears, R., Fischer, A and Leach, C. W. 2004. Put your money where your mouth is! Explaining collective action tendencies through group- based anger and group efficacy. *Journal of Personality and Social Psychology*. Sitert i Jones, S.E., Manstead, A.S.R., Livingstone, A.L. 2011. Ganging up or sticking together? Group processes and children's responses to text-message bullying. *British Journal of Psychology*.
- Van Zomeren, M., Postmes, T and Spears, R. 2008. Toward an integrative social identity model of collective action: A quantitative research synthesis of three socio-psychological perspectives. *Psychological Bulletin*. Sitert i Jones, S.E., Manstead, A.S.R., Livingstone, A.L. 2011. Ganging up or sticking together? Group processes and children's responses to text-message bullying. *British Journal of Psychology*.
- Vandebosch, H and Cleemput, V. C. 2008. «Defining Cyberbullying: A Qualitative Research into the Perceptions of Youngsters» *CYBER PSYCHOLOGY & BEHAVIOR* 11. doi: 10.1089/cpb.2007.0042.
- Vannucci, M., Nocentini, A., Mazzoni, G and Menesini, E. 2012. Cyberbullying, consequences, risk and protective factors. Recalling unrepresented hostile words: False memories predictors of traditional and cyberbullying. *European Journal of Developmental Psychology* (pp. 182-194). doi.org/10.1080/17405629.2011.646459
- Varjas, K., Tally, T., Meyers, J., Parris, L and Cutts, H. 2010. «High School Students' Perceptions of Motivations of Cyberbullying: And Exploratory study.» *Western Journal of Emergency Medicine* 11: 269.

- Vitaro, F and Brendgen M. 2005. Proactive and reactive aggression: A developmental perspective. In Tremblay R. E., Hartup W. W., Archer J. (Eds.), *Developmental origins of aggression* (pp. 178-201). New York, NY: Guilford.
- Vazsonyi, A. T., Machackova, H., Seveikova, A., Smahel, D and Cerna, A. 2012. «Cyberbullying in context: Direct and indirect effects by low self-control across 25 European countries». *European Journal of Developmental Psychology* 9 210-227. doi: 10.1080/17405629.2011.644919.
- Wade, A., and Beran, T. 2011. «Cyberbullying: The New Era of Bullying.» *Canadian Journal of School Psychology* 26 (1): 44–61. doi: 10.1177/0829573510396318.
- Walrave, M and Heirman, W. 2011. «Cyberbullying: Predicting victimization and perpetration.» *CHILDREN and SOCIETY* 25 59–72. doi: 10.1111/j.1099-0860.2009.00260.x.
- Wang, J., Iannotti, R. J and Nansel, T.R. 2009. «School Bullying Among US Adolescents: Physical, Verbal, Relational and Cyber». *J Adolesc Health* 45(4): 368- 375. doi:10.1016/j.jadohealth.2009.03.021
- Wang, J., Nansel, T. R and Iannotti, R. J. 2011. «Cyber and traditional bullying: Differential association with depression.» *Journal of Adolescent Health* 48:415–417. doi:10.1016/j.jadohealth.2010.07.012.
- Wendelborg, C. 2012. «Mobbing, diskriminering og uro i klasserommet. Analyse av Elevundersøkelsen 2012.» Rapport 2012, NTNU Samfunnsforskning.
- Wendelborg, C. 2017. «Mobbing, diskriminering og uro i klasserommet. Analyse av Elevundersøkelsen 2016.» Rapport 2017, NTNU Samfunnsforskning.
- Wessel- Aas, Jon. 2015. *Jus og sosiale medier. 2.utgave.* Oslo: Kommuneforlaget.
- Willard, N. 2005. «CYBERBULLYING AND CYBERTHREATS: Responding to the Challenge of Online Social Aggression, Threats, and Distress.» USA: Research Press Publishers.
- Willard, N. 2006: «Cyberbullying and Cyberthreats Effectively Managing Internet Use Risks in Schools.» http://www.cforks.org/Downloads/cyber_bullying.pdf. (Nedlastet 10.04.2017).
- Williams, K.R and Guerra, N G. 2007. «Prevalence and Predictors of Internet Bullying». *Journal of Adolescent Health* 41 14-21. doi: 10.1016/j.jadohealth.2007.08.018.
- Wingate, V. S., Minney, J. A and Guadagno, R. E. 2012. «Sticks and stones may break your bones, but words will always hurt you: A review of cyberbullying.» *Social Influence*. doi:10.1080/15534510.2012.730491.

- Ybarra, M. L. 2004. «Linkages between depressive symptomatology and Internet harassment among young regular internet users.» *CyberPsychology & Behavior* 7 247–257.
- Ybarra, M. L and Mitchell, K. J. 2004a. «Youth engaging in online harassment: Associations with caregiver–child relationships, Internet use, and personal characteristics.» *Journal of Adolescence* 27 319–336. doi:10.1016/j.adolescence.2004.03.007.
- Ybarra, M. L and Mitchell, K. J. 2004b. «Online aggressor/targets, aggressors, and targets: A comparison of associated youth characteristics.» *Journal of Child Psychology and Psychiatry* 45 1308–1316. doi:10.1111/j.1469- 7610.2004.00328.x.
- Ybarra, M. L., Diener-West, M and Leaf, P. J. 2007. «Examining the overlap in Internet harassment and school bullying: Implications for school intervention.» *Journal of Adolescent Health* 41 42–50. doi:10.1016/j.jadohealth.2007.09.004.
- Ybarra, M. L and Mitchell, K. J. 2007. Prevalence and frequency of internet harassment instigation: implications for adolescence health. *Journal of Adolescent Health* 41(2): 189- 195.
- Zimmer, L. 2006. «Qualitative meta-synthesis: A question dialoguing with texts.» *Journal of Advanced Nursing*. 53 311–318. doi:10.1111/j.1365- 2648.2006.03721.x.
- Østbye, H., Helland, K., Knapskog, K. og Larsen, L. O. 2002. *Metodebok for mediefaget*. Bergen: Fagbokforlaget.

Vedlegg I: Tabelloversikt for inkluderte studier i syntese kapitlene

REFERANSE	TITTEL	METODE	N	ALDER	LAND	FORMÅL
Suler, J (2004)	The Online Disinhibition Effect.	Litteraturgjennomgang Kvantitativ- innholdsanalyse			USA	Undersøke og vise til hva folk sier og gjør på nettet som de vanligvis ikke ville sagt og gjort ansikt til ansikt.
Ybarra, M. L (2004)	Linkages between Depressive Symptomatology and Internet Harassment among Young Regular Internet User	Kvantitativ studie Tverrsnittslig nasjonalt representativ telefonundersøkelse	1501	10-17 år	USA	Undersøke tverrsnittsforskningen mellom depressive symptomer og internettsjikanering og underliggende faktorer som kan bidra til å forklare den observerte foreningen.
Ybarra, M. L., & Mitchell, K. J (2004a)	Youth engaging in online harassment: Associations with caregiver-child relationships, Internet use, and personal characteristics.	Kvantitativ studie Tverrsnittslig nasjonalt representativ telefonundersøkelse	1501	10-17 år	USA	Undersøke psykososiale karakterstikker for ungdom som er engasjert i internettsjikanering.
Ybarra, M. L & Mitchell, K. J (2004b)	Online aggressor/targets, aggressors and targets: A comparison of associated youth characteristics.	Kvantitativ studie Tverrsnittslig nasjonalt representativ telefonundersøkelse	1501	10-17 år	USA	Undersøke ungdommens erfaringer fra internettkriminalisering og tilhørende ungdom, spesielt ved internasjonal trakassering.

Li, Q (2005)	Gender and CMC: A review on conflict and harassment.	Litteraturgjennomgang Kvantitativ - innholdsanalyse			Canada	Oppsummere forskning om kjønn, kommunikasjon med fokus på konflikt og trakassering.
Willard, N (2005)	Cyberbullying and cyberthreats: responding to the challenge of online social aggression, threats, and distress.	Litteraturgjennomgang Kvantitativ - innholdsanalyse				Styrke ungdom som blir utsatt for digital mobbing, slik at de kan reagere effektivt på disse aktivitetene uten å bli utsatt eller vurdere seg selv som ofre.
Jolliffe, D., & Farrington, D. P (2006)	Examining the Relationship Between Low Empathy and Bullying.	Kvantitativ metode Anonyme selvrapporterte spørreskjemaer	720	15 år	Hertfordshire, England	Måle affektiv og kognitiv empati hos ungdommer.
Li, Q (2006)	Cyberbullying in schools: A research of gender differences.	Kvantitativ metode Spørreundersøkelse med et kausal komparativt design	264	11-14år	Canada	Sammenligne resultater mellom gutter og jenter i forhold til utfordringer ved digital mobbing.
Lievrouw, L. A (2006)	New media design and development: Diffusion of innovation vs. Social shaping of technology.	Litteraturgjennomgang Kvantitativ - innholdsanalyse			England	Gjennomgå og sammenligne to store forskningsgrupper om teknologi og samfunn, karakterisere utvikling og bruk av ny medieteknologi.

Patchin, J. W., & Hinduja, S (2006)	Bullies Move Beyond The Schoolyard. A Preliminary Look at Cyberbullying.	Kvantitativ metode Internettbasert undersøkelse spørreskjema	384	9 - 17 år	USA, Canada, England og Australia.	Belyse temaet nettmobbing og gi en tilbakemelding som fremtidig empirisk forskning kan gjennomføre.
Raine, A., Dodge, K., Loeber, R., Gatzke-Kopp, L., Lynam, D., Reynolds, C., Stouthamar-Loeber, M., & Liu, J. (2006)	The Reactive-Proactive Aggression Questionnaire: Differential Correlates of Reactive and Proactive Aggression in Adolescent Boys.	Kvantitativ metode Spørreskjema	503	7 - 16 år		Undersøke utviklingen av en selvrangeringsskala av proaktiv-reaktiv aggresjon hos ungdom og differensielle korrelater av disse to aggresjonsformene.
Aftab, P. (2007)	What methods work for different types of cyberbullying?	Utformet som en forebyggende ressurs, og gir informasjon og oversikt om digital mobbing				Gi en rask guide som svarer på hendelser med digital mobbing og hvilke metoder som fungerer for ulike typer digital mobbing.
Beran, T & Li, Q (2007)	The Relationship between Cyberbullying and School Bullying.	Kvantitativ metode Spørreskjema	Totalt: 432 193 jenter 239 gutter	12 - 15 år	Canada	Fastslå forholdet mellom skole mobbing og digital mobbing.
Gini, G., Albiero, P., Benelli, B., & Altoè, G (2007)	Does Empathy Predict Adolescents' Bullying and Defending Behavior?	Kvantitativ metode Spørreskjema	318	12 - 14 år	Italia	Teste en modell som beskrev de ulike relasjonene mellom empatisk respons, deltakelse i mobbing og forsvarlig atferd.
Hinduja, S & Patchin, J. W (2007)	Offline Consequences of Online Victimization: School Violence and Delinquency.	Kvantitativ metode En nettbasert undersøkelse - metodikk	1388	Under 18 år Gjennomsnittsalder ca 15 år	USA	Identifisere følelsesmessige og atferdsvirkninger for digitale mobbere og

						ofre
Kowalski, R. M., & Limber, S. P (2007)	Electronic Bullying Among Middle School Students.	Kvantitativ metode Spørreskjema, (Olweus mobbe/offer spørreskjema)	3767	9 - 15 år	Sørvestlige og nordøstlige USA	Undersøke forekomsten av digital mobbing blant skoleelever.
Li, Q (2007a)	New bottle but old wine: A research of cyberbullying in schools.	Kvantitativ metode Spørreskjema	177	12 - 13 år	Canada	Undersøke hvilken erfaringer ungdommer har rundt mobbing og digital mobbing, hvem er digitale mobbere og hvor ofte oppstår denne mobbingen.
Li, Q (2007b)	Bullying in the New Playground: Research into cyberbullying and cyber victimisation.	Kvantitativ metode Spørreskjema	Totalt: 461 264 (Canada) 197 (Kina)	12 - 13 år	Canada og Kina	Undersøker arten og omfanget av ungdomens digitale mobbe-opplevelser, undersøke i hvilken grad ulike faktorer, blant annet mobbing, kultur og kjønn, bidrar til digital mobbing og mobbeofre i ungdomsskolene.
Raskauskas, J., & Stoltz, A (2007)	Involvement in Traditional and Electronic Bullying Among Adolescents.	Kvantitativ metode Spørreskjema	84	13 - 18 år	USA	Undersøke forholdet mellom involvering i tradisjonell og digital mobbing blant ungdom.
Williams, K. R., & Guerra, N. G (2007)	Prevalence and Predictors of Internet Bullying.	Kvantitativ- og kvalitativ metode Longitudinell empirisk undersøkelse på 3 år Benyttet spørreskjema	Totalt : 5632 3339 høsten 2005 2293 (opprinnelige prøven deltok i en oppfølgingsundersøkelse våren 2006)	10 - 11 år 13 - 14 år 16 - 17 år	USA	Konstatere utbredelsen av digital mobbing med fysisk og verbal mobbing blant grunnskole-, mellom- og videregående gutter og jenter. Undersøke

						om viktige faktorer for fysisk og verbal mobbing også forutsier digital mobbing
Ybarra, M. L., & Mitchell, K. J (2007)	Prevalence and frequency of Internet harassment instigation: Implications for adolescent health.	Kvantitativ metode. Nasjonal telefonundersøkelse med intervjuer. Den andre ungdoms Internett-sikkerhetsundersøkelsen (YISS-2)	1500	10 - 17 år	USA	Ungdoms psykososiale og atferdsmessige karakteristikk blir undersøkt basert på varierende hyppighet av digital trakassering på nett
Dehue, F., Bolman C., & Vollink, T (2008)	Cyberbullying: youngsters' experiences and parental perception.	Kvantitativ metode Spørreskjema	1211 barn og 850 foreldre	12 - 14 år	Nederland	Vurdere elevenes tidligere erfaringer, kunnskap om datamaskiner, internett og tekstmeldinger. Vurdere foreldrenes erfaringer og ferdigheter i å håndtere datamaskiner.
Diamanduros, T., Downs, E., Jenkins, S. J (2008)	The Role of School Psychologists in the Assessment, Prevention, and Intervention of Cyberbullying.	Litteraturgjennomgang Kvantitativ - innholdsanalyse			USA	Definere skolens og psykologens rolle for bevisstgjøring, vurdering, forebygging og intervensjon rundt digital mobbing.
Juvonen, J., & Gross, E. F (2008)	Extending the school grounds? Bullying experiences in	Kvantitativ metode Nettbasert	1454	12 - 17 år	USA	Undersøke overlappingen mellom målene for og likhetene

	cyberspace.	spørreundersøkelse				mellom digital og skole mobbing blant internettbrukende ungdom.
Hinduja, S., & Patchin, J. W (2008)	Cyberbullying: An Exploratory Analysis of Factors Related to Offending and Victimization.	Kvantitativ metode Nettbasert spørreundersøkelse	Totalt: 1378 680 gutter 698 jenter	10 - 17 år	USA	Analysere undersøkelsesdata fra ca 1.400 ungdommer for å identifisere faktorer knyttet til digital mobbing, offeret og mobbeutøver.
Kowalski, R. M (2008)	Cyber Bullying: Recognizing and Treating Victim and Aggressor.	Litteraturgjennomgang Kvantitativ - innholdsanalyse			USA	Belyse tema, forstå og behandle ofre, utøvere og tilhengere av digital mobbing.
Shariff, S (2008)	Cyber-Bullying: Issues and Solutions for the School, the Classroom and the Home.	Litteraturgjennomgang Kvantitativ - innholdsanalyse (Bok)			Canada	Introdusere leserne til de sentrale problemene som informerer hjertet av denne debatten eller "kampen" , gi en guide for skoler, foreldre og andre innflytelsesrike interessenter.
Slonje & Smith (2008)	Cyberbullying: Another Main Type of Bullying?	Kvantitativ metode Spørreskjema	360	12- 20 år	Sverige	Undersøke arten og omfanget av nettmobbing i svenske skoler.
Smith.,Mahdavi., Carvalho.,Fisher.,	Cyberbullying: its nature and impact in	Kvantitativ metode	1 studie: 92 2 studie: 533	11- 16 år	London	Vurdere generaliserbarheten av

Russel.,& Tippet (2008)	secondary school pupils.	Anonymt spørreskjema Åpne spørsmål Resultatene fra spørreskjemaene ble senere testet med fokusgruppeintervju av elever i alderen 11-15 år				funnene fra den første studien, og undersøke sammenhenger med digital mobbing til generell internettbruk.
Vandebosch & Van Cleemput (2008)	Defining Cyberbullying: a Qualitative Research into the Perceptions of Youngsters.	Kvalitativ metode Fokusgruppeintervju og utforskende/individuelle intervjuer.	277	10 - 19 år	Belgia	Undersøke ungdommens erfaringer som mobber, offer eller tilskuer.
Cassidy, Jackson, & Brown (2009)	Out of the Mouths of Babes: Students «Voice» Their Opinions on Cyber- Bullying.	Kvantitativ metode Spørreundersøkelse, med noen åpne spørsmål	365	11 - 16 år	Canada, Britisk Colombia	Samle informasjon og få en bredere forståelse av digital mobbing.
Dempsey, A.G., Sulkowski, M.L., Nichols, R., & Storch, E.A. (2009)	Difference Between Peer Victimization in Cyber and Physical Settings and Associated Psychsocial Adjustment in Early Adolescence.	Kvantitativ metode Spørreskjema	1684	11 - 16 år	Sørlige USA	Vurdere skolens behov som forberedelse til gjennomføringen av et program for skoleforebygging i skoledistriktet.

Dooley, Pyzalski & Cross (2009)	Cyberbullying Versus Face-to-Face Bullying A Theoretical and Conceptual Review.	Litteraturgjennomgang Kvantitativ - innholdsanalyse				Få en mer forståelse av digital mobbing, slik at en kan utvikle forebyggende strategier.
Didden , Scholte, Korzilius, De Moor, Vermeulen, O`Reilly M, Lang R & Langcioni, G.E (2009)	Cyberbullying among students with intellectual and developmental disability in special education settings.	Kvantitativ metode Spørreskjema	114	12-19 år	Nederland	Å undersøke hvilke typer, utbredelse og tilhørende variabler av digital mobbing blant studenter med intellektuell og utviklingshemming som deltar i spesielle utdanningsinnstillinger.
Gradinger, Stroheimer & Spiel (2009)	Traditional Bullying and Cyberbullying Identification of Risk Groups for Adjustment Problems	Kvantitativ metode Spørreskjema	Totalt: 761 392 Jenter 367 Gutter 2 Ukjente	14-19 år	Wien, Østerrike	Undersøke og analysere om visse kombinasjoner av mobbing, offer og mobboffererts oppførsel forekommer mer eller sjeldnere enn forventet ved en tilfeldighet.
Hoff & Mitchell (2009)	Cyberbullying: causes, effects, and remedies	Kvalitativ og kvantitativ studie Utforskende dataanalyse over to faser med datainnsamling i løpet av 1 år. Åpne spørsmål og begrenset valg	351	Første og andre årsutdannede studenter. Gjennomsnittsalder: 19,9 år	England	Formålet med studien var å utforske nettmobbing blant tenåringer, inkludert: studentenes erfaringer med nettmobbing og årsakene de identifiserte; de

		skalert respons ti punkts skala med svar fra 0-9.				psykologiske effektene de opplevde; digital mobbing: årsaker, effekter og rettsmidler.
Hinduja, S & Patchin JW (2009)	Bullying beyond the schoolyard: preventing and responding to cyberbullying.	Litteraturgjennomgang Kvantitativ - innholdsanalyse Analysert data fra åtte separate undersøkelser som de selv har utført	Nesten 15000	10-13 år 14-17 år 18- tidlig i 20 årene.	USA	Beskrive teknologien som ungdom bruker, og i noen tilfeller misbruker. Utdanne og gi mulighet til å ta visse proaktive skritt for å beskytte ungdom og forhindre upassende oppførsel som involverer teknologi. Systematisk og vitenskapelig belyse problemet med digital mobbing for å informere de som jobber tettest med ungdommen
Katzer, Fetchenhauer & Belschak (2009)	Cyberbullying: Who are the victims? A comparison of victimization in Internet chatrooms and victimization in school.	Kvantitativ metode Spørreskjema	1700	10-16 år	Tyskland	Undersøke følgende spørsmål: 1: Hvor ofte oppstår mobbing i internett chatterom? 2: Hvem er ofre for mobbing i internett chatterom? 3: Hvilke faktorer er det som kjennetegner offeret i internett chattrom?.
Schultze-Krumbholz, A. & Scheithauer, H. (2009)	Social-Behavioural Correlates of Cyberbullying in a German Student Sample	Kvantitativ metode Anonymt spørreskjema	71	12,13 og 15 år	Berlin, Tyskland	Vurdere kvaliteten på en rekke måleinstrumenter for arbeid i en senere studie med et større utvalg av studenter.

						Identifisere egenskapene til den digitale mobber og nettoffer som målrettet seg potensielt øker risiko og /eller beskyttelsesfaktorer.
Wang J, Iannotti R J & Nansel, T. R (2009)	School Bullying Among US Adolescents: Physical, Verbal, Relational and Cyber.	Kvantitativ metode Anonyme selvrapporterte spørreskjema	7 508	11-16 år	USA	Undersøke fire former for skolemobbing og oppførsel blant amerikanske ungdommer, deres tilknytning til sosio-demografiske egenskaper, foreldresupport og venner.
Ang, R. P., & Goh, D. H. (2010)	Cyberbullying among adolescents: The role of affective and cognitive empathy, and gender.	Kvantitativ metode Nettbasert spørreundersøkelse.	396	12-18 år	Singapore	Undersøke sammenhengen mellom affektiv empati, kognitiv empati og kjønn på digital mobbing.
Bauman (2010)	Cyberbullying in a Rural Intermediate School: An Exploratory Study.	Kvantitativ metode Spørreskjemaundersøkelse	221	10-14 år	Sørvestlige USA	Undersøke frekvensen av ulike opplevelser og oppførsel relatert til teknologi som respondenten opplevde i det nåværende skoleåret. Undersøkelsen omfattet elementer om selvbevisende attribusjoner, nivåer av moralsk frigjøring. Knyttet til digital

						mobbing og forventede kognitive, følelsesmessige og adferdsmessige svar på en digital mobbingshendelse.
Calvete, Orue, Estévez, Villardón & Padilla (2010)	Cyberbullying in adolescents: Modalities and aggressors' profile	Kvantitativ metode Spørreskjema-undersøkelse	Totalt: 1431 726 jenter 682 gutter	12-17 år	Bizkaia Spania	Vurdere utbredelsen av mange aggresjonstyper ved digital mobbing hos ungdom
Dooley, J. J., Gradinger, P., Strohmeier, D., Cross, D., & Spiel, C. (2010).	Cyber-victimisation: The association between help-seeking behaviours and self-reported emotional symptoms in Australia and Austria.	Kvantitativ metode Spørreskjema	5959	10-15 år	Australia og Østerrike	Undersøke forholdet mellom hjelpsøkende atferd og selvrapporterte emosjonelle symptomer blant unge som var offer for digital mobbing
Erdur-Baker (2010)	Cyberbullying and its correlation to traditional bullying, gender and frequent and risky usage of internetmediated communication tools	Kvantitativ metode Spørreskjema	Totalt: 276 123 jenter 151 menn 2 ukjente	14-18 år	Tyrkia	Undersøke sammenhengen mellom nett- og tradisjonell mobbingserfaringer angående kjønnsforskjeller, hyppig og risikabelt bruk av Internett
Hinduja & Patchin (2010)	Bullying, Cyberbullying, and Suicide	Kvantitativ metode Spørreskjema	1963	11-14 år	USA	Undersøke erfaringer med mobbing og mobbe-trakassering, både online og offline, og tanker om selvmord og forsøk på det.

Medietilsynet (2010)	Barn og digitale medier	Kvantitativ metode Spørreskjema Kvalitativ metode med telefon intervju av foreldre.	1777 barn 1000 foreldre	9-16 år	Norge	Gi en samlet framstilling av barn og unges bruk av ulike typer digitale medier og tilgangen til disse.
Pornar & Wood (2010)	Peer and Cyber Aggression in Secondary School Students: The Role of Moral Disengagement, Hostile Attribution Bias, and Outcome Expectancies.	Kvantitativ metode. Demografisk spørreskjemaundersøkelse.	339	7 - 9 år	Storbritannia	Undersøke sammenhengen mellom kognitive mekanismer, rasjonalisere, begrunne skadelige handlinger, tradisjonell og aggresjon på nettet blant videregående skoleelever.
Rose, Monda-Amaya & Espelage (2010)	Bullying Perpetration and Victimization in Special Education: A Review of the Literature	Litteraturgjennomgang Kvantitativ - innholdsanalyse				Gi spesialpedagoger en oversikt over definisjoner og problemstillinger knyttet til digitale ofre. Syntetisere forskning om temaet som gjelder studenter med funksjonshemming, personkarakteristikk og utdanningsplassering.
Steffgen, König, Pfetsch & Melzer (2010)	Are Cyberbullies Less Empathic? Adolescents' Cyberbullying Behavior and Empathic Responsiveness	Kvantitativ metode Anonymt nettbasert spørreskjema	Totalt : 2070 941 gutter 1127 jenter 2 manglende verdier.	12 - 24 år	Luxenburg	Undersøke hvilken rolle empati har ved digital mobbing.

Tokunaga, R. (2010)	Following you home from school: A critical review and synthesis of research on cyberbullying victimisation.	Litteraturgjennomgang Kvantitativ - innholdsanalyse			USA	Lede videre forskning mot å utforske de områdene som fortsatt forblir ukjente . Undersøke funn i kvantitativ forskning om digital mobbing og offeret.
Varjas, Tally, Meyers, Parris & Cutts (2010)	High school students' perceptions of motivations for cyberbullying: an exploratory study.	Utforskende kvalitativ studie. Individuelle intervjuer med halvstrukturert intervjuprotokoll. Data ble analysert ved å bruke Grounded Theory.	20	15-19	Sørøstlige USA	Ungdommens egne oppfatninger av motivasjoner til digital mobbing.
Ang, Tan, & Mansor (2011)	Normative Beliefs About Aggression as a Mediator of Narcissistic Exploitativeness and Cyberbullying.	Kvantitativ metode. Selvrapporterte anonyme spørreskjema.	Totalt: 710 336 (Singapore) 374 (Malaysia)	Gj.snittsalder Singapore: 14 år Gj.snittsalder Malaysia: 15 år	Singapore og Malaysia	Den nåværende studien undersøkte normative oppfatninger om aggresjon, narsissistisk utnyttbarhet og digital mobbing.
Feldmann (2011)	Cyber-Bullying in High School: Associated Individual and Contextual Factors of Involvement.	Kvantitativ metode Spørreskjema	2086	13-19 år	USA, Florida	Undersøke omfanget, tilgjengelighet og bruk av teknologi for ungdommen.
Görzig (2011)	Hvem mobber og hvem er mobbet online ?: En studie av 9-16 år gamle internett brukere i 25 europeiske	Kvalitativt metode. Intervju av barn og forldre i deres hjem.	25000	9-16 år	25 europeiske land	Sørge for mer kunnskap om barns bruk, risiko og erfaringer med Internett.

	land.					
Holladay (2011)	CYBERBULLYING The stakes have never been higher for students - or schools.	Litteraturgjennomgang Kvantitativ - innholdsanalyse				USA Gjennomgang av konsekvenser av digital mobbing, hvordan forebygge og diskutere mobbing og digital mobbing blant ungdom- og videregående studenter.
Nærbøe J (2011)	I 8.klasse er du villig til å gå over lik : unge jenters beskrivelse av aggresjon, trakassering og mobbing på internett.	Kvalitativ metode Intervjuet elevene	30	9 - 10 klassinger	Sør Norge	Undersøke erfaringer med trakassering og mobbing på internett blant unge jenter.
Jones, Mantead & Livingstone, A.G (2011)	Ganging up or sticking together? Group processes and children's responses to text-message bullying.	Kvantitativ metode Spørreskjema og analyse av gruppeprosesser ved digital mobbing	90	10-11 år	England	Undersøke roller av sosiale identitetsprosesser og gruppebaserte følelser i oppfatninger av og svar på digital mobbing.
Snakenborg, Van Acker og Gable (2011)	Cyberbullying: Prevention and Intervention to Protect Our Children and Youth.	Litteraturgjennomgang Kvantitativ - innholdsanalyse				Diskuterer omfanget av problemet med nettmobbing og gir noen anbefalinger om forebygging og intervensjon i forhold til hjemmet, skolen og samfunnet.
Steffgen, König, Pfetsch, & Melzer (2011)	Are Cyberbullies Less Empathic? Adolescents' Cyberbullying Behavior and Empathic Responsiveness	Kvantitativ metode En nettbasert spørreskjemaundersøkelse.	2070	13-20 år	Luxenburg	Undersøke hvilken rolle empati har i digital mobbing.

Wade & Beran (2011)	Cyberbullying: The New Era of Bullying	Kvantitativ metode Spørreskjema	329	10-13 år 15-17 år	Canada	Undersøke forskjeller blant ungdom- og studenter i sin rapportering om digital mobbing, på grunn av motstridende resultater i forskningen.
Walrave & Heirman (2011)	Cyberbullying: Predicting victimization and perpetration.	Litteraturgjennomgang Kvantitativ - innholdsanalyse Kvantitativ metode Spørreskjema. Kvalitativ metode. Fokusgrupper	1318	12-18 år	Belgia	Vurdere omfanget av digital mobbing i skoler i Belgia og utforske hvilke variabler som forutsier offer for digital mobbing og gjengjeldelse.
Aoyama, Utsumi & Hasegawa (2012)	Cyberbullying in Japan: Cases, Government Reports, Adolescent Relational Aggression, and Parental Monitoring Roles. (Bok)	Litteraturgjennomgang Kvantitativ - innholdsanalyse			USA	Gi en grundig, komparativ rapport om ny forskning i det økende globale fenomenet digital mobbing.
Dooley, Shaw & Cross (2012)	The association between the mental health and behavioural problems of students and their reactions to cyber-victimization.	Kvantitativ metode Selvrapporterte anonyme spørreskjema	2645	10-16 år	Vest Australia	Undersøke forholdet mellom studenters reaksjoner på digital mobbing og tilhørende psykisk helse og atferdssymptomer. Avgjøre om den type handling en student rapporterte å engasjere seg i etter å ha blitt digitalt mobbet, var assosiert med

						selvrapportert psykisk helse. (dvs. depresjon) og atferdsproblemer.
Espelage, D, Green & Polanin (2012)	Willingness to Intervene in Bullying Episodes among Middle School Students: Individual and Peer-Group Influences.	Kvantitativ metode Spørreskjemaundersøkelse. Longitudinell undersøkelse	346	11-14 år	USA, Illinois	Undersøke viljen til å gripe inn i situasjoner med mobbing, på individnivå og gruppenivå.
Fanti, Demetriou & Hawa (2012)	A longitudinal study of cyberbullying: Examining risk and protective factors.	Kvantitativ metode Spørreundersøkelse Longitudinell undersøkelse, panelundersøkelse	1416	11-14 år	Kypros	Undersøke mulig risiko, (skolemobbing og offer, eksponering for medie vold, urolig-ufølsomme trekk, impulsivitet og narsissisme) beskyttende (familie, jevnlig og skole sosial støtte) faktorer som kan knyttes til digital mobbing og offeret ved å bruke en langsgående, to-bølge design.
Gradinger, Stroheimer, Schiller, Stefanek & Spiel (2012)	Cyber-victimization and popularity in early adolescence: Stability and predictive associations.	Kvantitativ metode Internettbaserte spørreundersøkelse	Totalt: 665 356 gutter 309 jenter	Gjennomsnittsalder 12-13 år	Østerrike	Gi kunnskap om stabiliteten til digitale mobbeofre og deres forhold til tradisjonelle mobbe- ofre.
Hunt, Peters & Rapid (2012)	Development of a Measure of the Experience of Being Bullied in Youth.	Kvantitativ metode Spørreundersøkelse Longitudinell undersøkelse,	Totalt : 865 1 prøve: 647 2 prøve: 218	1 pr: 8-15 år 2 pr: 9-16 år	Australia	Utvikle en personlighetserklærings liste (PECK). For å gi en flerdimensjonal vurdering av en ung

		tidsserieundersøkelse. Gjennomført med gjentatte tverrsnittsundersøkelser.				persons personlige erfaring i å bli mobbet, som dekker hele spekteret av mobbingsadferd. Inkludert skjulte relasjonsformer for mobbing.
Jones, Bellis, Wood, Hughes, Mccoyet, Eckley, Bates, Geoff ; Mikton, Shakespeare & Officer (2012)	Prevalence and risk of violence against children with disabilities: a systematic review and meta-analysis of observational studies	Longitudinell undersøkelse. Kohortstudier Gjennom systematisk gjennomgang og meta-analysen ble det søkt i 12 elektroniske databaser for å identifisere tverrsnitt-, case-control- eller kohortstudier rapportert mellom 1. januar 1990 og 17. august 2010.				Gjennomføre en systematisk gjennomgang og meta-analyse for å syntetisere bevis for utbredelse og risiko for vold mot funksjonshemmede.
Kowalski, Giumetti, Schroeder & Reese (2012)	Cyber Bullying among college students:Evidence from multiple domains of college life.	Kvantitativ metode Spørreundersøkelser	1 studie : 110 2 studie : 107	1 Studie: 18-23 år 2 Studie: 18-33 år	USA	Presentere empiriske data som viser at digital mobbing er en utfordring med betydelig frekvens blant studenter på tvers av flere domener i livet.
Kowalski, Morgan & Limber (2012)	Traditional bullying as a potential warning sign of cyberbullying.	Kvantitativ metode Spørreundersøkelser	4531	11-19 år	USA	Kartlegge ungdommens erfaringer med tradisjonell og digital mobbing.

Kowalski, Limber & Agaston (2012)	Cyberbullying: Bullying in the Digital Age.	Litteraturgjennomgang Kvantitativ - innholdsanalyse			USA	Gir en oppdatert, pålitelig tekst som er ideell for foreldre og lærere som er opptatt av fenomenet nettmobbing.
Law, Shapka, Domene & Gagne (2012)	Are Cyberbullies really bullies? An investigation of reactive and proactive online aggression.	Kvantitativ metode. Selvrapporterte anonyme spørreskjema. Kvalitativ metode med halvstruktureerte intervjuer utført med en delmengde av deltakere.	Totalt: 733 454 jenter 255 gutter	10-18 år	Britisk Columbia.	Undersøke om online aggressive handlinger var motivert av proaktive eller reaktive grunner.
Lester, Gross & Shaw (2012)	Problem behaviours, traditional bullying and cyberbullying among adolescents: longitudinal analyses.	Longitudinell undersøkelse. Kohortstudier	1616	12 -14 år	Vest Australia	Denne studien undersøkte sammenhengen mellom tradisjonell mobbing, digital mobbing og engasjement i problematferd.
Mishna, Khoury-Kassabri, Gadalla & Daciuk (2012)	Risk factors for involvement in cyber bullying: victims, bullies and bully-victims.	Kvantitativ metode Spørreundersøkelser	2186	11-13 år og 15-17 år	Canada	Undersøke hyppigheten av mobbing blant ungdommer.
Monks, Robinson og Worlidge (2012)	The emergence of cyberbullying: A survey of primary school pupils' perceptions and experiences.	Kvantitativ metode Individuelle anonyme spørreskjemaer	220	7 til 11 år	Sørøst-England	Undersøke fenomenet og omfanget av nettmobbing mellom barn.
Parris, Varjas, Meyers og Cutts (2012)	High School Students' Perceptions of Coping With Cyberbullying.	Kvalitative metoder Semistrukturert Intervju med åpne spørsmål.	20	15-19 år	USA	Undersøke og få en forståelse for nettmobbing, slik at en

		Lyd innspilt og deretter transkribert.				bedre kan forebygge fremtidig nettmobbing.
Patchin og Hinduja (2012)	Cyberbullying Prevention and response expert perspectives.	Litteraturgjennomgang Kvantitativ - innholdsanalyse			USA	Gi en veiledning for å hjelpe med å løse måter ungdommene misbruker teknologi for å forårsake skade.
Pelfrey og Weber (2012)	Keyboard Gangsters: Analysis of Incidence and Correlates of Cyberbullying in a Large Urban Student Population.	Kvantitativ metode Spørreundersøkelser	Totalt: 3403 Jenter: 1730 Gutter: 1639	11-18 år	USA	Undersøke oppfatninger og engasjement i bruk av narkotika, alkohol, skolevold, bruk av nettsamfunn, digital mobbing og forfølgelse.
Perren, S., Gutzwiller-Helfenfinger, E. (2012)	Cyberbullying and traditional bullying in adolescence: Differential roles of moral disengagement, moral emotions, and moral values.	Kvantitativ metode En nettbasert spørreskjemaundersøkelse. (NetQ).	564	12-19 år	Sveits	Undersøker om forskjellige aspekter av moral gjør seg like gjeldende i digital mobbing som ved tradisjonelle.
Renati, R, Berrone, C & Zanetti, M. A. (2012)	Morally Disengaged and Unempathic: Do Cyberbullies Fit These Definitions? An Exploratory Study.	Kvantitativ metode Anonym selvrapporteringsundersøkelse.	819	11-19 år	Italia	Utforske sammenhenger mellom ungdommens nettmobbing og ulike aspekter av deres bruk av elektroniske kommunikasjonsenheter.
Salmivalli & Poskiparta (2012)	Making Bullying Prevention a Priority in Finnish Schools: KiVa Antibullying Program.	Litteraturgjennomgang Kvantitativ - innholdsanalyse			Finland	Presentere innholdet i KiVa-anti mobbingsprogrammet og implementeringsmodellen, og

						oppsummere funnene fra evalueringsstudiene.
Slonje,Smith&Frisén (2012)	Processes of cyberbullying, and feelings of remorse by bullies: A pilot studie.					Undersøke digital mobbing blant svenske elever, distribusjonsprosesser av mobbematerialet, rollen som aktivt målrettede tilskuere. Om mobber føler mer eller mindre anger ved digital mobbing sammenlignet med mobbing av andre via tradisjonelle midler.
Smith (2012)	Cyberbullying and cyber aggression.	Litteraturgjennomgang Kvantitativ - innholdsanalyse				Vise til undersøkelse av forskning i digital mobbing og aggresjon. Noen store publikasjoner og funksjoner som har en tendens til å gjøre det særegent fra "tradisjonelle" former; og vurdere de endelige problemene som oppstår.
Vazsonyi, Machackova, Seveikova, Smahel og Cerna (2012)	Cyberbullying in context: Direct and indirect effects by low self-control across 25 European countries.	Kvantitativ metode Spørreundersøkelser	1000	9-16 år	25 Europeiske land	Utvikle en større forståelse for hvor lavt selvkontrollerende virkningen av digital mobbing, offer og gjerning blant mannlige og kvinnelige ungdommer, med

						hensyn til både eksternaliserende atferd og tradisjonell mobbing, forfølgelse og offer.
Wendelborg (2012)	Elevundersøkelsen 2012 - analyse av mobbing, uro og diskriminering.	Kvantitativ metode Spørreundersøkelser	380000	9-19 år	Norge	Gi elevene mulighet til å si sin mening om læring og trivsel. Samtidig får skolene viktig informasjon som kan bidra til å skape et bedre læringsmiljø for elevene.
Casas, DelRey, Ortega-Ruiz (2013)	Bullying and cyberbullying: Convergent and divergent predictor variables.	Kvantitativ metode Spørreundersøkelser	893	11-19 år	Spania Cordoba	Undersøke om variablene som forutsier ungdommers involvering i tradisjonell mobbing, også er spådommer for utseende av digital mobbing.
Kowalski og Limber (2013)	Psychological, Physical, and Academic Correlates of Cyberbullying and Traditional Bullying.	Kvantitativ metode Spørreskjema	Totalt: 931 433 kvinnelige studenter 485 mannlige studenter 13 som var ukjent	11-19 år	USA	Undersøke forholdet mellom barn og ungdoms erfaringer med digital og tradisjonell mobbing. Psykologisk og fysisk helse, og akademisk ytelse.
Lazuras, Barkoukis, Ourda & Tsorbatzoudis (2013)	A process model of cyberbullying in adolescence.	Kvantitativ metode Strukturert spørreskjema	255	13-17 år	Hellas, Athen og Thessaloniki	Vurdere funn av nettmobbing, intensjoner, empati, moralsk frigjøring og sosiale kognisjoner. Studien er en del av et større europeisk

						prosjekt.
Låftman, Modin og Østberg (2013)	Cyberbullying and subjective health: A large- scale study of students in Stockholm, Sweden.	Litteraturgjennomgang Kvantitativ - innholdsanalyse	26769	15-16 år 17-18 år	Sverige	Undersøke: 1) Forekomsten av nettmobbing blant studenter i Stockholm, Sverige; 2) Overlappingen mellom nettmobbing og tradisjonelle former for skole mobbing, 3) Sammenhengen mellom opplevelsen av nettmobbing og subjektiv helse.
Slonje, Smith & Frisèn, (2013)	The nature of cyberbullying, and strategies for prevention.	Kvalitativ metode Semistrukturerte individuelle inngående intervjuer	9	13-15 år	Sverige	Markere mange viktige aspekter, som dekker definisjonskriterier som repetisjon og maktbalanse, typer nettmobbing, alder og kjønnsforskjeller. Rekkefølge av hendelser; overlapp med tradisjonell mobbing; forskjeller mellom nettmobbing og tradisjonell mobbing; påvirkning av nettoffere, håndteringsstrategier, forebyggings- / intervensjonsmuligheter .
Shapka og Law (2013)	Does One Size Fit All? Ethnic Differences in Parenting Behaviors and Motivations for Adolescent Engagement	Kvantitativ metode Spørreundersøkelse og litteraturgjennomgang, kvantitativ -	518	12-18 år	Canada, Britisk Columbia	Undersøke forskjeller i digital aggresjon og utforske likheter mellom foreldreadferd (foreldrekontroll,

	in Cyberbullying.	innholdsanalyse.				foreldresøknad og opplysning av barn), engasjement og motivering rundt digital aggresjon.
Staksrud (2013)	Digital mobbing: Hvem, hvor, hvordan, hvorfor og hva kan voksne gjøre.	Boken har som sitt empiriske hovedgrunnlag undersøkelser og analyser knyttet til de internasjonale forskningsprosjektene «EU KIDS ONLINE II» og EU KIDS ONLINE III».				Hjelpemiddel for foreldre lærere og andre voksne som jobber med barn og ungdom.
Ang, Huan og Florell (2014)	Understanding the relationship between proactive and reactive aggression, and cyberbullying across United States and Singapore adolescent samples.	Kvantitativ metode Spørreskjema	425 USA 332 Singapore Totalt: 757	USA: 11-16 år Singapore: 12-17 år	USA og Singapore	Studere differensialforeningene mellom proaktiv og reaktiv aggresjon, og cyberbullying på tvers av to kulturer tvers av to kulturer.
Compton, Campell og Mergler (2014)	Teacher, parent and student perceptions of the motives of cyberbullies.	Kvalitativ metode Fokusgrupper ble valgt som data-innsamlingsmetode.	Totalt : 35 stk 12 stk elever 11stk lærere 12 stk foreldre	Elever: 13-15 år Lærere: 25-60 år Gj.snitt alder foreldre: 41,1 år	Australia	Undersøke lærernes, foreldrenes og elevers syn på motivasjonen til studenter som nettmobber og som mobber i andre tradisjonelle former. Samt å forklare deres forståelse av hva som definerer mobbing og nettmobbing.

Fletcher, A., Fitzgerald-Yau, B., Jones, R., Allen, E., Viner, R M., & Bonell, C.	Brief report: Cyberbullying perpetration and its associations with socio-demographics, aggressive behaviour at school, and mental health outcomes.	Kvantitativ metode Spørreskjema	1144	11-16 år	England	Undersøke forekomsten av digital mobbing, utførelse og dens foreninger med sosialdemografi, andre atferd og helse utfall.
Kowalski R, Giumetti G, Schoeder A, Lattanner M R (2014)	Bullying in the Digital Age. A Critical Review and Meta- Analysis of Cyberbullying Research of among youth.	Litteraturgjennomgang Kvantitativ - innholdsanalyse, Meta-analyse.	131 studier			Er å gi en kritisk gjennomgang av eksisterende forskning på digital mobbing.
Rafferty og Vander Ven (2014) (Viser til studiet)	I Hate Everything About You». A Qualitative Examination of Cyberbullying and On-line Aggression in a College Sample.	Kvalitativ metode Intervju, med åpne avsluttede spørsmål.	221	18-36 år Gjennomsnittsalderen ca 20 år gammel.	USA	Bidra til en økende kunnskap om digital mobbing og endre mobberens oppførsel.
Chan & Wong (2015).	The Overlap between School Bullying Perpetration and Victimization: Assessing the Psychological, Familial, and School Factors of Chinese Adolescents in Hong Kong.	Kvantitativ metode Anonymt spørreskjemaundersøkelse.	1880	11-19 år	Kina og Hong Kong	Undersøke overlappingen mellom forekomst av mobbing, forfølgelse og offer.
Gradinger, P., Yanagida, T., Stroheimer, D & Spiel, C. (2015)	Prevention of Cyberbullying and Cyber Victimization: Evaluation of the ViSC Social Competence	Kvantitativ metode Spørreskjema	1.377 i intervensjonsgruppe. 665 i kontrollgruppe Totalt : 2042	10-13 år	Østerrike	Undersøke effektiviteten av den nåværende studien ViSC, sosial kompetanse programmet over ett år

	Program.					for å redusere digital mobbing og offer.
Hamm M P, Newton A S, Chisholm A, Shulhan J, Milne A, Sundar P, Ennis A, Scott S D, Hartling L (2015)	Prevalence and effect of cyberbullying on children and young people: A scoping review of social media studies.	Litteraturgjennomgang Kvantitativ - innholdsanalyse		12-18 år	USA	Gjennomgå eksisterende publikasjoner som undersøker de helsemessige konsekvensene av digital mobbing via sosiale medier blant barn og ungdom.
Medietilsynet (2016)	Barn og medier.	Kvantitativ metode Spørreundersøkelse	2888 barn og 2007 foreldre	9-16 år	Norge	Formålet var å frembringe viktige kunnskaper om endringer i bruken.

Inkluderte studier som ikke vedrører digital mobbing direkte.

REFERANSE	TITTEL	METODE	N	ALDER	LAND	FORMÅL
Dodge & Coie (1987)	Social-Information-Processing Factors in Reactive and Proactive Aggression in Children's Peer Groups.	Kvantitativ metode. Spørreskjema	Totalt: 842 1 studie: 259 2 studie: 339 3 studie: 117 4 studie: 127	1: 8-12 år 2: 5 og 8 år	1: Indiana 2: North Carolina	Utvikle et læringsvurderings-instrument som kunne skille mellom reaktiv og proaktiv aggressiv atferd hos barn og å undersøke faktorstrukturen og den interne konsistensen til dette instrumentet.
Salmivalli, C., Lagerspetz, K., Bjorkqvist, K., Osterman, K & Kaukiainen, A. (1996)	Bullying as a group process: Participant roles and their relations to social status within the group.	Kvantitativ metode. Spørreskjema	286 jenter 287 gutter Totalt : 573	12-13 år	Finland	Undersøke 1: Hvilken slags deltakerroller - i tillegg til de tradisjonelt studerte rollene til mobbing og offeret - tar barna eller har tildelt dem i mobbing-situasjonen? 2: Hvor godt er barna oppmerksomme på egne roller? 3: Hvordan er barns sosiale status knyttet til deres deltakerroller?.
Hagen (1998)	Medias publikum: Frå mottakar til brukar?	BOK			Norge	Presentere de mest sentrale tradisjonene innen publikums - forskning og vise hvordan disse har utviklet seg i takt med nyere forskningsresultat.
Idsø & Roland (2001)	Aggression and bullying	Kvantitativ metode. Spørreskjema	3884	11-14 år	Norge	Beskriver hvordan mobbing av andre og blir mobbet, er relatert til proaktiv og reaktiv aggressivitet.
Anderson & Bushmann (2002)	Human Aggression.	Litteraturgjennomgang Kvantitativ-innholdsanalyse			USA	Formidle og organisere det som allerede er kjent om menneskelig aggresjon og foreslå hvilken undersøkelse som er nødvendig for å fylle i teoretiske hull, som igjen kan brukes til å skape og teste intervensjoner for å redusere aggresjon.
Limber 2002	Addressing youth bullying behaviors.	Litteraturgjennomgang Kvantitativ-innholdsanalyse			USA	Belyse utfordringer med mobbing og gi anbefalinger for helsepersonell (i sine roller som utøvere, lærere og andre forskere) og andre fagfolk som har viktige roller i mobbing og forebygging.
Jolliffe, D., & Farrington, D. P. (2004)	Empathy and offending: A systematic review and meta-analysis. Aggression and Violent Behavior.	Kvantitativ metode. Spørreskjema	5421		England	Rapportere resultatene av en systematisk gjennomgang og meta-analyse av studier relatert til tiltak av kognitiv og affektiv empati for å fornærme.
Hymel, S., Rocke-Henderson, N., & Bonanno, R. 2005	Moral disengagement: A framework for understanding bullying among adolescents.	Kvantitativ metode, anonym selvrapporteringsundersøkelse. Spørreskjemaer	494	13-16 år	Vest Canada	Undersøke hvilken grad studentene følte seg trygge i skolen, og hvor hyppig det er med trakassering og om mobbing skjedde innenfor skolene.
Fontaine, R.G (2007)	DISENTANGLING THE	Litteraturgjennomgang				(a) Sammenligne og kontrast

	PSYCHOLOGY AND LAW OF INSTRUMENTAL AND REACTIVE SUBTYPES OF AGGRESSION.	Kvantitativ-innholdsanalyse				parallellen til det instrumentelt-reaktive aggresjonsforskjellen i psykologi og lov og på bakgrunn av konklusjonene fra denne analysen, (b) Undersøke i hvilken grad vitenskapelig psykologi skal styres av (oppfattet) forhold og trender i straffeloven.
Rodkin, P.C & Berger, C (2008)	Who bullies whom? Social status asymmetries by victim gender.	Kvantitativ metode. Spørreskjema Longitudinell undersøkelse	Totalt: 508 275 gutter 233 jenter	10-11 år	Midtvesten USA	Formålet med denne undersøkelsen var å avklare relevansen av sosial status til forslaget om at mobber kan ha en psykologisk fordel over barna de utsetter mobbingen ovenfor.
Almeida, A., Correia, I., & Marinho, S. (2009)	Moral Disengagement, Normative Beliefs of Peer Group, and Attitudes Regarding Roles in Bullying.	Kvantitativ metode. Spørreskjema	292	10-18 år	Braga, Portugal	Undersøke hvordan moralsk frigjøring, empati, BJW, og oppfatningen av normative trosretninger fra gruppegruppen er knyttet til holdninger om mobbens rolle og forsvarer av offeret.
Dilmac (2009).	Psychological Needs as a Predictor of Cyber bullying: a Preliminary Report on College Students.	Kvantitativ spørre-undersøkelse.	231 menn 435 kvinner Totalt: 666	18-22 år	Tyrkia	Undersøke forholdet mellom psykologiske behov og digital mobbing.
Sourander, Brunstein Klomek, Ikonen, Lindroos, Luntamo, Koskelainen, Ristkari & Helenius (2010)	Psychosocial Risk Factors Associated With Cyberbullying Among Adolescents A Population-Based Study	Kvantitativ spørreundersøkelse.	2215	13-16 år	Finnland	Å studere tverrsnittsføring mellom digital mobbing, psykiatriske og psykosomatiske problemer blant ungdom.
Sentenac, Arnaud, Gavin, Molcho, Gabhainn & Godeau (2011)	Peer Victimization Among School-aged Children With Chronic Conditions.	Systematisk litteraturgjennomgang Kvantitativ innholdsanalyse	59 studier Eksempelstørrelsen varierte fra 19 til 101 788 barn.	5-17 år	Antall og hvor studiene kom fra: 22 USA, 12 Storbritania, 8 Canada, 6 Norden, 7 Europeiske land, 1 Australia, 1 Kina, 1 Sør Afrika og 1 fra ukjent plass.	Gi en oversikt over den eksisterende litteraturen om peer victimization på skolen blant barn eller ungdom med nedsatt funksjonsevne eller kronisk sykdom (dvs. Kroniske lidelser).